

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาการบริหารจัดเก็บค่าน้ำ”
(ภาคผนวก เล่มที่ 1)

โดย

รศ.ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ
และคณะ

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาการบริหารจัดเก็บค่าน้ำ”

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. รศ.ดร.ฐิษฐ์ พิพัฒน์ศิริ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.ดร.ศุภชาติ สุขารมณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร.กอบเกียรติ ผ่องพุดิ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. นายวิรัตน์ ขาวอุปถัมป์	กรมชลประทาน
5. นายทวีวงศ์ เทียนเสรี	กรมชลประทาน

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ชุดโครงการ วิจัยด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

สารบัญภาคผนวก

หน้า

เล่มที่ 1

ภาคผนวก ก. ข้อมูลพื้นฐานของโครงการชลประทานที่ศึกษา และโครงการชลประทานที่ศึกษา

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ	ก-01-1
โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย	ก-02-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง	ก-03-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดนน้อย	ก-04-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุ้น	ก-05-1
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา	ก-06-1

เล่มที่ 2

โครงการอ่างเก็บน้ำปาพะยอม และฝายบ้านพร้าว	ก-07-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จิด	ก-08-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม	ก-09-1
โครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม	ก-10-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว	ก-11-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี	ก-12-1

สารบัญภาคผนวก (ต่อ)

	หน้า
เล่มที่ 3	
ภาคผนวก ข. ข้อมูลต้นทุนการจัดหาน้ำของโครงการชลประทานที่ศึกษา	ข-1
ภาคผนวก ค. จำนวนโครงการชลประทานที่ประกาศทางน้ำชลประทาน และออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518	ค-1
ภาคผนวก ง. การประกาศทางน้ำชลประทาน (ประกาศกฎกระทรวง และกฎกระทรวง)	ง-1
ภาคผนวก จ. เอกสารประกอบการบรรยาย : หลักสูตร เงินทุนหมุนเวียน เพื่อการชลประทาน	จ-1
ภาคผนวก ฉ. แบบสอบถาม	ฉ-1

ภาคผนวก ก.

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการชลประทานที่ศึกษา และโครงการชลประทานที่ศึกษา

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ (01)

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ (01)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริ เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2525 ให้กรมชลประทานโดยสำนักงานชลประทานที่ 9 จัดหาแหล่งน้ำสำรองให้กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ และกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ฯ ที่ตั้งขึ้นใหม่ในเขต อำเภอสระแก้ว (เดิมเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปราจีนบุรี) และจัดหาน้ำให้ราษฎรที่อยู่ในเขตบริเวณใกล้เคียงเขาสามสิบ เพื่อการเกษตรกรรมด้วย ดังนั้นสำนักงานชลประทานที่ 9 จึงได้วางแผนงานก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบขึ้น โดยมีระยะเวลาในการก่อสร้าง 3 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2527 ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2529 (โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ, 2530)

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. ใช้เป็นแหล่งน้ำสำรองให้กับกรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์และกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์
2. จัดหาน้ำให้ราษฎรเขตบริเวณใกล้เคียงเพื่ออุปโภค-บริโภค
3. เพื่อส่งน้ำให้พื้นที่การเกษตร 2,680 ไร่
4. บริเวณอ่างเก็บน้ำสามารถที่จะใช้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา
5. เป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจ

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาสามสิบ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ระวัง 5436 II พิกัด 48 PSA 947129 มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลท่าเกษม อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลท่าเกวียน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ดังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

ลักษณะบริเวณอ่างเก็บน้ำ เป็นภูเขา มีลักษณะสูงชันล้อมรอบ มีลำน้ำเดิมคือ คลองสามสิบ ซึ่งน้ำไม่ไหลตลอดปี มีปริมาณน้ำน้อยในฤดูแล้ง ส่วนในฤดูฝนน้ำจะเกิดน้ำหลากเป็นบริเวณกว้าง แต่เป็นเฉพาะชั่วคราวระยะเวลาหลังจากฝนตกหนักเท่านั้น เนื่องจากตัวคลองมีความกว้างประมาณ 3-4 เมตร และลึกประมาณ 1.50-2.00 เมตร ในเขตบริเวณใกล้กับลำน้ำธรรมชาติจะเป็นนาข้าวบางส่วน ในเขตพื้นที่โครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นนาข้าวและพืชไร่ ลักษณะทั่วไปของดินบริเวณโครงการฯ เป็นดินเหนียวปนลูกรัง และมีหินปนเป็นบางส่วน

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

พื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการเป็นพื้นที่การเกษตร 2,680 ไร่ มีการจัดรูปที่ดินแบ่งเป็นแปลงเพาะปลูกแปลงละ 10 ไร่ อยู่ทั้งสองฝั่งของคลองสามสิบ พื้นที่ที่อยู่อาศัยจัดให้อยู่รวมกลุ่มกัน 1 ครัวเรือนต่อ 1 แปลง แปลงละ 1 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยทั้งหมดอยู่ทางฝั่งขวาของคลองสามสิบ

แต่จากวัตถุประสงค์หลักของโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ การส่งน้ำของโครงการส่วนใหญ่เป็นการส่งน้ำให้กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ค่ายโพธิ์ระย้อยเดช เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และมีการส่งน้ำบางส่วนช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่เขตจัดรูปที่ดินจะทำนาเฉพาะในฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งเกษตรกรส่วนใหญ่จะปล่อยพื้นที่ให้ว่างเปล่าไม่มีการเพาะปลูก เนื่องจากขาดแคลนน้ำ

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบต้องสำรองน้ำให้แก่ค่ายทหารเพื่อการอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง ดังนั้นจึงไม่มีน้ำเพียงพอที่จะส่งให้เกษตรกรเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ทั้งนี้เนื่องมาจากวัตถุประสงค์เริ่มแรกของโครงการฯ ที่สร้างขึ้นเพื่อความมั่นคงมิได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการเพาะปลูก ในฤดูแล้งจึงมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอที่จะส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกได้

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ เป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ ประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ ส่วนระบบส่งน้ำเป็นระบบท่อส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ ระบบท่อส่งน้ำประกอบด้วย 3 ท่อส่งน้ำหลัก คือ (1) ท่อระบายทั้งฝั่งซ้ายของตัวเขื่อน (2) ท่อระบายฝั่งขวาของตัวเขื่อน ทำหน้าที่ส่งน้ำและควบคุมปริมาณน้ำในการใช้น้ำของพื้นที่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของโครงการ และ (3) ท่อที่ส่งน้ำให้กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์และกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ซึ่งอยู่บริเวณท้ายพื้นที่โครงการ ระบบกระจายน้ำจากท่อส่งน้ำทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่รางคอนกรีตรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รางคอนกรีตที่รับน้ำจากท่อส่งน้ำนี้ลาดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ ดังภาพที่ 1.01 เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการฯ ส่วนการส่งน้ำให้กับพื้นที่อยู่อาศัยที่มีการจัดรูปที่ดินไว้ทางพื้นที่ฝั่งขวาของโครงการจะมีระบบท่อส่งน้ำรับน้ำจากท่อส่งน้ำฝั่งขวาเข้าสู่พื้นที่ทุกแปลง

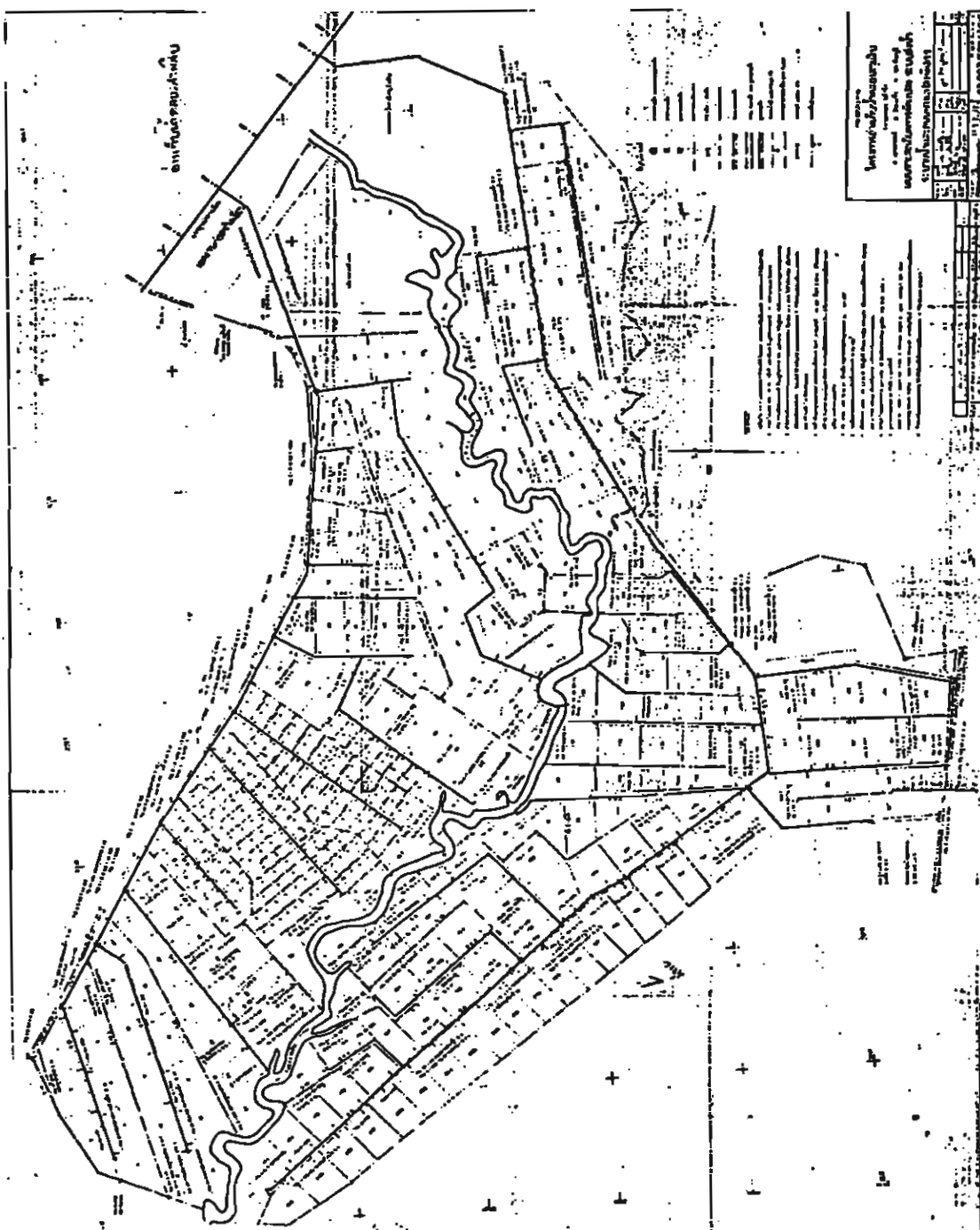
7.1 ห้วยงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ เป็นเขื่อนดินโดยทำการก่อสร้างตัวทำนบดินปิดกั้นลำคลองสามสิบ ลาดทำนบด้านท้ายน้ำมีความลาด 1:2.5 ลาดทำนบด้านเหนือน้ำมีความลาด 1:3 มีสันเขื่อนยาว 1,180 เมตร ความสูงของสันเขื่อนสูงสุด 14.00 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 6.0 เมตร

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝน 12.50 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ผิวอ่างเก็บน้ำที่ระดับสูงสุด 1.6 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำเฉลี่ย 5.7 ล้านลูกบาศก์เมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 7.0 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับเก็บกัก 5.70 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 45 ล้านลูกบาศก์เมตร

อาคารประกอบที่ห้วยงาน ประกอบด้วย

1. ทางระบายน้ำสันแบบช่องเปิด สันระบายน้ำสัน กว้าง 21.50 เมตร ตัวอาคารยาวประมาณ 317.40 เมตร ตั้งอยู่ที่ กม. 1+175

ภาพที่ 1.01 แผนที่แสดงโครงข่ายการระบายน้ำคลองสามสิบ

2. ท่อระบายน้ำ มี 2 แห่ง คือ

2.1 ท่อระบายน้ำฝั่งขวา ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.40 เมตร จำนวน 2 ท่อ
ตัวอาคารยาว 76.00 เมตร จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ กม. 0+400 ของตัวทำนบกิน

2.2 ท่อระบายน้ำฝั่งซ้าย ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.40 เมตร จำนวน 1 ท่อ
ตัวอาคารยาว 76.00 เมตร จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ กม. 0+920 ของตัวทำนบกิน

7.2 ระบบท่อส่งน้ำ

1. ท่อส่งน้ำฝั่งขวา

1.1 ท่อส่งน้ำไปยังค่ายทหาร ที่บ้านหนองนกเขา ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.40 เมตร เป็นท่อ คอนกรีต (A/C) ความยาว 16+728 กิโลเมตร ซึ่งแนวท่อส่งน้ำมีถนนลูกรังผิวจราจรกว้าง 4.00 เมตร เลียบแนวท่อ และปลายท่อมียบ่อบักน้ำ

1.2 ท่อส่งน้ำเพื่อการเกษตร ความยาวทั้งหมด 2+940 กิโลเมตร มี 4 ขนาด ดังนี้

1.2.1 ท่อคอนกรีต ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.40 เมตร จาก กม. 0+000 ถึง กม. 1+940 ความยาว 1,940 เมตร

1.2.2 ท่อคอนกรีต ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.30 เมตร จาก กม. 1+940 ถึง กม. 2+550 ความยาว 610 เมตร

1.2.3 ท่อคอนกรีต ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.25 เมตร จาก กม. 2+550 ถึง กม. 2+805 ความยาว 255 เมตร

1.2.4 ท่อคอนกรีต ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.15 เมตร จาก กม. 2+805 ถึง กม. 2+940 ความยาว 135 เมตร

2. ท่อส่งน้ำฝั่งซ้าย ความยาวทั้งหมด 4+030 กิโลเมตร มี 2 ขนาด ดังนี้

2.1 ท่อคอนกรีต ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.40 เมตร จาก กม. 0+000 ถึง กม. 3+124 ความยาว 3,124 เมตร

2.2 ท่อคอนกรีต ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.30 เมตร จาก กม. 3+124 ถึง กม. 4+030 ความยาว 906 เมตร

7.3 ระบบรางส่งน้ำ

รางส่งน้ำเป็นรางคอนกรีตเสริมเหล็กรูปหน้าตัดสี่เหลี่ยมผืนผ้า รับน้ำจากท่อส่งน้ำฝั่งซ้าย และฝั่งขวาของพื้นที่โครงการเพื่อกระจายน้ำเข้าสู่เพาะปลูกพื้นที่แต่ละแปลง แต่ละแปลงจะได้รับน้ำจากท่อจ่ายน้ำจากรางส่งน้ำ โดยจากการจัดรูปที่ดินพื้นที่เกษตรกรรมแต่ละแปลงมีพื้นที่ประมาณ 10 ไร่

1. รางส่งน้ำฝั่งซ้าย มีรางส่งน้ำสายหลักอยู่ 7 สาย มีความยาวรวม 11,538 เมตร มีจำนวนท่อจ่ายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตร 120 แห่ง

2. รางส่งน้ำฝั่งขวา มีรางส่งน้ำสายหลักอยู่ 6 สาย มีความยาวรวม 4,316 เมตร มีจำนวนท่อจ่ายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตร 73 แห่ง

3. อาคารบังคับน้ำที่สำคัญในรับรางส่งน้ำ คือ อาคารทดน้ำ (Check Structure) 52 แห่ง ท่อลอด (Culvert) 52 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 32 แห่ง

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ วิธีการส่งน้ำเป็นแบบอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) โดยมีท่อระบายปากคลอง (Head Pipe Regulator) ท่อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.40 เมตร จำนวน 3 ท่อ คือท่อส่งน้ำฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของโครงการ และท่อส่งน้ำที่ส่งน้ำไปให้ทหาร โดยรางส่งน้ำลักษณะเป็นคอนกรีตรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ารับน้ำจากท่อส่งน้ำทั้งท่อส่งน้ำฝั่งซ้ายและท่อส่งน้ำฝั่งขวาทั้งสองฝั่งของโครงการลัดเลาะเข้าสู่แปลงเพาะปลูกได้ทั่วถึงทุกแปลง โดยรางส่งน้ำที่ส่งน้ำทางฝั่งซ้ายของพื้นที่โครงการมีความยาวทั้งสิ้น 11,538 เมตร ส่งน้ำให้แปลงเพาะปลูกทั้งหมด 120 แปลง และรางส่งน้ำที่ส่งน้ำทางฝั่งขวาของพื้นที่โครงการมีความยาวทั้งสิ้น 4,316 เมตร ส่งน้ำให้แปลงเพาะปลูกทั้งหมด 73 แปลง โดยแต่ละแปลงส่งน้ำได้ทำการจัดสรรที่ดินใหม่จากสภาพที่ดินเดิมโดยแต่ละแปลงจะถูกจัดสรรให้มีพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ โดยมีท่อจ่ายน้ำรับน้ำจากรางส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่แต่ละแปลง การสูญเสียน้ำเนื่องจากการส่งน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกจึงไม่มากนัก จึงทำให้ประสิทธิภาพในการส่งน้ำค่อนข้างดี การส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกสามารถแบ่งการส่งน้ำได้เป็น 2 ช่วงคือมีการส่งน้ำสำหรับการปลูกข้าวในฤดูฝน และการปลูกพืชไร่ในฤดูแล้ง

การเพาะปลูกข้าวในฤดูฝน การส่งน้ำสามารถสามารถส่งน้ำด้วยวิธีส่งน้ำแบบตลอดเวลาตามความต้องการเนื่องจากมีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบมีมากเพียงพอที่จะจัดส่งให้แก่พื้นที่โครงการได้ โดยส่งผ่านท่อส่งน้ำฝั่งซ้ายและฝั่งขวาซึ่งมีรางส่งน้ำรับน้ำจากท่อส่งน้ำกระจายสู่แปลงเพาะปลูกทุกแปลง

การปลูกพืชไร่ในฤดูแล้ง มีการปลูกบางพื้นที่โดยมีการปลูกแบบรวมกลุ่มเนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม การส่งน้ำจึงสามารถจัดส่งไปในเส้นรางส่งน้ำที่มีการเพาะปลูกซึ่งเป็นการลดการสูญเสียเนื่องจากการลำเลียงน้ำ เพราะถ้ามีการเพาะปลูกแบบกระจายไม่เต็มพื้นที่การส่งน้ำต้องส่งไปทุกรางส่งน้ำจะทำให้เกิดการสูญเสียน้ำมากกว่าการรวมพื้นที่เพาะปลูกมาไว้ในรางส่งน้ำบางสายที่มีพื้นที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยขอประกาศทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 ประเภทที่ 2 และ ประเภทที่ 4 ประกาศ ณ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2541 เพื่อสิทธิในการดูแลไม่ให้ผู้ใดบุกรุกทางน้ำชลประทานของโครงการฯ สำหรับในส่วนของการออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตามมาตรา 8 นั้น ยังไม่ได้ปฏิบัติ

การที่โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ ไม่ได้ดำเนินการขออนุญาตกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ เนื่องจากโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบเป็นโครงการชลประทานในพระราชดำริ จึงมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อส่งน้ำให้ทหาร คือ กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ค่ายโพธิ์ระยอเดช เพื่อการอุปโภคบริโภคและลำร่อนน้ำไว้ให้แก่ค่ายทหาร สำหรับการส่งน้ำเพื่อกิจกรรมการเกษตรมีเพียงส่วนน้อย กล่าวคือ ทางโครงการจะมีการส่งน้ำให้เฉพาะหมู่บ้านที่มีการจัดรูปที่ดิน ซึ่งมีประมาณ 200 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 10 ไร่ สำหรับทำการเกษตร และ 1 ไร่ สำหรับที่อยู่อาศัย (โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ, 2530)

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานของโครงการ

ที่ผ่านมาทางหัวหน้าโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบยังไม่ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมา มีการจัดประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับขั้นตอนในการประกาศทางน้ำชลประทานและการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน ทางส่วนกลางได้แจ้งให้แต่ละโครงการฯ ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ซึ่งทางโครงการจะดำเนินการขอใช้เงินดังกล่าวต่อไป

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 21-21 มีนาคม 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานราชการ กำหนดให้ปลัดอำเภอ พัฒนาการประจำตำบล เกษตรตำบล ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสิบ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสิบและเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นผู้ประสานงาน และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้น

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เดิมพื้นที่ในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบเป็นพื้นที่สีชมพู พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้สร้างโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบขึ้นด้วยเหตุผลทางด้านความมั่นคง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งน้ำให้แก่กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ (ค่ายโพธิ์สามต้น) เพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค พร้อมทั้งจัดสรรน้ำส่วนหนึ่งให้แก่ราษฎรเพื่อใช้ในการเกษตรกรรมและอุปโภคบริโภค การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำทำให้พื้นที่ของราษฎรต้องถูกน้ำท่วม จึงต้องมีการจัดรูปที่ดิน โดยมีการจัดตั้งหมู่บ้าน กำหนดให้มีพื้นที่อยู่อาศัยพร้อมสาธารณูปโภคครัวเรือนละ 1 ไร่ และจัดสรรพื้นที่ทำการเกษตรที่มีรางส่งน้ำชลประทานเข้าถึงทุกแปลงในอัตราครัวเรือนละ 10 ไร่ แต่เนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนมีน้อยและน้ำต้องถูกจัดสรรไปเพื่อการอุปโภคบริโภคของข้าราชการทหารและราษฎรในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดปัญหาความขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง การจัดการน้ำสำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมีปัญหาระหว่างผู้อยู่ต้นรางส่งน้ำกับบริเวณปลายรางส่งน้ำเกิดการแย่งน้ำและขโมยน้ำขึ้น การบำรุงรักษาและดูแลระบบส่งน้ำไม่ได้รับความร่วมมือจากราษฎรผู้ใช้น้ำเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถนำน้ำที่มีอยู่ในปริมาณที่น้อยมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ทางหน่วยงานราชการได้เข้ามาส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้น ภายใต้ชื่อ "กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองสามสิบ" ในปี 2542

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. ออกข้อกำหนดของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแนวทางการบริหารการใช้น้ำ
2. การออกข้อกำหนดของกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมด และสมาชิกมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
3. กำหนดเกณฑ์ในการบำรุงรักษาซ่อมแซมและปรับปรุงโครงการฯ ให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ
4. ประสานงานกับหน่วยส่งเสริมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบมีจำนวนสมาชิกทั้งหมดประมาณ 200 ครอบครัว การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการใช้น้ำจากโครงการฯ ที่มีอยู่จำกัด อย่างไรก็ตามก็มีเกษตรกร 15-23 ครอบครัว ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรผู้ใช้น้ำมีภูมิลำเนาอยู่ที่ยื่นแต่เขาพื้นที่ทำการเกษตรจากเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการฯ ส่วนเจ้าของพื้นที่ดังกล่าวได้เข้าไปหางานทำในกรุงเทพฯ โครงสร้างการบริหารของกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการฯ ประกอบด้วย กรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบริหารกลุ่ม โดยกรรมการที่ปรึกษาประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ ได้แก่ ปลัดอำเภอผู้ประสานงานประจำตำบล พัฒนาการประจำตำบล เกษตรตำบล ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสิบ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสิบ ส่วนคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบริหารกลุ่มประกอบด้วยเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการฯ ได้แก่ ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน กรรมการกลุ่ม 11 คน โดยที่กรรมการกลุ่ม 6 คน ได้แก่ นายทะเบียญ เจริญญิก ผู้แทนคลองฝั่งซ้าย ผู้แทนคลองฝั่งขวา เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ต้องทำหน้าที่อื่นด้วย

10.5 การคัดเลือกประธาน รองประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การตั้งคณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำ หมู่ที่ 4 ตำบล เขาฉกรรจ์ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน มีวาระในการทำงาน 2 ปี

10.6 หน้าที่ของประธานและรองประธานกลุ่ม

ประธานและรองประธานกลุ่มจะมีหน้าที่

1. ประสานงานกับโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ ในเรื่องปริมาณความต้องการใช้น้ำและช่วงเวลาที่ต้องการใช้น้ำของเกษตรกร
2. ดูแลสมาชิกในกลุ่ม ใกล้เคียงปัญหาข้อพิพาทในเรื่องการใช้น้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
3. ดูแลและบำรุงรักษารางส่งน้ำในพื้นที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งจัดประชุมนัดหมายสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา ดูแลและบำรุงรักษารางส่งน้ำ

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 52 ราย พบว่าเกษตรกรจำนวน 47 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับรางส่งน้ำ และได้ใช้น้ำจากรางส่งน้ำนั้น ๆ การเข้าเป็นสมาชิกเกษตรกรต้องแสดงหลักฐานกรรมสิทธิ์ในพื้นที่เพื่อแสดงว่าเกษตรกรมีพื้นที่ติดกับรางส่งน้ำจริง พร้อมทั้งลงนามในที่ประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่เสียค่าใช้จ่ายแรกเข้า เกษตรกร 5 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองและมีความประสงค์จะใช้น้ำจากแหล่งน้ำของตนเอง แม้ว่าเกษตรกรจะมีพื้นที่ติดกับรางส่งน้ำ

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเป็นผู้รวบรวมความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในกลุ่มและทำเรื่องขอให้น้ำจากโครงการฯ และประธานกลุ่มจะเป็นผู้เข้าร่วมประชุมกับทางโครงการฯ เพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ จากนั้นประธานกลุ่มจะเป็นผู้ชี้แจงในประเด็นที่ได้รับทราบมาจากการประชุมโครงการฯ ให้แก่สมาชิกรับทราบพร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาดรางส่งน้ำก่อนที่จะมีการส่งน้ำมาจากคลองชลประทานของโครงการฯ และมีการวางแผนจัดสรรน้ำภายในกลุ่มของตนเอง โดยมีหัวหน้ารางส่งน้ำเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกเพื่อจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกที่อยู่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกของกลุ่มจะต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำเป็นจำนวนเงิน 100 บาทต่อปี ซึ่งอัตราดังกล่าวถูกกำหนดมาจากมติของที่ประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเงินค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บมาได้จะนำมาใช้ในการทำความสะอาดและพัฒนารางส่งน้ำ โดยใช้เป็นค่าจ้างแรงงานทำความสะอาดรางส่งน้ำ ซ่อมแซมหญ้า รวมทั้งซื้อวัสดุในการซ่อมแซมบำรุงรักษารางส่งน้ำ

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

ปัจจุบัน (มี.ค. 2543) สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ให้ความร่วมมือในการทำทำความสะอาดซ่อมแซมและบำรุงรักษารางส่งน้ำ ก่อนที่จะมีการส่งน้ำจากโครงการฯ มีสมาชิกใดไม่ต้องการเข้าร่วมในการทำความสะอาดพัฒนารางส่งน้ำ สามารถเลือกที่จะจ่ายเงินค่าบริการการบริหารการใช้น้ำให้แก่กลุ่มได้ โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำจะนำเงินที่เก็บได้ดังกล่าวไปใช้ในการจัดจ้างแรงงานเพื่อมาพัฒนารางส่งน้ำ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 47 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 28 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากสมาชิกสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอตามความต้องการ มีความสามัคคีภายในกลุ่มสมาชิกให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการใช้น้ำ แต่เกษตรกร 18 รายที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิก เกิดปัญหาการแย่งน้ำกันระหว่างสมาชิกที่อยู่ต้นรางส่งน้ำและสมาชิกที่อยู่ปลายรางส่งน้ำ สมาชิกได้รับน้ำไม่ทั่วถึง ซึ่งเกษตรกร 15 ราย ให้ความคิดเห็นว่าถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรที่จะมีต่อไป เนื่องจากคิดว่าการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำจะก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการใช้น้ำได้ และจะได้มีตัวแทนในการดูแลเปิดปิดน้ำเพื่อให้สมาชิกได้รับน้ำอย่างทั่วถึง แต่เกษตรกร 3 ราย ให้ความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีและไม่ควรกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้ความคิดเห็นว่าการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือไม่มีกลุ่มก็ไม่มี ความแตกต่างกัน และมีผู้ไม่แสดงความคิดเห็น 1 ราย โดยสมาชิกให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรปรับปรุงให้มีการจัดตั้งกฎระเบียบขึ้นมาใช้บังคับสมาชิก และจัดรอบเวรการรับน้ำในแต่ละสายรางส่งน้ำ เพิ่มจำนวนคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มากขึ้นเพื่อที่จะช่วยสอดส่องดูแลให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้มีการจัดตั้งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการเชิญเจ้าหน้าที่ชลประทาน และส่วนราชการมาให้คำแนะนำและจัดอบรมทางวิชาการขึ้น

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 52 ราย พบว่า มีเกษตรกร 23 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ อีกทั้งเกษตรกรบางรายมีแหล่งเก็บกักน้ำในพื้นที่ของตนเองทำให้ไม่มีปัญหาจากการใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 27 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำ เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอ ความแรงของน้ำมีน้อย มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก และพื้นที่ของเกษตรกรบางรายอยู่ในเขตพื้นที่สูงทำให้น้ำไม่สามารถส่งไปถึงพื้นที่ทำการเกษตร ต้องใช้วิธีการสูบน้ำเข้าพื้นที่ของตนเอง ส่วนเกษตรกร 2 ราย ไม่ออกความคิดเห็นในประเด็นนี้

10.8 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.33 ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ต้องการเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง ดังแสดงในตารางที่ 1.01

ตารางที่ 1.01 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้น้ำจัดหาระบบส่งน้ำเอง	1	16.67
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	0	0.00
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	5	83.33
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	0	0.00
รวมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มทั้งสิ้น	6	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

การจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนเสนอให้กลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นผู้จัดหาและดูแลกันเอง นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนที่เสนอให้เป็นหน่วยงานอื่น เช่น ให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) เป็นต้น

10.8.2 ความยินดีจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการแล้ว คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.33 ที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดทั้ง 5 ราย ดังแสดงในตารางที่ 2.01

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 รายได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานให้กับหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่สถานที่ทำการกลุ่ม

ตารางที่ 2.01 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	5	83.33
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	5	100.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	2	40.00
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	0	0.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	3	60.00
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	16.67
รวม	6	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ การบริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน ควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน มีความสามารถในการบริหารงานและมีประสิทธิภาพในการให้บริการและเกษตรกรจะได้รับน้ำอย่างเพียงพอสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนให้ความคิดเห็นว่าที่ควรเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร สามารถติดต่อได้สะดวก หรือให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถให้บริการได้ดีมีประสิทธิภาพและสามารถทำการเบิกจ่ายเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บมาได้อย่างคล่องตัว

ในส่วนของค่าบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 5 ราย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่คิดว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้ความเหตุผลว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำจะให้บริการได้ดีมีประสิทธิภาพ และสามารถได้นำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการบริหารงานและนำเงินที่เก็บได้มาหมุนเวียนในกลุ่ม รองลงมาคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มเสนอว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากกรมชลประทานมีประสิทธิภาพในการให้บริการ และเป็นผู้ที่มีหน้าที่จัดสรรน้ำอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าจะควรเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเกษตรกร

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่ม 4 รายคิดเป็นร้อยละ 66.67 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ดังแสดงในตารางที่ 3.01

ตารางที่ 3.01 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	2	33.33	4	66.67
พรบ. การชลประทานหลวง	0	0.00	6	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติสูงเกินไปมี คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 คิดว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 คิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไปมี ซึ่งอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 5.50 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็น 50.00 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็น 50.00 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทาน

สำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 1.08 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.01 และ ตารางที่ 5.01

ตารางที่ 4.01 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	1	16.67	4	66.67	1	16.67
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลูก บาศก์เมตร)	0	0.00	3	50.00	3	50.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ ได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาใช้น้ำของเกษตรกรในโครงการฯ ว่าปัจจุบันการใช้น้ำยังไม่เป็นระเบียบ ปริมาณน้ำมีเกษตรกรได้รับในการทำการเกษตรในปัจจุบันยังไม่เพียงพอเนื่องจากปริมาณน้ำบางส่วนต้องถูกจัดสรรไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค และมีน้ำส่วนหนึ่งที่ต้องจัดสรรไปให้แก่ทหาร เกษตรกรจึงเสนอว่าโครงการฯ ควรจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม และจัดเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ควรเข้ามาควบคุมการใช้น้ำโดยเฉพาะเกษตรกรที่เข้ามาเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตรซึ่งมีการใช้น้ำอย่างสิ้นเปลือง พร้อมทั้งดูแลจัดสรรน้ำให้เกษตรกรสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเห็นว่าการจัดเก็บค่าชลประทานสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อมีการปรับปรุงให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการ และอัตราค่าชลประทานจะต้องไม่สูงจนเกินไป โดยเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ควรนำมาใช้ในการบริหารและบำรุงรักษา ซ่อมแซม คลอง รางส่งน้ำและอาคารชลประทาน ของโครงการฯ

ตารางที่ 5.01 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	5
0	0
1.00-5.00	5
6.00-10.00	1
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 3.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.50	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	6
0.00	0
0.10-0.50	3
0.6-1.00	2
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 3.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.08	

ที่มา จากการสำรวจ, 2543

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 21-22 มีนาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบจำนวน 52 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวนทั้งหมด 52 ครัวเรือน มีเกษตรกรจำนวน 47 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 90.38 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.77 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.92 มีอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลักของครัวเรือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.92 ประกอบอาชีพอื่นที่นอกเหนือจากนี้แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้ระบุไว้ในแบบสัมภาษณ์ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 46,712.16 บาทต่อปี เป็นรายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 21,980.96 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 33,378.36 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายค่าน้ำโดยเฉลี่ยประมาณ 198.08 บาทต่อปี ซึ่งเกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 21 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000-4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000-9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000-15,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000-24,999 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 6.01 และตารางที่ 7.01)

ตารางที่ 6.01 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	46,712.16
รายได้เฉลี่ยจากการเกษตร	21,980.96
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	33,378.36
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	198.08

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.01 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	22	42.31
2,000-4,999	21	40.38
5,000-9,999	4	7.69
10,000-15,999	2	3.85
16,000-24,999	3	5.77
25,000 ขึ้นไป	0	0.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองประมาณ 649.25 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 582.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 89.64 ของพื้นที่ถือครองทั้งหมด ใช้เป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 52.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.05 ของพื้นที่ถือครองทั้งหมด และเป็นพื้นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าประมาณ 15.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.31 ของพื้นที่ถือครองทั้งหมด นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนยังได้เช่าที่ดินเพื่อนำมาใช้ในการทำการเกษตรประมาณ 80.00 ไร่ ดังแสดงในตารางที่ 8.01

ตารางที่ 8.01 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	649.25	100.00
เพื่อการเกษตร	582.00	89.64
ที่อยู่อาศัย	52.25	8.05
ทิ้งร้างว่างเปล่า	15.00	2.31
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	80.00	100.00
รวม	729.25	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้น้ำประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรจำนวน 52 ราย มีรายละเอียดดังตารางที่ 9.01

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 40 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองให้ผ่านรางส่งน้ำไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านรางส่งน้ำผ่านแปลงเกษตรกรรม แล้วปล่อยให้เข้าพื้นที่ตนเอง และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านรางส่งน้ำผ่านแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยให้เข้าพื้นที่เกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านรางส่งน้ำแล้วปล่อยให้ไหลเข้าแปลงได้เลย เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านรางส่งน้ำผ่านแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยให้เข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านรางส่งน้ำให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรมได้เลย และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านรางส่งน้ำแล้วปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านรางส่งน้ำผ่านแปลงเกษตรกรรมแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย และมีเกษตรกรอีก 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านรางส่งน้ำผ่านแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยให้ไหลเข้าพื้นที่เกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและผ่านแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยให้เข้าพื้นที่เกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม

ตารางที่ 9.01 ลักษณะการนำมามีไว้ในพื้นที่

วิธีการนำมามีในพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	ปอเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ไร่)	จำนวน (ไร่)	จำนวน (ไร่)	จำนวน (ไร่)	จำนวน (ไร่)	จำนวน (ไร่)	จำนวน (ไร่)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	3	1	1	2	0	1	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	1	1	0	1	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	40	13	2	7	1	1	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	1	0	0	2	1	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเกษตรมากที่สุดเดือนกรกฎาคม และต้องการน้ำเพื่อการเกษตรน้อยที่สุดในเดือนธันวาคม ดังแสดงในตารางที่ 10.01

ตารางที่ 10.01 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	21
กุมภาพันธ์	27
มีนาคม	28
เมษายน	32
พฤษภาคม	59
มิถุนายน	63
กรกฎาคม	65
สิงหาคม	62
กันยายน	50
ตุลาคม	41
พฤศจิกายน	27
ธันวาคม	19

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 27 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.92 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรจะได้นำน้ำมาใช้อย่างประหยัดและมีระเบียบ นอกจากนี้จะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระรัฐบาล และเกษตรกรอีกจำนวน 25 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.08 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการพระราชดำริ เกษตรกรมีฐานะที่ยากจน และน้ำที่โครงการฯ ส่งมาให้ก็ไม่เพียงพอ ดังตารางที่ 11.01

ตารางที่ 11.01 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	27	51.92
ไม่เห็นด้วย	25	48.08
ไม่แสดงความคิดเห็น	0	0.00
รวม	52	100

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 47 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 90.38 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและ/หรือ ระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.85 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.85 ต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.92 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 12.01

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ จำนวน 50 ครัวเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 35 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 70.00 ของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต ให้ความคิดเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 ได้เสนอหน่วยงานอื่นนอกจากนี้ คือ หน่วยงานใดก็ได้ที่สามารถทำหน้าที่ได้ดี หรือเป็นเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ควรจะเป็นรัฐวิสาหกิจ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ให้ความคิดเห็นว่าควรจะเป็นหน่วยงานกลางที่จัดตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน) และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ดังตารางที่ 13.01

ตารางที่ 12.01 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	2	3.85
เฉพาะระบบส่งน้ำ	1	1.92
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	47	90.38
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	2	3.85
รวม	52	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 13.01 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	35	70.00
รัฐวิสาหกิจ	1	2.00
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	1	2.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	10	20.00
อื่น ๆ	2	4.00
ไม่แสดงความคิดเห็น	1	2.00
รวม	50	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำหรือเฉพาะระบบส่งน้ำหรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึงได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.00 ของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรจำนวน 41 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 82.00 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีเกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 78.05 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบของเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.63 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปของผลผลิตทางการเกษตร และมีเกษตรกรอีกจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.32 ที่มีรูปแบบการจ่ายแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 14.01

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.88 ของเกษตรกรที่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ต้องการไปชำระที่สำนักงานโครงการ เกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.75 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และมีเกษตรกรอีกจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.38 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานที่ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังแสดงในตารางที่ 15.01

ตารางที่ 14.01 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	41	82.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	32	78.05
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	4	12.50
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	9	28.13
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	16	50.00
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	2	6.25
2. ผลผลิตทางการเกษตร	6	14.63
3. อื่น ๆ	3	7.32
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	9	18.00
รวม	50	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 15.01 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	7	21.88
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	22	68.75
อื่น ๆ	3	9.38

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.88 เห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้ว และจะเป็นการสะดวกต่อการจัดเก็บและการนำเงินที่จัดเก็บได้มาพัฒนา มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.13 เห็นว่าควรเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยให้เหตุผลมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.25 เห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลาง โดยให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ อาจจะสามารรถที่จะป้องกันการคอรัปชั่นได้ และเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการทำงานใหม่ มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.25 เห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า เป็นกลุ่มที่อยู่ภายในหมู่บ้านจึงมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรด้วยกันเอง และมีความสะดวกที่จะนำเงินไปพัฒนา และมีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.50 เห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ คือ อบ.ต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร โดยให้เหตุผลว่า หน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ดังตารางที่ 16.01

ตารางที่ 16.01 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	15	46.88
รัฐวิสาหกิจ	1	3.13
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	2	6.25
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	10	31.25
อื่น ๆ	4	12.50
รวม	32	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการจัดการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการจัดการบริหารการใช้น้ำ มีเกษตรกรจำนวน 26 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.00 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีมีคุณภาพ คุณภาพน้ำที่ได้รับยอมรับเกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ เป็นหน้าที่ของกรมชลประทานอยู่แล้วจึงสามารถที่จะจัดเก็บได้ง่าย มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ให้ความเห็นว่าควรเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยให้เหตุผลว่า จะมีการบริการที่ดีมีประสิทธิภาพ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลาง โดยให้เหตุผลว่า จะไม่มีการคอรัปชั่น มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า มีบริการที่ดีมีประสิทธิภาพ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิด จึงมีความสะดวกในการจัดเก็บและมีความสะดวกที่จะนำเงินมาใช้ในการพัฒนา มีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.00 ให้ความเห็นว่าควรเป็น อ.บ.ต. โดยให้เหตุผลว่ามีความใกล้ชิดกับชาวบ้านและเป็นผู้ดูแลการเงินอยู่แล้ว มีเกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.00 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า หน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ที่ปกครองหมู่บ้าน จึงมีความสะดวกที่จะนำเงินที่เก็บมาพัฒนา ดังตารางที่ 17.01

ตารางที่ 17.01 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	26	52.00
รัฐวิสาหกิจ	1	2.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	1	2.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	10	20.00
อ.บ.ต.	3	6.00
อื่น ๆ	9	18.00
รวม	50	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.23 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 42 ครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80.77 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.62 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 47 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.38 ที่ไม่ทราบ ดังตารางที่ 18.01

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับการรับทราบกฎหมายเกี่ยวกับการชลประทาน และกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตารางที่ 18.01 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	10	19.23	42	80.77
พรบ. การชลประทานหลวง	5	9.62	47	90.38

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 28.85 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ มีความคิดเห็นว่าค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร มีอัตราสูงเกินไป และมีเกษตรกรจำนวน 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 71.15 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ดังตารางที่ 19.01

ตารางที่ 19.01 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

อัตราค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	15	28.85	37	71.15	0	0
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลูกบาศก์เมตร)	5	9.62	32	61.54	15	28.85

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.62 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป มีเกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.54 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 28.85 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 1.05 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.01 และตารางที่ 20.01

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนของหน่วยการของการประปากรมทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ (ค่ายโพธิ์สามต้น) ซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรของโครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ จังหวัดสระแก้ว เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีดังนี้

12.1 ปริมาณการใช้น้ำ

กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ตั้งอยู่ห่างจากแหล่งน้ำของอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ 15 กิโลเมตร เป็นหน่วยงานหลักที่ทางโครงการฯ ต้องส่งน้ำให้ มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 2,000 ราย ใช้น้ำเพื่อการผลิตน้ำประปา โดยนำน้ำผ่านขั้นตอนของการกรอง ผู้ใช้น้ำในค่ายทหารไม่ต้องเสียค่าน้ำประปาเนื่องจากเป็นสวัสดิการของทางค่าย

ปริมาณการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของกรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ใช้น้ำประมาณ 200,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ในอนาคตทางค่ายทหารคาดว่าจะมีความต้องการน้ำจะเพิ่มขึ้นแต่ไม่สามารถบอกจำนวนผู้ใช้น้ำที่จะเพิ่มขึ้น และปริมาณการใช้น้ำที่จะเพิ่มขึ้นได้ เมื่อสอบถามถึงปัญหาในการใช้น้ำ พบว่า ทางกรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำใช้ แต่มีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ เนื่องจากน้ำที่ได้จากท่อน้ำชลประทานมีกลิ่นและตะกอน ซึ่งเป็นเรื่องที่ทางค่ายให้ความสำคัญมากเพราะเป็นน้ำที่ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค

ตารางที่ 20.01 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	
0.00	0
1.00-5.00	52
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.09	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	
0.00	1
0.10-0.50	36
0.60-1.00	9
1.10-1.50	0
1.60-2.00	1
มากกว่า 2.00	5
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.05	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.2 ความคิดเห็นของเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ทางกรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ไม่ต้องการใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหา และไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน นอกจากนี้ กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์มีความเห็นว่า ถ้าการเรียกเก็บค่าชลประทานช่วยให้ผู้ใช้น้ำใช้น้ำอย่างประหยัด และช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำที่เป็นเกษตรกรและทหาร น่าที่จะมีการดำเนินการ

12.3 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

เมื่อสอบถามถึงการตระหนักทางด้านกฎหมายค่าชลประทาน ทางกรมทหารไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่เรียกเก็บตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทาน เรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตราห้าสิบล้านต่อลูกบาศก์เมตร และผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยทางกรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ เห็นว่าอัตราทั้งสองเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการชลประทานสระแก้ว

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☐ การท่องเที่ยว
☐ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	☐ ป้องกันอุทกภัย	
☒ อื่นๆ	ส่งให้กรมทหารราบที่12 รักษาพระองค์และกองพันทหารราบ	

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน

a

หมู่ที่

a

ตำบล

เขาสามสิบ

อำเภอ

เขาฉกรรจ์

จังหวัด

สระแก้ว

อาณาเขต

ระวาง

5436 II

พิกัด

48 PSA 947129

ทิศเหนือ

ตำบล

ท่าเกษม

อำเภอ

เมือง

จังหวัด

สระแก้ว

ทิศใต้

ตำบล

คลองหินปูน

กิ่ง อ.

วังน้ำเย็น

จังหวัด

สระแก้ว

ทิศตะวันออก

ตำบล

ท่าเกษม

อำเภอ

วัฒนานคร

จังหวัด

สระแก้ว

ทิศตะวันตก

ตำบล

เขาฉกรรจ์

อำเภอ

เขาฉกรรจ์

จังหวัด

สระแก้ว

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)

2,680

พื้นที่ชลประทาน (ไร่)

2,680

จังหวัด

สระแก้ว

2,680

ไร่

จังหวัด

ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

a

☒

เขื่อนดิน

☐

เขื่อนคอนกรีต

☐

หินทิ้งแกนดินเหนียว

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)

-

ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)

7

พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)

1.680

ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)

5.7

ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)

6

ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)

1.14

ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)

83

ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)

14.0

ความยาวเขื่อน (เมตร)

1,180

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ ☐ ฝายยาง ☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☒ X ส่งน้ำด้วย Gravity ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ลำน้ำเดิม, กาลักน้ำ

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

1

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ ๗ (เมตร)

0.40

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

2

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ ๗ (เมตร)

0.40

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตูละบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ท่อระบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ สะพานน้ำ

จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท

จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก

จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตกทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

☒ อาคารทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

52

☐	ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	
☒	ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	52
☒	ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	32
☐	ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐	รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐	อาคารทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐	สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	
☐	ท่อทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐	อื่น ๆ <input type="text"/>	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	ท่อส่งน้ำฝั่งขวา				
1	ท่อส่งน้ำไปค่ายทหาร	A/C f 0.40	16.728	a	480
2	เพื่อการเกษตร	A/C f 0.40	1.940		1,000
		A/C f 0.30	0.610		
		A/C f 0.25	0.255		
		A/C f 0.15	0.135		
	ท่อส่งน้ำฝั่งขวา				
3	เพื่อการเกษตร	A/C f 0.40	3.124		1,200
		A/C f 0.30	0.906		
	ระบบระบายน้ำ				
	แปลงที่อยู่อาศัย	a	8.684		270
	แปลงเกษตรฝั่งขวา	a	5.492		730
	แปลงเกษตรฝั่งซ้าย	a	5.586		1,200
	(ถูกระบาย)				

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2541

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

2,119

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี	1,479	มิ.ย.41-ธ.ค.41	380-500	
	กล้วย			700-1,700	
	ข้าวนาปี			500-1,000	
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
	ข้าวโพด			500-800	
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แครอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
	ถั่ว(ฝักสด)			300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	พืชไร่	615		a	
	ผักต่างๆ	25		a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒

ส่งน้ำแบบรอบเวร

☐

ส่งน้ำแบบหมุนเวียน

☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☒ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้น้ำ

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☐	การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☒	การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	4
☒	การปะปา อูโปด บริโกล	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	0.6
☐	ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒	กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐	เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐	เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างห้วยงานและอาคารประกอบ	2527-2529	13	39.78
2. ระบบส่งน้ำ	2528-2529	13	34.25
3. งานคันกั้นน้ำ 2,680 ไร่	2528-2529	13	11.50
4. ก่อสร้างทางต่ำเดียว			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน			
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ งานบริหารโครงการ	2527-2529	13	0.949
รวม			86.477

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
- บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ			
2. งานระบบส่งน้ำ			
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	a	a	a
ข้าราชการ	a		
ลูกจ้างประจำ	a		
ลูกจ้างชั่วคราว	a		
รวม	458,890	458,890	635,890

(ค่าบำรุงรักษายังไม่รวมค่าอัตราค่าจ้าง)

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02)

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02) เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรกรรมและอุปโภคบริโภคในพื้นที่ตำบลดอกกราย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

พื้นที่โครงการมีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ และมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 10 เมตร การก่อสร้างโครงการนี้คาดว่าจะสามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ 1,000,000 ลูกบาศก์เมตร

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากกรมชลประทาน และได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02) แล้ว

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02)

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02) เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรกรรมและอุปโภคบริโภคในพื้นที่ตำบลดอกกราย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

พื้นที่โครงการมีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ และมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 10 เมตร การก่อสร้างโครงการนี้คาดว่าจะสามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ 1,000,000 ลูกบาศก์เมตร

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากกรมชลประทาน และได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02) แล้ว

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02) เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรกรรมและอุปโภคบริโภคในพื้นที่ตำบลดอกกราย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

พื้นที่โครงการมีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ และมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 10 เมตร การก่อสร้างโครงการนี้คาดว่าจะสามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ 1,000,000 ลูกบาศก์เมตร

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากกรมชลประทาน และได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02) แล้ว

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย (02)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

จากการที่สภาพพื้นที่ของป่าต้นน้ำของลำน้ำต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำระยอง ได้ถูกเปลี่ยนสภาพจากป่าดิบเป็นพื้นที่โล่งเตียนเพื่อทำการเกษตรอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องน้ำท่วมในบริเวณพื้นที่อำเภอบ้านค่าย และอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เมื่อเกิดมีฝนตกหนักบริเวณต้นน้ำทำให้พื้นที่นา และพื้นที่ทำการเพาะปลูกในเขตอำเภอบ้านค่าย และอำเภอเมือง ได้รับความเสียหายทุกปี ทำให้ราษฎรในแถบนี้ได้รับความเดือดร้อนเสมอ กรมชลประทานจึงได้พิจารณาสร้างอ่างเก็บน้ำไว้ใช้ในพื้นที่เพาะปลูกเมื่อถึงฤดูแล้ง ตลอดจนใช้พื้นที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนอีกด้วย ดังนั้น จึงได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำดอกกรายขึ้น (โครงการชลประทานระยอง, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

2. วัตถุประสงค์โครงการ

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายเริ่มแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งน้ำลงลำน้ำเดิมมาที่ฝายบ้านค่ายให้แก่พื้นที่ชลประทานประมาณ 30,000 ไร่ แต่ภายหลังจากมีอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย จึงมีหน้าที่ส่งน้ำลงลำน้ำเดิมบางส่วนเพื่อการเกษตรทำอย่างๆ แต่หน้าที่หลักในปัจจุบันของอ่างเก็บน้ำดอกกราย คือส่งน้ำเพื่อใช้ประโยชน์เพื่ออุตสาหกรรมเป็นหลัก

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายตั้งอยู่ที่ตำบลแม่น้ำคู่ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง มีระยะทางแยกจาก ถนนสุขุมวิท ประมาณกิโลเมตรที่ 206 แล้วแยกซ้ายเข้าถนนสายนิคม-ห้วยโป่ง อำเภอปลวกแดง ประมาณ 19 กิโลเมตร อ่างเก็บน้ำดอกกรายมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ทิศใต้ติดต่อกับกิ่งอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอปลวกแดง และกิ่งอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ดังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

อ่างเก็บน้ำดอกกรายเดิมมีหน้าที่ส่งน้ำลงลำน้ำเดิมมาที่ฝายบ้านค่ายเพื่อส่งน้ำให้พื้นที่โครงการสองฝั่งของแม่น้ำระยองที่มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 30,000 ไร่ แต่หลังจากสร้างอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลเสร็จสิ้น พื้นที่โครงการที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายผ่านฝายบ้านค่าย จึงเปลี่ยนไปเป็นรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลแทน อย่างไรก็ตามยังมีพื้นที่บางส่วนประมาณ 1,200 ไร่ บริเวณท้ายอ่างเก็บน้ำดอกกรายที่ยังใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากอ่างเก็บน้ำดอกกราย ดังภาพที่ 1.02

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

จากวัตถุประสงค์หลักของโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย พบว่าการส่งน้ำของโครงการส่วนใหญ่จะต้องส่งน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร โดยทางโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายจะต้องจัดสรรน้ำให้แก่

1. บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) เพื่อจำหน่ายให้แก่ภาคอุตสาหกรรมและการอุปโภคบริโภคจำนวนปีละ 72 ล้านลูกบาศก์เมตร

2. บริษัท ไทยแท่งพื้ด้า จำกัด น้ำเพื่อการอุตสาหกรรมประเภทฟอกย้อมปีละ 3.65 ล้านลูกบาศก์เมตร

นอกจากนี้ยังมีการจัดสรรน้ำให้แก่ภาคการเกษตรได้แก่

1. จัดสรรน้ำให้พื้นที่ศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริประมาณ 12,000 ไร่ ส่วนที่เป็นพื้นที่ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ของกรมปศุสัตว์ โดยใช้น้ำในฤดูแล้งประมาณ 6 เดือน ไร่ละประมาณ 2,000 ลูกบาศก์เมตร รวมแล้วโครงการต้องจัดสรรน้ำให้แก่ศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริประมาณปีละ 24 ล้านลูกบาศก์เมตร

2. จัดสรรน้ำเพื่อกรมประมงในการผลิตพันธุ์ปลาปีละ 0.29 ล้านลูกบาศก์เมตร

3. จัดสรรน้ำให้ประชาชนผู้ใช้น้ำจากลำน้ำเดิมด้านท้ายน้ำปีละประมาณ 0.29 ล้านลูกบาศก์เมตร

ยิ่งไปกว่านั้นโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายยังทำหน้าที่กักเก็บน้ำเพื่อบรรเทาอุทกภัยให้แก่พื้นที่จังหวัดระยองบางส่วนอีกด้วย

6. ศักยภาพของโครงการ

เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการฯ พบว่า ปริมาณน้ำที่โครงการฯ จะต้องจัดสรรให้แก่ผู้ใช้น้ำทุกประเภทแล้ว โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายสามารถตอบสนองความต้องการในกิจกรรมตามแผนงานทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

อ่างเก็บน้ำดอกกรายเดิมมีหน้าที่ส่งน้ำลงลำน้ำเดิมมาที่ฝายบ้านค่ายเพื่อส่งน้ำให้พื้นที่โครงการสองฝั่งของแม่น้ำระยองที่มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 30,000 ไร่ แต่หลังจากสร้างอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลเสร็จสิ้น พื้นที่โครงการที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายผ่านฝายบ้านค่าย จึงเปลี่ยนไปเป็นรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลเป็นหลัก แต่ยังมีพื้นที่บางส่วนประมาณ 1,200 ไร่ บริเวณท้ายอ่างเก็บน้ำดอกกรายที่ยังใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายอยู่ ซึ่งพื้นที่ 1,200 ไร่นี้จัดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 3 กล่าวคือเป็นพื้นที่โครงการที่มีแต่ระบบส่งน้ำหลักเพียงอย่างเดียว ไม่มีระบบคูส่งน้ำและการจัดรูปที่ดินมีวิธีการส่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยระบายลงสู่ลำน้ำเดิม และใช้ระบบกาลักน้ำ โดยมีท่อส่งน้ำสูบน้ำไปใช้เพื่อการอุตสาหกรรม

7.1 อ่างเก็บน้ำ

เป็นเขื่อนชนิด Homogeneous ความกว้างสันเขื่อน 8.00 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 135 เมตร ความสูง 26.5 เมตร สันเขื่อนยาว 1,500 เมตร ความจุน้ำที่ระดับสูงสุด 82.00 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับเก็บกัก 71.40 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับต่ำสุด 3.00 ล้านลูก

บาศก์เมตร พื้นที่อ่างเก็บน้ำ 291 ตารางกิโลเมตร (พ.ท. รับน้ำฝน) ปริมาณน้ำผ่านอาคารระบายน้ำสูงสุด 340 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

7.2 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำของอ่างเก็บน้ำดอกกราย ได้มีการจัดทำแผนการระบายน้ำลงลำน้ำเดิม เพื่อรักษาสภาพการไหลของน้ำลงลำน้ำเดิมให้สามารถใช้ประโยชน์ในด้านการอุปโภค-บริโภค และจัดทำแผนการสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเพื่อใช้ในเขตอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยได้มีการจัดทำแผนการสูบน้ำเป็นแผนการส่งน้ำเป็นรายเดือนและรายสัปดาห์ โดยคำนึงถึงความต้องการด้านอุตสาหกรรมกับปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำดอกกรายที่มีอยู่ด้วย

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยขอประกาศทางน้ำชลประทานครบทั้ง 4 ประเภท ประกาศ ณ วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 และดำเนินการขออนอกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง เป็นกฎกระทรวงฉบับที่ 52 (พ.ศ. 2541) ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 ประกาศ ณ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2541 โดยประกาศให้โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานได้จากผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของอ่างเก็บน้ำดอกกราย โดยนายปองพล อดิเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในขณะนั้น

9. การบริหารจัดการเก็บค่าชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย

เนื่องจากโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายเป็นโครงการฯ หนึ่งซึ่งมีประสบการณ์ในการประกาศทางน้ำชลประทานและการดำเนินการขออนอกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน ดังนั้นในการศึกษาโครงการนี้จะกล่าวถึงขั้นตอนในการเรียกเก็บค่าชลประทาน ตลอดจนการนำเงินที่จัดเก็บได้เข้าบัญชีทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้ใช้น้ำของโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายมีหลายราย แต่สำหรับการศึกษานี้จะขอยกตัวอย่างเฉพาะ บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำรายใหญ่ของโครงการฯ

ในเบื้องต้นทาง บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) และทางโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายจะทำการตกลงเกณฑ์ ให้ทั้งสองฝ่ายรับทราบ โดยมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้

1. ผู้แทนของทั้งสองฝ่ายตกลงอ่านเลขมาตรวัดน้ำพร้อมกันในเวลา 8.30 – 9.00 น. ของทุกวัน จากนั้นทางเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้แทนของโครงการชลประทานระยองประจำอ่างเก็บน้ำดอกกรายจะทำการแจ้งปริมาณการใช้น้ำของแต่ละวันไปยังโครงการฯ โดยปริมาณน้ำคำนวณจากเลขมาตรวัดน้ำของวันที่จุดวันนี้หักด้วยเลขมาตรวัดน้ำของวันที่ผ่านมา

2. กำหนดรอบตัดบัญชีในวันที่ 1 ของทุกเดือน โดยมีขั้นตอนการทำงานดังนี้

2.1 โครงการชลประทานระยองซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดูแลอ่างเก็บน้ำดอกกรายจัดส่งใบแจ้งหนี้โดยใช้แบบฟอร์มใบแจ้งปริมาตรน้ำและค่าชลประทานที่เบิกมาจากฝ่ายผลประโยชน์ สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ กรมชลประทาน แจ้งปริมาตรการใช้น้ำชลประทานและค่าชลประทาน รวมทั้งภาษีมูลค่าเพิ่มแก่ทางบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) และให้ผู้แทนของบริษัทลงนามรับเอกสารดังกล่าว ซึ่งทางบริษัทจะต้องรับผิดชอบจ่ายค่าชลประทานและภาษีมูลค่าเพิ่ม ภายใน 7 วันหลังจากที่ลงนามรับใบแจ้งหนี้แล้ว

อย่างไรก็ตามหากทางบริษัทฯ ชำระค่าชลประทานล่าช้าเกิน 7 วัน ก็ไม่มีเกณฑ์หรือกฎหมายที่กำหนดในการปรับผู้ใช้น้ำแต่อย่างใด

2.2 เมื่อทางผู้ใช้น้ำได้รับใบแจ้งหนี้แล้ว และพร้อมที่จะชำระค่าชลประทาน ทางผู้ใช้น้ำจะชำระค่าชลประทานและภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นตัวแลกเงิน โดยส่งจ่ายในนามโครงการชลประทานระยอง

2.3 เมื่อโครงการชลประทานระยองได้รับตัวแลกเงิน จากทางผู้ใช้น้ำ ทางโครงการฯ จะออกใบกำกับภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ใช้น้ำ และนำตัวแลกเงินเข้าบัญชีกระแสรายวันของ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาระยอง

2.4 โครงการชลประทานระยองทำเรื่องขอให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ออกเช็คให้ส่งจ่ายในนามธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วนำเชิสดังกล่าวส่งเข้าคลังจังหวัดระยอง จากนั้นทางคลังจังหวัดจะนำเช็คค่าชลประทานเพื่อส่งเข้าบัญชีของกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานที่ทางกรมบัญชีกลางให้ทางกรมชลประทานเปิดไว้ที่กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง

สำหรับในส่วนของภาษีมูลค่าเพิ่ม โครงการชลประทานจังหวัดระยองจะส่งเช็คในส่วนที่เป็นภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่สรรพากรอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในระหว่างวันที่ 1-15 ของเดือนถัดไป

10. การขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

โครงการชลประทานระยองสามารถขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน การตั้งงบประมาณขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน สามารถทำได้โดยใช้แบบฟอร์มการขอเงินนอกงบประมาณแผ่นดิน แล้วเสนอผ่านทางฝ่ายผลประโยชน์ สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ กรมชลประทาน จากนั้นทางฝ่ายผลประโยชน์จะนำเข้าคณะกรรมการกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน เมื่อทางคณะกรรมการพิจารณาผ่านก็จะส่งเรื่องไปยังกรมบัญชีกลางเพื่อพิจารณาอนุมัติ โดยพิจารณาร่างที่ขอนั้นตรงตามวัตถุประสงค์หลักของกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานหรือไม่ ซึ่งในขั้นตอนนี้กรมบัญชีกลางมีอำนาจสิทธิ์ขาดสามารถอนุมัติ/ไม่อนุมัติ/เปลี่ยนแปลง งบประมาณที่ทางโครงการชลประทานขอได้

โครงการชลประทานระยองได้เริ่มขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานซึ่งถือเป็นเงินนอกงบประมาณเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยโครงการฯ ได้รับจัดสรรเงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานมาประมาณ 9 ล้านบาท เพื่อใช้ในโครงการฯ โดยเป็นไปตามระเบียบของกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

11. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 24-25 มีนาคม 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

11.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำที่รับน้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย ในอดีตเป็นผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานบ้านค่ายที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานตามสายคูส่งน้ำ และมีกลุ่มบริหารการใช้น้ำที่บริหารการใช้น้ำในแต่ละสายคูส่งน้ำ ภายในสายคลองส่งน้ำเดียวกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ แต่ในปัจจุบันผู้ใช้น้ำในโครงการฝายบ้านค่ายต้องรับน้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลแทนเนื่องจากโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายจะต้องส่งน้ำไปให้แก่ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก

11.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

หลังจากมีการสร้างฝายบ้านค่ายและคลองส่งน้ำเพื่อส่งน้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ชลประทานของโครงการฝายบ้านค่ายซึ่งรับน้ำมาจากอ่างเก็บน้ำดอกกราย ได้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างผู้ใช้น้ำต้นคูส่งน้ำและผู้ใช้น้ำปลายคูส่งน้ำ ในเรื่องของการจัดสรรน้ำโดยผู้ที่อยู่ต้นคูส่งน้ำจะกักน้ำเข้าสู่พื้นที่ของตนเองก่อนทำให้เกษตรกรที่อยู่ปลายคูส่งน้ำได้รับน้ำไม่เพียงพอ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและบริหารการใช้น้ำภายในคูส่งน้ำสายเดียวกันเจ้าหน้าที่ชลประทานจึงจัดให้เกษตรกรในพื้นที่มีการรวมกลุ่มขึ้นในลักษณะของกลุ่มพื้นฐาน และต่อมาได้มีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานขึ้น 2 กลุ่มในปี พ.ศ. 2532 คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝั่งซ้ายตามตำบลลลัมคคีซึ่งบริหารการใช้น้ำกลุ่มพื้นฐานในพื้นที่ที่คลองส่งน้ำฝั่งซ้ายส่งไปถึง และกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝายบ้านค่ายพัฒนาฝั่งขวา ซึ่งดูแลและบริหารการใช้น้ำของกลุ่มพื้นฐานในพื้นที่ที่คลองส่งน้ำฝั่งขวาส่งไปถึง

11.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. เพื่อให้การใช้น้ำชลประทานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้น้ำ และการพัฒนาการใช้น้ำ

3. เพื่อเป็นฐานรองรับการช่วยเหลือจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อความสามัคคี และการพัฒนาของกลุ่มขึ้นตามระบอบประชาธิปไตย

11.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการฯ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/ แฉกส่งน้ำ) ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นตามสายคูส่งน้ำ และมีหัวหน้าคูส่งน้ำเป็นผู้ดูแลและบริหารการจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในสายคูส่งน้ำ โดยจะมีกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานบริหารจัดการสรรน้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/ แฉกส่งน้ำ) เหล่านี้ โครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝั่งซ้ายสามตำบลสามัคคีประกอบไปด้วย ประธานกรรมการ 1 คน รองประธานกรรมการ 2 คน กรรมการผู้บริหาร 14 คน เภรัญญิก 1 คน เลขานุการ 1 คน ส่วนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝ่ายบ้านค่ายพัฒนาฝั่งขวาประกอบไปด้วย ประธานกรรมการ 1 คน กรรมการ 10 คน ซึ่งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานทั้ง 2 กลุ่ม นี้จะมีที่ปรึกษากลุ่มซึ่งได้รับการพิจารณาคัดเลือกโดยคณะกรรมการกลุ่มโดยมีนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง

11.5 การคัดเลือกประธาน รองประธานกรรมการและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่มและคณะกรรมการจะได้รับการคัดเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน มีวาระในการทำงาน 2 ปี

11.6 หน้าที่ของประธานกรรมการและรองประธานกรรมการและคณะกรรมการ

ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและคณะกรรมการจะมีหน้าที่ ออกและปรับปรุงแก้ไขกฎข้อบังคับเพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกปฏิบัติ เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ บริหารการใช้น้ำในบริเวณคลองส่งน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ บำรุงรักษาคลองส่งน้ำให้มีสภาพที่สามารถใช้การได้ทุกฤดู ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของทางโครงการชลประทาน ราชการ รวมทั้งหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มตระหนักถึงความรับผิดชอบในการรักษาอาคารและคลองส่งน้ำ และส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สัตว์น้ำบริเวณคลองส่งน้ำ

11.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

11.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 56 ราย พบว่าเกษตรกรจำนวน 49 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับคูส่งน้ำ และได้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำนั้น ๆ พร้อมทั้งลงนามในที่ประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งซ้ายสามัคคีต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าเป็นจำนวนเงินครัวเรือนละ 10 บาท ส่วนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝ่ายบ้านค่ายพัฒนาฝั่งขวาไม่มีการเก็บเงินค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เกษตรกรอีก 7 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีน้ำเพียงพอถึงแม้ว่าจะไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และไม่ชอบเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกเขตชลประทานจึงไม่ได้ใช้น้ำจากโครงการ และมีเกษตรกรเช่าพื้นที่ทำการเกษตรของผู้อื่น

11.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คณะกรรมการกลุ่มมีการประชุมกันทุกวันที่ 1 ของทุกเดือน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและออกกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ในกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งซ้ายสามตำบลสามัคคี หากคณะกรรมการผู้ใดไม่เข้าประชุมโดยไม่มีเหตุผลหรือใบลา ต้องถูกปรับคนละ 100 บาท และจะมีการประชุมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำใหญ่สามัญประจำปีในเดือนเมษายนของทุกปีเพื่อชี้แจงประเด็นที่คณะกรรมการได้มีการประชุมกัน รวมทั้งคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ ที่คณะกรรมการได้รับทราบมาจากการประชุมที่โครงการฯ พร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำ ก่อนที่จะมีการส่งน้ำมาจากคลองชลประทานของโครงการฯ และมีการวางแผนจัดสรรน้ำภายในกลุ่มของตนเอง โดยมีหัวหน้าคูส่งน้ำเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกเพื่อจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกที่อยู่ในสายคูส่งน้ำ นอกจากนี้ คณะกรรมการกลุ่มยังได้มีการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนระเบียบ เช่น หากสมาชิกทำลายสิ่งก่อสร้างของกลุ่มหรือของทางราชการ ตลอดจนสร้างเครื่องมือกีดขวางทางน้ำปิดกั้นน้ำจะต้องถูกปรับคนละ 500 บาท และถ้าเป็นของทางราชการจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย สมาชิกคนใดเปิดปิดน้ำโดยพลการจะต้องถูกปรับครั้งละ 100 บาท สมาชิกที่นำเครื่องมือร้ายแรง เช่น วัตถุระเบิด ไฟฟ้า ยาพิษ ฯลฯ มาใช้ในการจับปลาในเขตที่กลุ่มหวงห้าม จะต้องถูกปรับคนละ 100 บาท และดำเนินคดีตามกฎหมาย สมาชิกคนใดที่ฝ่าฝืนข้อบังคับของกลุ่มและฝ่าฝืนไม่ยอมให้ปรับ จะถูกปลดออกจากการเป็นสมาชิกและหากกลับเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่จะต้องถูกเรียกเก็บค่าสมาชิก 300 บาท และหากผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ดำเนินการที่ฝ่าฝืนระเบียบของกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มจะดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งเงินที่เก็บค่าสมาชิกและค่าปรับดังกล่าวจะนำฝากธนาคารในนามของกลุ่ม โดยผู้มีอำนาจเบิกจ่ายประกอบ ด้วย ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขานุการหรือคณะกรรมการที่ทางกลุ่มแต่งตั้ง 1 คน

11.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ

11.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ในการร่วมมือกันพัฒนาคลองส่งน้ำ คลองส่งน้ำ หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม โดยให้สมาชิกส่งตัวแทนอย่างน้อยครัวเรือนละ 1 คน นำเครื่องมือในการพัฒนา เช่น จอบ เสียม มีด เป็นต้น มาพร้อมกันในวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด เพื่อร่วมกันพัฒนา หากสมาชิกครบครัวใดไม่ส่งตัวแทนมาร่วมกันพัฒนาจะต้องเสียค่าปรับครัวเรือนละ 60 บาท

11.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 49 ราย ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 44 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก สมาชิกได้รับการอย่างดีสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ กลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มอีกทั้งสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ แต่เกษตรกร 5 ราย ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจาก สมาชิกบางคนได้รับน้ำไม่เพียงพอ และไม่มีความพร้อมเพียงในการให้ความร่วมมือในการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เท่าที่ควร ซึ่งเกษตรกร 3 ราย ให้ความคิดเห็นว่าถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรที่จะมีต่อไป เนื่องจากการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้เกษตรกรสามารถปรึกษาหารือกันทำให้สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกัน แต่ควรที่จะมีการปรับปรุงในเรื่องของการจัดสรรน้ำให้สมาชิกได้รับน้ำอย่างเพียงพอและทั่วถึง และปรับปรุงให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มเพิ่มมากขึ้น แต่เกษตรกร

2 ราย ให้ความเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีและกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ควรที่จะมีต่อไป เนื่องจากการที่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำก็ไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

11.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 56 ราย พบว่าเกษตรกร 30 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจาก เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ อีกทั้งเกษตรกรบางรายมีแหล่งเก็บกักน้ำในพื้นที่ของตนเองและเกษตรกรบางรายอยู่ต้นคลองส่งน้ำทำให้ไม่มีปัญหาจากการใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 25 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก ระบบส่งน้ำชำรุด มีการปิดปรับปรุงซ่อมแซมคลองส่งน้ำทำให้ได้รับน้ำไม่เพียงพอ ไม่สม่ำเสมอ มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก และเกษตรกรบางรายได้รับน้ำไม่เพียงพอเนื่องจากอยู่ปลายคูส่งน้ำ ส่วนเกษตรกร 1 ราย ไม่ออกความคิดเห็นในประเด็นนี้

11.8 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ.

11.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 6 ราย ถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ หน่วยงานที่ควรเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำดังกล่าว พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 33.33 ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 6 ราย มีความต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 50.00 มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำอีก 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 ไม่มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตาราง 1.02

ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 5 รายที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน

ตารางที่ 1.02 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	2	33.33
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	3	50.00
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	16.67
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	6	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการ มีดังนี้ คณะกรรมการทั้ง 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.00 ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.00 ต้องการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด และ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ต้องการจ่ายค่าชลประทานอยู่ในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งคล้ายกับการเก็บภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 2.02

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ และมีคณะกรรมการบางส่วน ได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ให้เกษตรกรชำระค่าชลประทาน ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ค.)

11.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการบริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด 4 ราย เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นหน่วย

งานอื่น ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) เนื่องจากปัจจุบัน อ.บ.ต. มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่อยู่แล้ว และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้ความเห็นว่ากรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน มีความสะดวกในการชำระเงินและสามารถนำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการดูแล ซ่อมแซมและบำรุงรักษาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

ตารางที่ 2.02 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	5	100.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	4	80.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	2	50.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	0	0.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	1	25.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	1	25.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	1	20.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	0	0.00
รวม	5	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในส่วนของการบริการ**การบริหารการใช้น้ำ**คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 4 ราย และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำว่าควรจะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นส่วนใหญ่ โดยให้เหตุผลว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำในปัจจุบันทำหน้าที่อยู่แล้ว รองลงมาให้ความเห็นว่าควรจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า ปัจจุบัน อบต. ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีอยู่แล้ว และมีคณะกรรมการเพียงบางส่วนที่

เสนอให้กรมชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากกรมชลประทานมีหน้าที่จัดหาและจัดสรรน้ำอยู่แล้ว จึงมีงบประมาณเข้ามาสนับสนุน และมีความผูกพันกับเกษตรกรในพื้นที่

11.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.00 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.33 ที่ไม่ทราบ ดังตารางที่ 3.02

ตารางที่ 3.02 การรับทราบข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

เรื่อง	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0.00	6	100.00
พรบ. การชลประทานหลวง	1	16.67	5	83.33

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5บาท/ไร่และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 ให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติเหมาะสม และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 ให้ความเห็นว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไปมี ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 11.67 บาทต่อไร่

ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้นอกภาคการเกษตรที่ได้ระบุในพระราชบัญญัติ พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้ 2 ราย หรือคิดเป็น 33.33 ให้ความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 ให้ความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป และมีคณะกรรมการที่ไม่ออกความคิดเห็น 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ซึ่งอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 2.80 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.02 และ ตารางที่ 5.02

ตารางที่ 4.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทาน
หลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	0	0.00	2	33.33	4	66.67	0	66.67
นอกภาคเกษตร (บาท/ลูก บาศก์เมตร)	0	0.00	2	33.33	3	50.00	1	16.67

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย ซึ่งปัจจุบันเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล ได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรปรับปรุง คูส่งน้ำ ให้เป็นคูคอนกรีต เพื่อลดค่าใช้จ่ายและแรงงานในการทำ ความสะอาดคูส่งน้ำ ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเสนอให้นำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้มาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ ในประเทศ และดูแลรักษา ซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ ตลอด อีกทั้งนำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการบริหาร และพัฒนาส่งเสริมการเกษตรภายในพื้นที่ที่มีการจัดเก็บ

ตารางที่ 5.02 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	
0.00	0
1.00-5.00	2
6.00-10.00	2
11.00-15.00	0
16.00-20.00	2
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 20.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 11.67	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	
0.00	0
0.10-0.50	2
0.60-1.00	1
1.10-1.50	0
1.60-2.00	1
มากกว่า 2.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 2.80	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 24-25 มีนาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายจำนวน 56 ราย มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.1 ข้อมูลทั่วไป

12.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวน 56 ครัวเรือน มี 54 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.43 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ประกอบอาชีพอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีเกษตรกร 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.79 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก และมีเกษตรกร 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.79 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 89,804.76 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตรประมาณ 76,290.60 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 79,636.32 บาทต่อปี จากจำนวนรายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนไม่มีรายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป (ตารางที่ 6.02 และตารางที่ 7.02)

ตารางที่ 6.02 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	89,804.76
รายได้เฉลี่ยจากการเกษตร	76,290.60
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	79,636.32
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.02 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	4	7.14
2,000-4,999	23	41.07
5,000-9,999	15	26.79
10,000-15,999	9	16.07
16,000-24,999	3	5.36
25,000 ขึ้นไป	2	3.57

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองประมาณ 1,213.60 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 1,084.50 ไร่ ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 112.13 ไร่ และเป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยเฉลี่ยประมาณ 17.00 ไร่ (ตารางที่ 8.02)

ตารางที่ 8.02 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (กรรมสิทธิ์)	1,213.60	100.00
เพื่อการเกษตร	1,084.50	89.36
ที่อยู่อาศัย	112.13	9.24
ทิ้งร้างว่างเปล่า	17.00	1.40
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	0	0
รวม	1,213.60	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำของเกษตรกรมาใช้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร
ดังตารางที่ 9.02

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 35 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยเข้าพื้นที่เกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย และเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน ต้องสูบน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูและแปลงเกษตรกรรม แล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรม

ตารางที่ 9.02 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในการพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	4	1	0	14	1	1	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	2	0	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	35	5	2	13	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	7	3	0	6	0	1	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0

ที่มา จากการสำรวจ 2543

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน มีเกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และมีเกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยเข้าพื้นที่เกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยเข้าพื้นที่เกษตรกรรม

12.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อนำไปใช้ในการผลิตผลผลิตมากที่สุดในเดือนเมษายน และมีความต้องการน้ำชลประทานน้อยที่สุดในเดือนธันวาคม (ตารางที่ 10.02)

ตารางที่ 10.02 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	74
กุมภาพันธ์	98
มีนาคม	116
เมษายน	121
พฤษภาคม	92
มิถุนายน	82
กรกฎาคม	87
สิงหาคม	92
กันยายน	90
ตุลาคม	89
พฤศจิกายน	85
ธันวาคม	66

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

12.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.29 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากจะทำให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัด มีความเสมอภาคในการได้รับน้ำ และได้ใช้น้ำจากชลประทาน จึงควรที่จะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับกรมชลประทานในเรื่องงบประมาณการดูแลรักษาระบบและแหล่งน้ำของกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.14 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่ต่ำ และเป็นหน้าที่ของกรมชลประทานที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกรจึงไม่ควรมีการจัดเก็บค่าชลประทาน และเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.57 ไม่เสนอความคิดเห็นในประเด็นนี้ (ตารางที่ 11.02)

ตารางที่ 11.02 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	22	39.29
ไม่เห็นด้วย	32	51.14
ไม่แสดงความคิดเห็น	2	3.57
รวม	56	100

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 44 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 78.57 ที่มีความต้องการให้จัดหาทั้ง แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.93 ต้องการให้จัดหา เฉพาะระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.56 ต้องการให้มีการจัดหา เฉพาะแหล่งน้ำ นอกจากนี้มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.93 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 12.02

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 51 ครัวเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรจำนวน 28 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 54.90 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.491 ให้ความคิดเห็นว่าควรเป็น กลุ่มผู้ใช้น้ำเอง เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.65 ได้เสนอให้เป็นหน่วยงาน อื่น คือ อ.บ.ต. และมีเกษตรกร 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.96 ที่ไม่แสดงความคิดเห็นใน ประเด็นนี้ ดังตารางที่ 13.02

ตารางที่ 12.02 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	2	3.57
เฉพาะระบบส่งน้ำ	5	8.93
แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	44	78.57
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	5	8.93
รวม	56	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 13.02 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	28	54.90
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	13	25.49
อื่น ๆ	9	17.65
ไม่แสดงความคิดเห็น	1	1.96
รวม	51	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.33 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน และมีเกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.67 ที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยเกษตรกรจำนวน 29 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 85.29 ของเกษตรกรที่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู และมีเกษตรกรอีกจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.71 ที่มีรูปแบบการจ่ายแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 14.02

ตารางที่ 14.02 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	34	66.67
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	29	85.29
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	1	3.45
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	13	44.83
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	10	34.48
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	3	10.34
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0
3. อื่น ๆ	5	14.71
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	17	33.33
รวม	51	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.45 ต้องการโอนชำระผ่านบัญชีธนาคาร เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.45 ต้องการชำระทางไปรษณีย์ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.90 ให้ไปชำระที่สำนักงานโครงการ เกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 79.31 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และมีเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.90 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับ อ.บ.ต. ดังตารางที่ 15.02

12.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.03 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่าน้ำที่ได้รับมีคุณภาพดียอมรับได้ เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้วที่ต้องทำ มีเกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.38 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร และมีความน่าเชื่อถือ มีเกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.14 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น อ.บ.ต. ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดีจึงมีความสะดวกต่อการพัฒนา และมีเกษตรกรอีก 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.45 ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ดังแสดงในตารางที่ 16.02

ตารางที่ 15.02 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	1	3.45
ชำระทางไปรษณีย์	1	3.45
ชำระที่สำนักงานโครงการ	2	6.90
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	23	79.31
อื่น ๆ	2	6.90

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 16.02 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	9	31.03
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	12	41.38
อื่น ๆ	7	24.14
ไม่แสดงความคิดเห็น	1	3.45
รวม	29	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.83 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า น้ำที่ได้รับมีคุณภาพดียอมรับได้ เป็นหน้าที่ของชลประทานในการดูแลพื้นที่และการจัดส่งน้ำ จึงเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการจัดเก็บ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.17 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลาง เนื่องจากคาดว่าค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและบริการต่ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.17 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากคาดว่าค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและบริการต่ำ เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจในเกษตรกร และกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการปฏิบัติงานที่ดี เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.50 ให้ความเห็นว่าควรเป็น อ.บ.ต. โดยให้เหตุผลว่ามีความใกล้ชิดกับชาวบ้านและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.33 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ อำเภอ โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ที่ปกครองหมู่บ้าน จึงควรเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ ดังแสดงในตารางที่ 17.02

ตารางที่ 17.02 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	11	45.83
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	1	4.17
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	1	4.17
อบต.	3	12.50
อื่นๆ	8	33.33
รวม	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.07 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์
ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน
47 ครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 83.93 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทาน
หลวง มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.93 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 51 ครัว
เรือน คิดเป็นร้อยละ 92.07 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 18.02

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับการรับทราบกฎหมายเกี่ยวกับการชลประทาน
และกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยว
กับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง

ตารางที่ 18.02 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	9	16.07	47	83.93
พรบ. การชลประทานหลวง	5	8.93	51	92.07

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการ ชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรมีอัตราสูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 41.07 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.50 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ดังแสดงในตารางที่ 19.02

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.57 ให้มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไปว่า มีเกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 44.64 ให้มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 28 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 50 ให้มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตรนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 5.26 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.02 และตารางที่ 20.02

ตารางที่ 19.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทาน
หลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	16	28.57	23	41.07	7	12.50
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	2	3.57	25	44.64	28	50.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

13. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย ซึ่งประกอบด้วยบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) และ บริษัทไทยแท่งไฟฟ้าจำกัด นอกจากนี้ในการศึกษาโครงการศึกษาการบริหารจัดเก็บค่าน้ำยังเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องซื้อน้ำจาก บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ด้วย ผลการศึกษามีดังนี้

13.1 บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)

จากการสัมภาษณ์ บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) โดยใช้แบบสอบถามและการขอเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 20.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	56
0.00	0
1.00-5.00	49
6.00-10.00	5
11.00-15.00	0
16.00-20.00	1
มากกว่า 20.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 40.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.26	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	56
0.00	0
0.10-0.50	27
0.60-1.00	5
1.10-1.50	3
1.60-2.00	5
มากกว่า 2.00	15
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 2.17	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

13.1.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) อยู่ในพื้นที่โครงการชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองค้อ และอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล โดยมีเส้นทางในการให้บริการน้ำ 4 เส้นทาง ได้แก่ ท่อส่งน้ำดอกกราย – มาบตาพุด – สัตหีบ มีระยะทางจากแหล่งน้ำ 49 กิโลเมตร และท่อส่งน้ำหนองปลาไหล – มาบตาพุด มีระยะทางแหล่งน้ำ 30.50 กิโลเมตร จำนวนลูกค้าที่ใช้น้ำจากเส้นทางส่งน้ำทั้งสองได้แก่ นิคม/สวนอุตสาหกรรม จำนวน 4 ราย โรงงานอุตสาหกรรมรายย่อย 14 ราย รวม 18 ราย ปริมาณน้ำที่ขายให้แก่ลูกค้ามีจำนวน 6 ล้านลูกบาศก์เมตร ท่อส่งน้ำหนองปลาไหล – หนองค้อ มีระยะทางแหล่งน้ำ 42.20 กิโลเมตร จำนวนลูกค้าที่ใช้น้ำจากเส้นทางส่งน้ำได้แก่ นิคม/สวนอุตสาหกรรม จำนวน 2 ราย ปริมาณน้ำที่ขายให้แก่ลูกค้ามีปริมาณ 0.40 ล้านลูกบาศก์เมตร ท่อส่งน้ำหนองค้อ – แหลมฉบัง – พัทยา – บางพระ มีระยะทาง 37.7 กิโลเมตร และ ท่อส่งน้ำหนองค้อ – แหลมฉบัง ระยะที่ 2 มีระยะทาง 14.00 กิโลเมตร จำนวนลูกค้าที่ใช้น้ำจากเส้นทางส่งน้ำได้แก่ นิคม/สวนอุตสาหกรรมจำนวน 3 ราย โรงงานอุตสาหกรรมรายย่อย 9 ราย รวม 12 ราย ปริมาณน้ำที่ขายให้แก่ลูกค้ามีปริมาณ 2 ล้านลูกบาศก์เมตร ปัจจุบันรวมจำนวนผู้ใช้น้ำที่ใช้บริการจาก บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) มีจำนวน 32 ราย (บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ,2543)

13.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

น้ำที่ บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ใช้ในการผลิตน้ำดิบเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้ใช้น้ำ คือ น้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำอ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองค้อ และอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล โดยมีปริมาณน้ำที่ทางบริษัทใช้จากทางน้ำชลประทานของโครงการต่าง ๆ ตามเส้นทางส่งน้ำทั้ง 4 ท่อ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ชื่อน้ำดิบจากโครงการชลประทานตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยชำระค่าชลประทานตามอัตราที่กำหนดไว้ในประกาศกฎกระทรวงฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2518) แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ที่กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ จากการสอบถามความคิดเห็นผู้แทนของทางบริษัทที่มีต่ออัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคการเกษตรในปัจจุบันทางบริษัทเห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ส่วนอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรผู้แทนของทางบริษัทเห็นว่าเป็นอัตราเหมาะสมแล้วเช่นกัน และเห็นว่าในภาคการเกษตรก็ควรมีการเก็บค่าชลประทานบ้างเพื่อให้สะท้อนถึงต้นทุนในการจัดหาน้ำ

ค่าใช้จ่ายในการจัดหาน้ำของ บริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ในส่วนของท่อส่งน้ำหนองปลาไหล – มาบตาพุด เริ่มก่อสร้างปี พ.ศ. 2541 แล้วเสร็จและดำเนินการในปี พ.ศ. 2543 ค่าลงทุนทั้งหมด 1,200 ล้านบาท ท่อส่งน้ำดอกกราย – มาบตาพุด – สัตหีบ และท่อส่งน้ำหนองค้อ – แหลมฉบัง – พัทธยา บริษัทเช่าบริหารระบบท่อส่งน้ำตั้งแต่ 1 มกราคม 2537 เป็นระยะเวลา 30 ปี โดยการประเมินมูลค่าเช่า/บริหารทรัพย์สินจากกระทรวงการคลังคิดเป็นมูลค่าประมาณ 722 ล้านบาท และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและบำรุงรักษา 27 ล้านบาทต่อเดือน สำหรับท่อส่งน้ำหนองปลาไหล – หนองค้อ และท่อส่งน้ำหนองค้อ – แหลมฉบัง อยู่ในระหว่างเจรจาคิดอัตราค่าเช่าบริการจากกระทรวงการคลัง

การกำหนดอัตราค่าน้ำของทางบริษัทใช้หลักการกำหนดอัตราค่าน้ำให้คุ้มกับต้นทุนทั้งหมด (Full cost pricing) โดยกำหนดตามต้นทุนที่แท้จริงของแต่ละโครงการ และคำนวณจากเงินลงทุนโครงการ ค่าน้ำดิบ ต้นทุนการดำเนินงาน ค่าเช่าและต้นทุนอื่นๆ นอกจากนี้ทางบริษัทยังมีนโยบายในการกำหนดอัตราค่าน้ำที่แตกต่างกันสำหรับลูกค้าแต่ละประเภท ดังนี้

1. อัตราค่าน้ำสำหรับลูกค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค จะต่ำกว่าอัตราค่าน้ำประเภทอื่น เนื่องจากทางบริษัทตระหนักดีว่าน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต

2. อัตราค่าน้ำที่จำหน่ายให้แก่นิคมอุตสาหกรรม จะต่ำกว่าอัตราค่าน้ำที่จำหน่ายให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมทั่วไปที่อยู่นอกนิคมอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมนโยบายของรัฐที่ต้องการให้โรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมซึ่งทำให้การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักในการกำหนดอัตราค่าน้ำของบริษัทข้างต้น ทำให้อัตราค่าน้ำที่บริษัทกำหนดในแต่ละเส้นทางการส่งน้ำ (ท่อส่งน้ำ) ไม่เท่ากัน เนื่องจากแต่ละท่อส่งน้ำรับน้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำที่แตกต่างกัน อัตราค่าน้ำในแต่ละท่อส่งน้ำมีดังนี้

ท่อส่งน้ำดอกทราย – มาบตาพุด – สัตหีบ ซึ่งรับน้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายจะกำหนดอัตราค่าน้ำตามประเภทของผู้ใช้ ดังนี้ ผู้ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคในอัตรา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร นิคม/สวนอุตสาหกรรมในอัตรา 7 บาทต่อลูกบาศก์เมตร นิคม/สวนอุตสาหกรรมของเอกชนในอัตรา 8 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และโรงงานอุตสาหกรรมในอัตรา 9 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

ท่อส่งน้ำหนองปลาไหล – หนองค้อ รับน้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล กำหนดอัตราค่าน้ำ 6.8 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนท่อส่งน้ำหนองค้อ – แหลมฉบัง – พัทยา – บางพระ มีระยะทาง 37.7 กิโลเมตร และ ท่อส่งน้ำหนองค้อ – แหลมฉบัง ระยะที่ 2 ที่รับน้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำหนองค้อ กำหนดอัตราค่าน้ำ 5.00 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

ปัญหาในการใช้น้ำจากทางบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) บริษัทมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี แต่เมื่อสอบถามเรื่องคุณภาพน้ำพบว่า น้ำที่ทางบริษัทใช้มีตะกอน แต่ปัญหาดังกล่าวทางบริษัทก็สามารถแก้ไขได้

บริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทานดี และทราบว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

13.1.3 ผู้ซื้อน้ำจาก บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)

จากการสอบถาม นิคม/สวนอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรมที่ซื้อน้ำดิบจาก บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) จำนวน 5 ราย และ การ ประปาจำนวน 1 ราย เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

1.) นิคม/สวนอุตสาหกรรม

1.1) ปริมาณการใช้น้ำ

จากการสอบถามนิคม/สวนอุตสาหกรรมของเอกชน คือ บริษัท ระยองที่ดิน อุตสาหกรรม จำกัด ตั้งอยู่จากอ่างเก็บน้ำดอกกรายประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นผู้ใช้น้ำที่เป็น นิคม/สวนอุตสาหกรรม ประกอบกิจการพัฒนาที่ดินและให้บริการสาธารณูปโภคเพื่อการอุตสาหกรรม มีจำนวน แรงงาน 60 คน มูลค่าทรัพย์สิน 1,216 ล้านบาท ปริมาณการใช้น้ำของบริษัท ประมาณ 75,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โดยทางบริษัทซื้อน้ำดิบจากบริษัทจัดการและพัฒนา ทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 9 บาท นำมาผลิตเป็นน้ำ เพื่อการอุตสาหกรรม ในอนาคตทางบริษัทคาดว่าจะขยายการใช้น้ำเพื่อใช้ในการผลิตประมาณ 600,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

ค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำของบริษัทคิดเป็นมูลค่า 675,000 บาทต่อเดือน หรือ 8,100,000 บาทต่อปี ซึ่งคิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดของโรงงานร้อยละ 25 ในการจ่ายค่าน้ำดิบให้แก่บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) มีขั้นตอนดังนี้ กล่าวคือ ในเบื้องต้นบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) จะส่งใบแจ้งหนี้เรียกเก็บค่าน้ำดิบมายังบริษัท เมื่อบริษัทตรวจสอบความถูกต้องของ ปริมาณและค่าน้ำดิบที่ทาง บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) เรียกเก็บ เมื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วทางบริษัทจะโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารให้แก่ บริษัท จัด การและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ตามกำหนดเวลา

เหตุผลที่ทางบริษัทไม่ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายเนื่องมาจากเป็นมติของคณะรัฐมนตรี ที่กำหนดให้ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในเขตที่ท่อส่งน้ำของบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) วางผ่าน ต้องใช้น้ำจากทางบริษัท บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) เมื่อสอบถามถึงความเหมาะสมของอัตราค่าน้ำที่ทางบริษัทซื้อจาก บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ทางบริษัทเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป ควรอยู่ที่ 6 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

จากการสอบถามถึงปัญหาในการใช้น้ำของทางบริษัทพบว่า ทางบริษัทไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณการใช้น้ำ แต่จะมีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพน้ำในเรื่องของการมีตะกอน โดยทางบริษัทให้ความสำคัญกับคุณภาพน้ำมาก เพราะถ้าคุณภาพไม่ดีก็จะส่งผลกระทบต่อขั้นตอนในการผลิตของโรงงานที่เป็นผู้ใช้น้ำ

1.2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ เฉพาะระบบส่งน้ำ หรือพัฒนาและจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ทางบริษัทต้องการให้ทางหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยทางบริษัทเต็มใจที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์น้ำตามขนาดและประเภทของมิเตอร์น้ำ และยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 6 บาท โดยจ่ายเป็นรายเดือน โดยวิธีโอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร

ทัศนะของทางบริษัทเกี่ยวกับหน่วยงานที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน ทางบริษัทมีทัศนะว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวน่าจะเป็นกรมชลประทานเนื่องจากเป็นผู้ก่อสร้างและดูแลจัดสรรน้ำ และเป็นผู้บริหารจัดการได้โดยตรงกับภาระหน้าที่ และค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ควรนำไปพัฒนาและบำรุงรักษาเขื่อน/อ่างเก็บน้ำ และระบบส่งน้ำ เมื่อสอบถามทัศนะเกี่ยวกับทางด้านกฎหมายชลประทาน บริษัทฯ ยอมรับที่ดินอุตสาหกรรมจำกัดไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่ทางบริษัทฯ ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบบาท และในภาคการ

เกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยทางบริษัทเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอก ภาควิชาการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ควรเป็นอัตราที่รวมต้นทุนค่าก่อสร้าง ค่าบำรุงและดูแล รักษา ระบบส่งน้ำชลประทาน ส่วนอัตราค่าชลประทานในภาควิชาการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่เหมาะสม แล้ว

2.) โรงงานอุตสาหกรรม

2.1) ปริมาณการใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์โรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 4 ราย และการประปา 1 ราย ได้แก่ โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยอง ปตท. บริษัทเอเพ็คปิโตเคมีคอล จำกัด บริษัทเหล็กบูรพา อุตสาหกรรม จำกัด บริษัทผลิตไฟฟ้าระยองจำกัด และการประปาโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิต์ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัด เก็บค่าชลประทาน ดังนี้

จากการสัมภาษณ์โรงงานอุตสาหกรรม 4 ราย มีเพียง 1 ราย ที่อยู่ในเขตพื้นที่ โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย ได้แก่ บริษัท เหล็กบูรพาอุตสาหกรรม จำกัด ตั้งอยู่ในพื้นที่นิคม/ ส่วนอุตสาหกรรม ประกอบกิจการประเภทแปรรูปโลหะ มีจำนวนแรงงาน 150 คน มูลค่า ทรัพย์สิน 700 ล้านบาท ส่วนอีก 3 ราย ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย และอยู่นอก เขตนิคม/ส่วนอุตสาหกรรม ได้แก่ คือโรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยอง อยู่ห่างจากอ่างเก็บน้ำดอก กราย 23 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทธุรกิจแยกก๊าซธรรมชาติ มีจำนวนแรงงาน 264 คน มูลค่าทรัพย์สิน 566 ล้านบาท บริษัทเอเพ็คปิโตเคมีคอล จำกัด อยู่ห่างจากโครงการอ่างเก็บน้ำ ดอกกราย 30 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทพลาสติก PVC Resin มีจำนวนแรงงาน 74 คน มูลค่าทรัพย์สิน 2,000 ล้านบาท และบริษัทผลิตไฟฟ้าระยองตั้งอยู่ห่างจากโครงการอ่างเก็บน้ำ ดอกกราย 14 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ มีจำนวนแรงงาน 155 คน มูลค่าทรัพย์สิน 20,358 ล้านบาท

บริษัทหรือโรงงานใช้น้ำจากบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) โดยบริษัทหรือโรงงานมีปริมาณการใช้น้ำดังนี้ บริษัท เหล็กบรพาอุตสาหกรรม จำกัด ใช้น้ำต่อเดือนโดยรวมประมาณ 8,000 ลูกบาศก์เมตร แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการใช้ได้แก่ เพื่อการหล่อเย็น 6,500 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้เพื่อการทำความสะดวก 1,500 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยองใช้น้ำต่อเดือนโดยรวมประมาณ 100,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โดยโรงงานจะต้องนำน้ำดิบที่ซื้อผ่านระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำก่อน โดยทางโรงงานใช้น้ำดังกล่าวเพื่อการหล่อเย็น 85,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ใช้เพื่อผลิต steam 15,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและด้านอื่นๆ 2,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน นอกจากนี้ทางโรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยองยังใช้น้ำจากทางน้ำธรรมชาติโดยการสร้างบ่อกักเก็บน้ำ แล้วนำน้ำมาปรับปรุงคุณภาพน้ำก่อนที่จะนำไปใช้ในขบวนการผลิตต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว บริษัทเอเพ็คปิโตเคมีคอล จำกัดใช้น้ำต่อเดือนโดยรวมประมาณ 41,650 ลูกบาศก์เมตร โดยโรงงานใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิต 36,250 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ใช้เพื่อการหล่อเย็น 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ใช้เพื่อความสะดวก 200 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้เพื่อกิจกรรมอื่น 2,200 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และบริษัท ผลิตไฟฟ้าระยอง จำกัด มีปริมาณการใช้น้ำโดยรวมประมาณ 765,195 ลูกบาศก์เมตร แบ่งเป็นการใช้น้ำเพื่อเป็นวัตถุดิบ 12,450 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ใช้เพื่อการหล่อเย็น 742,335 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้เพื่อความสะดวก 10,410 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

2.2) การจ่ายเงินค่าน้ำดิบ

อัตราค่าน้ำที่ทางโรงงานหรือบริษัทซื้อจากบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) อยู่ในอัตราระหว่าง 8 ถึง 9 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดย โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยอง ปตท. และโรงงานผลิตไฟฟ้าระยอง ต้องจ่ายค่าน้ำดิบในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 8 บาท ส่วนบริษัท เหล็กบรพาอุตสาหกรรม จำกัด และบริษัทเอเพ็คปิโตเคมีคอล จำกัด ต้องจ่ายค่าน้ำในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 9 บาท

ค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำของบริษัท เหล็กบุรพาอุตสาหกรรม จำกัด เดือนละ 72,000 บาทต่อลูกบาศก์เมตร หรือ 864,000 บาทต่อปี คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อค่าค่าใช้จ่ายของโรงงานในรอบปีร้อยละ 0.02 ค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำของโรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยอง เดือนละ 800,000 บาท หรือ 9.6 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อค่าใช้จ่ายโดยรวมของโรงงานในรอบหนึ่งปีร้อยละ 0.70 บริษัทเอเพ็คเคมีคอล จำกัด เดือนละ 374,850 บาทต่อเดือน หรือ 4,498,200 บาทต่อปี คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อค่าใช้จ่ายโดยรวมของโรงงานในรอบหนึ่งปีร้อยละ 0.17 และโรงงานผลิตไฟฟ้าระยอง 6 ล้านบาทต่อเดือน หรือ 73.50 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อค่าใช้จ่ายโดยรวมของโรงงานในรอบหนึ่งปีร้อยละ 1.84 โดยค่าใช้น้ำของโรงงานหรือบริษัทไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม

2.3) อุปสงค์ในการใช้น้ำดิบ

ความต้องการใช้น้ำในอนาคตของทางโรงงานหรือบริษัท พบว่า โรงงานหรือบริษัทมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนี้ บริษัทเหล็กบุรพาอุตสาหกรรมต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคต 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยองต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคตประมาณ 150,000 ล้านลูกบาศก์เมตร บริษัท เอเพ็คปิโตรเคมีคอล จำกัด ต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคตประมาณ 41,650 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และโรงงานผลิตไฟฟ้าระยอง ต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคตประมาณ 800,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

2.4) ความคิดเห็นที่มีต่อค่าน้ำดิบ

ความคิดเห็นของโรงงานหรือบริษัทที่มีต่ออัตราค่าน้ำที่ต้องจ่ายในปัจจุบัน มีดังนี้ บริษัทเหล็กบุรพาอุตสาหกรรม จำกัด โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยอง และบริษัทเอเพ็คเคมีคอล เห็นว่า อัตราค่าน้ำที่โรงงานต้องซื้อจาก บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) เป็นอัตราที่สูงเกินไปควรมีอัตราระหว่าง 7 ถึง 8 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนบริษัทเอเพ็คเคมีคอลเห็นว่าอัตราค่าน้ำดิบดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

ขั้นตอนที่ทางโรงงานหรือบริษัทต้องชำระเงินค่าน้ำดิบให้แก่บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) มีดังนี้ ทางโรงงานหรือบริษัทตรวจสอบปริมาณการใช้น้ำร่วมกับบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ทุกวันที่ 1 ของเดือน จากนั้นบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) จะส่งใบแจ้งหนี้ให้กับทางโรงงานหรือบริษัท แล้วทางโรงงานหรือบริษัทจะทำการตรวจสอบใบแจ้งหนี้อีกหนึ่งรอบ และดำเนินการจ่ายเงินโดยโอนเงินเข้าบัญชีของ บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) ที่สำนักงานกรุงเทพฯ ภายใน 15 วันหลังจากได้รับใบแจ้งหนี้

ปัญหาในการใช้น้ำจากทางโรงงานหรือบริษัท มีดังนี้ โรงงานหรือบริษัทไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำ แต่จะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำในเรื่องของตะกอนและสีของน้ำ เพราะถ้าคุณภาพน้ำไม่ดีแล้ว ทางโรงงานหรือบริษัทจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพน้ำสูง

2.5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน บริษัทเหล็กนุรพาอุตสาหกรรม จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่ทางบริษัท โดยทางบริษัทเต็มใจที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ระบบส่งน้ำ และค่าบริการอื่น ๆ ประมาณ 20 ล้านบาท และเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 6 บาท เป็นรายเดือน โดยชำระเป็นเช็คผ่านธนาคาร ส่วนโรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยอง ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำเช่นเดียวกัน โดยเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 6 บาท โดยวิธีการโอนเงินผ่านธนาคาร บริษัทเอเพ็คปิโตเคมีคอล จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยทางบริษัทยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ระบบส่งน้ำ และค่าบริการอื่น ๆ 4 ล้านบาท และอัตราค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 8 บาท โดยวิธีชำระโดยตรงกับเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานที่โครงการชลประทาน และโรงงานผลิตไฟฟ้าระยองต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ โดยทางโรงงานเต็มใจที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ระบบส่งน้ำ และค่าบริการอื่น ๆ รวมไม่เกิน 8 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 8 บาท โดยจ่ายเป็นรายเดือน โดยวิธีโอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร

ทัศนคติว่าต้องการให้หน่วยงานใดเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน บริษัทเหล็กบูรพาอุตสาหกรรม จำกัด เห็นว่าหน่วยงานใดก็ได้เพราะเห็นว่าจะไม่ทำให้ราคาค่าน้ำแตกต่างกันมาก ส่วนโรงงานแยกก๊าซธรรมชาติระยอง และบริษัทเอเพ็คเคมีคอลเห็นว่าน่าจะเป็นกรมชลประทานเนื่องจากอาจทำให้ราคาน้ำดิบถูกลง และจะได้นำรายได้เข้ารัฐ สำหรับโรงงานผลิตไฟฟ้าระยองเห็นว่าควรเป็นบริษัทเอกชนเนื่องจากสามารถปฏิบัติงานได้คล่องตัวกว่ารัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ

ความเห็นเกี่ยวกับการนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ไปใช้ประโยชน์ทางโรงงานหรือบริษัทเห็นว่า ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบควรนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ไปพัฒนาและบำรุงรักษาแหล่งน้ำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

2.6) การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ทัศนคติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าชลประทานพบว่า บริษัทเหล็กบูรพาอุตสาหกรรม โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติ ปตท. และโรงงานผลิตไฟฟ้าระยอง ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่บริษัทเอเพ็คเคมีคอล จำกัด ทราบเรื่องดังกล่าวมาก่อน และโรงงานหรือบริษัททั้งสามไม่ทราบมาก่อนว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลิตา และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยที่ทางโรงงานหรือบริษัททั้ง 4 เห็นว่าอัตราค่าชลประทานทั้ง 2 อัตราเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

3.) การประปา

จากการสัมภาษณ์ประปาโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

การประปาโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการชลประทาน ชื่อน้ำในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 5 บาท จาก บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) เพื่อใช้ในการผลิตน้ำประปาใช้ในโรงพยาบาล

3.1) ปริมาณการใช้น้ำ

ปริมาณการใช้น้ำของการประปาประมาณ 21,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน หรือประมาณ 0.252 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เมื่อพิจารณาความต้องการใช้น้ำที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ทางกรมประปาคาดว่าจะมีผู้ใช้เพิ่มขึ้น 520 ครั้วเรือน แต่กรมประปาอาจกำลังการผลิตเดิมนำเพียงพอจึงไม่มีแผนที่จะขยายกำลังการผลิต

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำทางด้านปริมาณและคุณภาพน้ำ ทางกรมประปาให้คำตอบว่า ไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณการใช้น้ำ มีน้ำใช้พอเพียงตลอดปี แต่จะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำเกี่ยวกับตะกอนของน้ำ ซึ่งกรมประปาให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณภาพน้ำมาก เนื่องจากเป็นน้ำที่ใช้ในโรงพยาบาล

3.2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ในกรณีที่ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนจะเข้ามาจัดหาพัฒนาแหล่งน้ำหรือระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ทางกรมประปาต้องการให้หน่วยงานดังกล่าวเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยกรมประปาเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 5.50 บาท โดยการจ่ายเป็นรายเดือน ซึ่งหน่วยงานที่จะรับผิดชอบในการจ่ายคือ ฐานทัพเรือสัตหีบซึ่งเป็นผู้ดำเนินการรับผิดชอบ เมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่น่าจะเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหา น้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน ทางกรมประปาเห็นว่าควรเป็นบริษัทเอกชน เนื่องจากบริษัทเอกชนจะสามารถผลิตน้ำได้เพียงพอสม่ำเสมอ และมีคุณภาพดี โดยค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ควรนำไปใช้ประโยชน์ในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

3.3) การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน ทางกรมประปาไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบบาท และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ อย่างไรก็ตามทางการประปาเห็นว่าอัตราทั้งสองเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

13.2 บริษัท ไทยแทฟฟิด้า จำกัด

บริษัท ไทยแทฟฟิด้า จำกัด ตั้งอยู่นอกพื้นที่ของโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย โดยอยู่ห่างจากแหล่งน้ำของโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายเป็นระยะทาง 20 กิโลเมตร บริษัท ไทยแทฟฟิด้า จำกัด ตั้งอยู่นอกเขตนิคม/สวนอุตสาหกรรม ประกอบกิจการประเภททอผ้า มีจำนวนแรงงาน 1,200 คน และมูลค่าทรัพย์สิน 2,005,854,459 บาท

13.2.1 ปริมาณการใช้น้ำ

น้ำที่โรงงานใช้เป็นน้ำชลประทานที่ได้จากทางน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย โดยทางบริษัทตั้งโรงสูบน้ำที่โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย และวางระบบส่งจากโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายมายังบริษัทเอง โดยเสียต้นทุนการสูบน้ำประมาณ 1.00 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ปริมาณการใช้น้ำโดยรวมของบริษัทประมาณ 280,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน คิดเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ 140,000 บาทต่อเดือน หรือ 1,600,000 บาทต่อปี ซึ่งคิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดของโรงงานร้อยละ 1.08

บริษัท ไทยแทฟฟิด้า จำกัด ใช้น้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทานเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิต 238,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ใช้เพื่อการหล่อเย็น 28,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้เพื่อทำความสะอาด 14,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โดยในอนาคตบริษัทมีแผนที่จะใช้น้ำเพื่อขั้นตอนในการผลิต 300,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และมีแผนที่จะนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ (recycle project) จำนวน 4,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

13.2.2 การจ่ายค่าชลประทาน

ในการจ่ายค่าน้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทานหรือค่าชลประทาน โครงการชลประทานระยอง (โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายอยู่ในความรับผิดชอบของโครงการชลประทานระยอง) จะส่งใบแจ้งปริมาณน้ำและค่าชลประทานมาให้ทางบริษัท หลังจากนั้นทางบริษัทจะจ่ายค่าชลประทานให้แก่ทางโครงการชลประทานระยองภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับใบแจ้งปริมาณน้ำ โดยทางบริษัทจ่ายเป็นเช็คเงินสดให้แก่ทางโครงการชลประทานระยอง ณ ที่ทำการโครงการ

ปัญหาในการใช้น้ำของทางบริษัท พบว่า โรงงานพบปัญหาเรื่องปริมาณน้ำในบางปี กล่าวคือ บางปีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำต่ำมาก ทำให้ทางบริษัทต้องเปลี่ยนค่าใช้จ่ายในส่วน of ค่าไฟฟ้า นอกจากนี้บริษัทยังพบปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำชลประทาน โดยคุณภาพน้ำชลประทานที่ได้จากอ่างเก็บน้ำดอกกรายไม่คงที่ ทำให้ยากต่อการปรับปรุงคุณภาพน้ำที่จะส่งเข้าสู่ขั้นตอนในการผลิต และส่งผลต่อความสม่ำเสมอในคุณภาพของสินค้า

13.2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่ ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แล้วทางบริษัทไม่ต้องการใช้น้ำที่ทางหน่วยงานราชการหรือเอกชนจัดหามาให้ และเมื่อสอบถามถึงการตระหนักเกี่ยวกับกฎหมายชลประทาน พบว่า ทางบริษัท ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยทางบริษัทเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งสองประเภทเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

13.3 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

บริษัทไทยแท่งฟิวด้า จำกัด เสนอแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายในการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำว่า ควรมีการแยกแหล่งน้ำสำหรับผู้ใช้น้ำประเภทต่าง ๆ ออกจากกันให้ชัดเจน โดยแยกตามวัตถุประสงค์ในการใช้น้ำ เช่น การใช้น้ำเพื่อการอุตสาหกรรม การใช้น้ำเพื่อการเกษตร และการใช้น้ำเพื่อกิจกรรมพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้ทางโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกรายควรดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำให้สะอาดเพื่อไม่ให้มูลสัตว์ เศษใบไม้ สารเคมี และยาฆ่าแมลงปะปนลงในน้ำ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพน้ำ

บริษัท ระยองที่ดินอุตสาหกรรม จำกัด เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า รัฐบาลควรมีการเปิดเสรีให้ผู้บริการน้ำดิบเพิ่มขึ้นหรือเปิดโอกาสให้เอกชนขอซื้อน้ำดิบจากทางน้ำชลประทานของโครงการชลประทานโดยตรง

จากโรงงานหรือบริษัททั้ง 4 มีเพียง บริษัทเอเพ็คเคมีคอล จำกัด ที่เสนอความคิดเห็นว่า หากมีการเก็บค่าชลประทาน ค่าชลประทานที่เรียกเก็บจะต้องอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ไม่หวังกำไรจากการเรียกเก็บค่าชลประทาน และระบบส่งน้ำและคุณภาพน้ำต้องสมบูรณ์ รวมทั้งปริมาณน้ำด้วย

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนคอกกราช

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการชลประทานระยอง

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☐ ผลิกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☒ อื่นๆ	โรงงานอุตสาหกรรม	

ที่ตั้ง	ชื่อหมู่บ้าน	a	หมู่ที่	a	ตำบล	แม่น้ำลำ
			อำเภอ	ปลวกแดง	จังหวัด	ระยอง

อาณาเขต			ละติจูด		ลองจิจูด			
ทิศเหนือ		ตำบล	a	อำเภอ		ปลวกแดง	จังหวัด	ระยอง
ทิศใต้		ตำบล	a	กิ่ง อ.		นิคมพัฒนา	จังหวัด	ระยอง
ทิศตะวันออก		ตำบล	a	อำเภอ		ปลวกแดง	จังหวัด	ระยอง
ทิศตะวันตก		กิ่ง อ.	นิคมพัฒนา	อำเภอ		ปลวกแดง	จังหวัด	ระยอง

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	1,200	จังหวัด	ระยอง	1,200	ไร่
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	1,200				ไร่

ลักษณะทิวทาง

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

152.9

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	82
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	291	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	71
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	3
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	135	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	26.5
ความยาวเขื่อน (เมตร)	1,500		

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝ่ายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝ่ายหินก่อ ☐ ฝ่ายยาง ☐ ฝ่ายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำด้วย Gravity ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☒ ลำน้ำเดิม, กาลักน้ำ

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

☐ ประตुरะบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตुरะบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตुरะบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตुरะบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตुरะบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ท่อระบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ สะพานน้ำ

จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท

จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก

จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตกทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

☐ อาคารทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสาขา

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลงจากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

ไม่มี

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
	ข้าวนาปี			500-1,000	
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
	ข้าวโพด			500-800	
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แคร์รอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
	ถั่ว(ฝักสด)			300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
	กระเทียม			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☒ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☐	การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	การประปา อุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☒	ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	0.292
☒	โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	75.65
☐	ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2512-2518	24	58.71
2. ระบบส่งน้ำ			
3. ระบบระบายน้ำ			
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นถือที่ดิน	2512-2518	24	19.29
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ (เพิ่มความจุอ่างฯ)			
รวม			74.9
			152.9

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ	1,434,500	2,160,400	1,780,000
2. งานระบบส่งน้ำ			
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			835,800
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ	3,120,960	2,816,160	3,153,960
9. อัตราค่าจ้าง			
ข้าราชการ	1 คน		
ลูกจ้างประจำ	25 คน		
ลูกจ้างชั่วคราว	18 คน		
รวม	4,555,460	4,976,560	5,769,760

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
 a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
 ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง (03)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง (03)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

ลำพระเพลิงเป็นลำน้ำสาขาที่สำคัญทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำมูลสายแรก อยู่ในเขตจังหวัด นครราชสีมาตลอดสายโดยมีต้นน้ำจากเทือกเขาชันกำแพง ในตอนใต้สุดของอำเภอบักรังชัย จาก ต้นน้ำถึงบ้านบุหัวช้างเป็นตอนที่ลำน้ำไหลผ่านภูมิประเทศที่เป็นป่าเขามีความลาดชันมากต่อนั้น จึงเริ่มออกที่ราบแคบ ๆ ซึ่งตามริมลำน้ำเป็นที่ราบทางฝั่งซ้ายติดต่อกันไปถึงแม่น้ำมูล ในเขต อำเภอบักรังชัย ส่วนทางขวามีเนินเขาเป็นบางตอน ลำพระเพลิงมีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร (เอกสารเผยแพร่)

เนื่องจากฝนในลุ่มน้ำมีน้อย การเพาะปลูกโดยทั่วไปจึงขาดแคลนน้ำ แต่ในเวลาน้ำนองก็ท่วมต้นข้าวที่ยังเล็กอยู่ สร้างความเสียหายให้เกษตรกร ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาระบบน้ำในลุ่มน้ำนี้ รัฐบาลในขณะนั้นจึงได้อนุมัติให้สร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงขึ้น โดยเริ่มก่อสร้างตัวเขื่อนเมื่อ พ.ศ. 2506 ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2510 และเริ่มสร้างระบบส่งน้ำเมื่อ พ.ศ. 2510 แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2513 รวมระยะเวลาในการก่อสร้างตัวเขื่อนและระบบส่งเป็นระยะเวลา 9 ปี (เอกสารเผยแพร่)

2. วัตถุประสงค์โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง ส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก ทั้งฤดูฝน และ ฤดูแล้ง เพื่อการอุปโภคและบริโภค การประปา อุตสาหกรรม และช่วยป้องกันอุทกภัย

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอบักรังชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีหัวงานอยู่ที่ บ้านบุหัวช้าง ตำบลตะขบ อำเภอบักรังชัย จังหวัด นครราชสีมา อยู่ห่างจาก อำเภอบักรังชัย 30 กิโลเมตร จังหวัดนครราชสีมา 65 กิโลเมตร จาก กรุงเทพฯ 320 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสูงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทิศใต้ ติดต่อกับเขาไผ่ และลำพระเพลิง เขต อำเภอบักรังชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันออก ติดต่อกับแม่น้ำมูล เขต อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอปากช่อง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ดังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีพื้นที่โครงการทั้งหมด 89,720 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 84,960 ไร่ เป็นพื้นที่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาทั้งหมด โดยจัดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 2 คือ มีระบบชลประทานที่มีระบบคลองและระบบคูส่งน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน จำนวน 60,485 ไร่ ที่เหลืออีก 24,475 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 3 คือมีระบบส่งน้ำหลักเพียงอย่างเดียว ไม่มีระบบคูน้ำและการจัดรูปที่ดิน

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีพื้นที่ชลประทานที่สามารถรับน้ำชลประทานได้ในฤดูฝนเท่ากับ 85,000 ไร่ และในฤดูแล้งเท่ากับ 20,000 ไร่ การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทานส่วนใหญ่เพื่อการเกษตร ซึ่งเดิมโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีความจุของคลองส่งน้ำชลประทานประมาณ 5.50 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที กิจกรรมการเพาะปลูกของเกษตรกรในสมัยแรกจึงมีเฉพาะการเพาะปลูกอ้อย ประมาณ 57,000 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 90 ของพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง ผลผลิตอ้อยส่วนใหญ่เกษตรกรจะนำส่งโรงงานที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ต่อมาเมื่อมีการเพิ่มความจุคลองจากเดิมเป็น 8.30 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกให้แก่เกษตรกรจากเดิม 57,000 ไร่ เป็น 65,000 ไร่ เกษตรกรจึงมีการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชที่ปลูก โดยเปลี่ยนจากการเพาะปลูกอ้อยเป็นข้าว และมีการทำไร่นาสวนผสมบ้างในบางพื้นที่ของพื้นที่ชลประทาน แต่ต่อมาเกษตรกรมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มเติมอีก ดังนั้นทางโครงการฯ จึงมีการขยายขนาดความจุคลองเพิ่มเป็น 12 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

นอกจากนี้โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงยังส่งน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภคบริโภคเพื่อการผลิตน้ำประปาโดยส่งให้การประปาสวนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยใช้น้ำประมาณเดือนละ 100,000 ลูกบาศก์เมตร และการประปาสวนภูมิภาคอำเภอโชคชัยประมาณเดือนละ 110,000 ล้านลูกบาศก์เมตร และส่งให้การประปาตะขบซึ่งถือเป็นประปาระดับหมู่บ้านโดยใช้น้ำประมาณเดือนละ 2,000 ลูกบาศก์เมตร

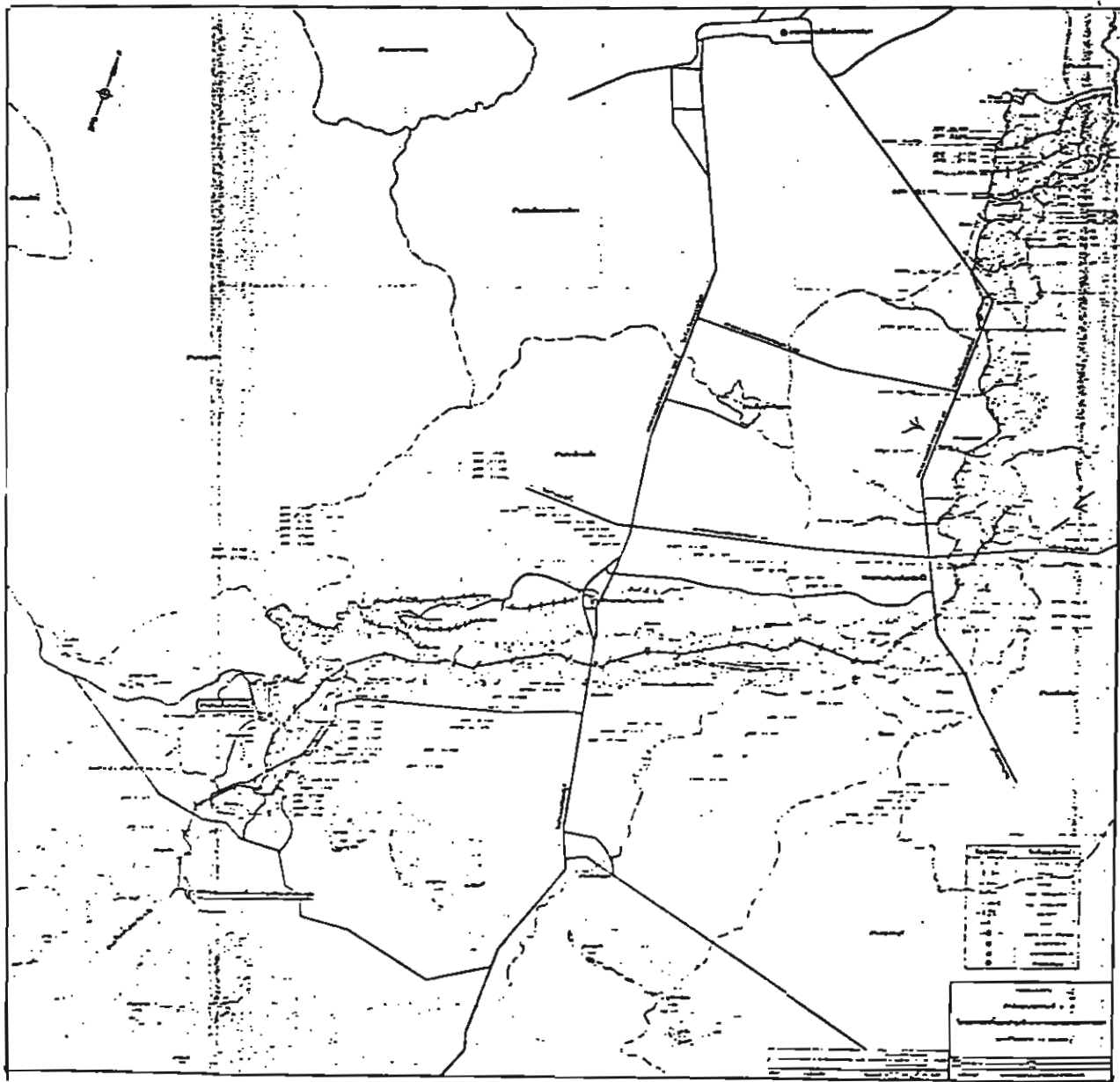
ในกรณีที่อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิงมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอที่จะส่งให้แก่ผู้ใช้น้ำก็สามารถผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำลำลำลายซึ่งเป็นอ่างขนาดกลาง หรือในกรณีที่อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิงมีน้ำมากเกินไปจนความจำเป็นก็สามารถผันน้ำมาเก็บไว้ที่อ่างเก็บน้ำลำลำลายได้ โดยอ่างเก็บน้ำลำลำลายมีความจุประมาณ 39.80 ล้านลูกบาศก์เมตร

6. ศักยภาพของโครงการ

เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีการเพาะปลูกเต็มศักยภาพตามที่โครงการฯ สามารถส่งน้ำให้ได้ ยกตัวอย่างเช่นในปี พ.ศ.2543 โครงการฯ วางแผนที่จะส่งน้ำให้พื้นที่ที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง 15,000 ไร่ และพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ในพื้นที่โครงการลำลำลายสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง 3,000 ไร่ แต่จากการสำรวจพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงพบว่าเกษตรกรได้เพาะปลูกข้าวนาปรังไปแล้ว 30,000 ไร่ และเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานโครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลายได้เพาะปลูกข้าวไปแล้ว 10,000 ไร่

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง เป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิงและอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำลำลาย ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิง และอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำลำลาย ผ่านท่อระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ของอ่างเก็บน้ำเขื่อนทั้งสอง ท่อระบายน้ำจากตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ดังภาพที่ 1.03 โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ภาพที่ 1.03 แผนที่แสดงโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง

7.1 หัวงาน

7.1.1 อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิง

เขื่อนกักเก็บน้ำสร้างปิดกั้นลำพระเพลิง เป็นเขื่อนดิน มีสันเขื่อนยาว 575 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 320 เมตร ความสูงของสันเขื่อนสูงสุด 49 เมตร

อ่างเก็บน้ำมีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือที่ตั้งเขื่อน 807 ตารางกิโลเมตร ความจุที่ระดับเก็บกักเท่ากับ 110 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 242 ล้านลูกบาศก์เมตร

หัวงานจะมีอาคารประกอบที่หัวงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน เป็น Emergency Spillway เป็นฝายสันกว้าง ความยาว 47 เมตร ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 1,130 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

2. อาคารระบายน้ำล้นปกติ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบ Morning Glory and Overflow Spillway อยู่ทางฝั่งขวาของตัวเขื่อน เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 5.50 เมตร ไม่มีบานระบาย ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 450 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3. ท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.00 เมตร ตอนปลายท่อแยกเป็น 2 ท่อ คือ

3.1 ทางคลองส่งน้ำฝั่งซ้าย ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.50 เมตร สามารถระบายสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายได้ 12.0 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3.2 ทางคลองธรรมชาติ (ลำน้ำเดิม) ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.50 เมตร

7.1.2 อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำลำลาย

เขื่อนลำลำลายสร้างปิดกั้นลำลำลาย เป็นเขื่อนดิน มีสันเขื่อนยาว 2,400 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 7.00 เมตร ฐานเขื่อนส่วนที่กว้างที่สุด 70.0 เมตร ความสูงของสันเขื่อนสูงสุด 11.50 เมตร

อ่างเก็บน้ำมีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือที่ตั้งเขื่อน 203 ตารางกิโลเมตร ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 53.00 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุปริมาณน้ำที่ระดับเก็บกักเท่ากับ 39.80 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำธรณีท่อน้ำ 2.00 ล้านลูกบาศก์เมตร

ห้วงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน เป็น Emergency Spillway เป็นฝายสันกว้าง ความยาว 150 เมตร ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 250 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

2. อาคารระบายน้ำล้นปกติ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบ Morning Glory and Overflow Spillway อยู่ทางฝั่งขวาของตัวเขื่อน เป็นท่อนคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3.50 เมตร มีบานระบายน้ำเพื่อระบายน้ำสู่ลำน้ำเดิม ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 85 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3. ลักษณะประตูระบายหรือท่อน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อนคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.25 เมตร สามารถระบายสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายได้ 2.55 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

4. ลักษณะประตูระบายหรือท่อน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อนคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.00 เมตร สามารถระบายสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายได้ 1.45 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

1. ระบบส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิง ประกอบด้วยคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย 1 สาย ยาว 74.520 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบผ่านปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายเท่ากับ 12.00 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีมีคลองซอยและคลองแยกซอย จำนวน 9 สาย รวมความยาว 39.649 กิโลเมตร มีอาคารประกอบในคลองส่งน้ำประมาณ 263 แห่ง

2. ระบบส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำลำลาย ประกอบด้วยคลองส่งน้ำสายใหญ่ 2 สาย มียาวรวม 26.380 กิโลเมตร

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย มีความยาว 25.120 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบผ่านปากคลองส่งน้ำฝั่งซ้ายเท่ากับ 2.550 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา มีความยาว 1.260 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบผ่านปากคลองส่งน้ำฝั่งขวาเท่ากับ 1.450 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอยและคลองแยกซอย รวมความยาว 9.700 กิโลเมตร มีอาคารประกอบในคลองส่งน้ำประมาณ 182 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านาอยู่กระจายอยู่ทั่วไปของพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีการส่งน้ำทั้งแบบตลอดเวลาและการส่งน้ำแบบมีรอบเวร ตามแผนการจัดสรรน้ำที่จัดทำขึ้นก่อนฤดูการเพาะปลูก การส่งน้ำของระบบส่งน้ำอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก สภาพคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำ อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ในการส่งน้ำเกิน 70 เปอร์เซ็นต์สามารถส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูกของโครงการฯ ได้ตรงตามปริมาณน้ำและตามเวลาที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิงและอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำสำลายและมีปริมาณฝนช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิงและอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำสำลายจะมีน้อยกว่าในฤดูฝนมีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และมีการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในระดับคลองส่งน้ำสายย่อย การเพาะปลูกจัดให้มีการเพาะปลูกในแปลงเพาะปลูกที่ไม่ห่างไกลจากสายคลองส่งน้ำและสายคูส่งน้ำมาก เพื่อเป็นการลดอัตราการสูญเสียเนื่องจากการลำเลียงน้ำไปสู่แปลงเพาะปลูก และมีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคูส่งน้ำและลำดับในการรับน้ำของแปลงเพาะปลูกโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำในสายคูส่งน้ำนั้น ตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานใน ส่วนของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงและโครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย (โครงการ อ่างเก็บน้ำลำลำลายและโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงเป็นโครงการที่มีความเกี่ยว ข้องกัน รายละเอียดดูได้จากสภาพทั่วไปของโครงการ) ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชล ประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยขอประกาศทางน้ำชลประทาน ประเภทที่ 1 ประกาศ ณ วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2537 และประกาศอีกครั้งโดยขอประกาศทางน้ำ ชลประทานประเภทที่ 4 (คำจำกัดความของทางน้ำชลประทานทั้ง 4 ประเภทดูจากรายงานหลัก) ประกาศ ณ วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2538 สำหรับในส่วนของการดำเนินการขออนอกกฎกระทรวง กำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานในส่วนโครงการ ส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงอยู่ระหว่างดำเนินการ สำหรับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำ ลำลาย ได้ดำเนินการออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน เฉพาะในส่วนของตัวอ่างเก็บน้ำลำลำลาย โดยประกาศเป็นกฎกระทรวง ฉบับที่ 73 (2543) ลงวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2543

ที่ผ่านมาโครงการฯ มีการดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานเฉพาะอ่างเก็บน้ำและ คลองส่งน้ำสายใหญ่ ถ้าในอนาคตมีการเรียกเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร โครงการก็ จำเป็นต้องมีการประกาศทางน้ำชลประทานเพิ่มเพื่อให้ครอบคลุมคลองซอยต่าง ๆ ซึ่งในการ ประกาศทางน้ำชลประทานเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียกเก็บค่าชลประทานต้องมีค่าใช้จ่าย ค่อนข้างสูงโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการจัดทำแผนที่

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาทางโครงการฯ ยังขาดความชัดเจนในเรื่องของการดำเนินการ ประกาศทางน้ำชลประทานและการขออนอกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน ส่งผลให้ใน ทางปฏิบัติเกิดความล่าช้าในการดำเนินการ ดังนั้นการฝึกอบรมและการให้คำแนะนำปรึกษาจาก เจ้าหน้าที่ของส่วนกลาง (หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากกรมชลประทาน) จึงมีความจำเป็น

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

ที่ผ่านมาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงยังไม่เคยขออนุมัติใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน เนื่องจากมีความเข้าใจว่าโครงการชลประทานที่สามารถเก็บค่าชลประทานแล้ว และนำส่งเข้าบัญชีทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานเท่านั้นจึงจะมีสิทธิ์ที่จะขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ในทางปฏิบัติแล้วเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนและระเบียบในการขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานมีลักษณะที่อิงระบบราชการเกินไป ทำให้ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 3-5 เมษายน 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานตามสายคูส่งน้ำ และมีกลุ่มบริหารการใช้น้ำที่บริหารการใช้น้ำในแต่ละสายคู โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงก่อสร้างตัวเขื่อนแล้วเสร็จเมื่อปี 2510 และก่อสร้างระบบส่งน้ำเสร็จในปี พ.ศ.2513 หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ชลประทานได้สนับสนุนและผลักดันให้เกษตรกรในพื้นที่รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้น โดยการแบ่งกลุ่มจะแบ่งจากพื้นที่เพาะปลูกที่ใช้น้ำจากคูส่งน้ำสายต่าง ๆ กล่าวคือเกษตรกรใช้น้ำในการเพาะปลูกจากคูส่งน้ำสายใดก็จะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในคูส่งน้ำสายนั้น การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในช่วงแรกไม่ได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรมากนักจนกระทั่งเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้น้ำเกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้ง

ของสมาชิกในกลุ่มที่มีการแย่งน้ำเพื่อนำไปใช้ในการเพาะปลูกในพื้นที่ของตนเอง ปัญหาความเสื่อมโทรมของคูส่งน้ำที่สมาชิกไม่ช่วยกันดูแลรักษาทำให้คูส่งน้ำบางสายเกิดความเสียหายไม่สามารถใช้งานได้ จึงทำให้สมาชิกในกลุ่มเริ่มมีการรวมตัวกันใหม่อีกครั้งภายใต้การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และเริ่มมีการสร้างกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้บังคับสมาชิกภายในกลุ่มให้มีการปฏิบัติตามกฎกติกาที่กลุ่มได้วางไว้ โดยลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเป็นกลุ่มที่ไม่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายเป็นเพียงการรวมตัวกันของสมาชิกแล้วสมาชิกแต่ละคนจะลงชื่อไว้ที่หัวหน้ากลุ่มและมีเจ้าหน้าที่ชลประทานรับทราบเท่านั้น

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกในเรื่องการใช้น้ำและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ และหน่วยงานต่าง ๆ
2. ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบชลประทาน
3. เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและสร้างแบบแผนการใช้น้ำภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง
4. ใช้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นกลไกในการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก

โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม โดยหัวหน้ากลุ่มมักจะเป็นผู้ที่อยู่ตอนปลายคูส่งน้ำเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากผู้ที่อยู่ปลายคูส่งน้ำจะได้รับความเดือดร้อนจากการที่ได้น้ำไม่เพียงพอ ทำให้มีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน

10.4 การคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม และ ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม

หัวหน้ากลุ่ม จะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน อยู่ในตำแหน่ง 2 ปี แต่ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่หัวหน้ากลุ่มจะอยู่ในตำแหน่งไม่มีกำหนด ส่วนผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มได้มาจากการแต่งตั้งของหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในคูส่งน้ำสายย่อยต่าง ๆ

10.5 หน้าทีหวัหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหวัหน้ากลุ่ม

หวัหน้ากลุ่มมีหน้าที่ประสานงานกับหวัหน้างานส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการฯ ดูแลสมาชิกในกลุ่มเรื่องความต้องการใช้น้ำ การใช้น้ำอย่างเป็นระเบียบ การจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในกลุ่ม และรวบรวมสมาชิกให้ช่วยกันบำรุงรักษาคูส่งน้ำโดยการถางหญ้าและทำความสะอาดคูคลอง จัดให้มีการประชุมสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อชี้แจงเรื่องเกี่ยวกับการใช้น้ำที่ได้รับทราบมาจากรชลประทานรวมถึงชี้แจงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มและรับฟังข้อคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม ส่วนผู้ช่วยหวัหน้ากลุ่มมีหน้าที่ควบคุมสมาชิกและจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในคูส่งน้ำสายย่อยที่ตนรับผิดชอบอยู่

10.6 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.6.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 60 ราย พบว่าเกษตรกรจำนวน 44 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับคูส่งน้ำ และได้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำนั้น ๆ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่เสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก แต่บางกลุ่มสมาชิกต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าเป็นสมาชิก เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ 008 ผู้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงินสดรายละ 20 บาท ในการเข้าเป็นสมาชิก และกลุ่มผู้ใช้น้ำ 050A ผู้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงินสดในอัตราไร่ละ 2 บาท ในการเข้าเป็นสมาชิก ส่วนเกษตรกร 14 รายที่เหลือไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองและมีความประสงค์จะใช้น้ำจากแหล่งน้ำของตนเองแม้ว่าเกษตรกรจะมีพื้นที่ติดกับคูส่งน้ำ เกษตรกรบางรายอยู่นอกเขตชลประทานจึงไม่ได้ใช้น้ำจากชลประทาน บางรายมีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในคูส่งน้ำสายอื่นจึงเป็นสมาชิกของกลุ่มคูส่งน้ำที่ตนเองมีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ และเกษตรกรบางรายไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรไม่ได้เป็นของตนเองแต่เช่าพื้นที่ของผู้อื่น

10.6.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ก่อนที่จะมีการส่งน้ำจากโครงการหัวหน้าคูส่งน้ำต้องทำแผนการปลูกพืชของสมาชิก และรวบรวมความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในสายคูส่งน้ำเพื่อทำเรื่องขอให้น้ำจากโครงการฯ จากนั้นหัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มจะเป็นผู้เข้าร่วมประชุมกับทางโครงการฯ เพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ จากนั้นประธานกรรมการจะเป็นผู้ชี้แจงในประเด็นที่ได้รับทราบมาจากที่ประชุมโครงการฯ ให้แก่สมาชิกรับทราบถึงแผนการส่งน้ำพร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำก่อนที่จะมีการส่งน้ำมาจากคลองชลประทานของโครงการฯ ทั้งนี้เนื่องจากถ้าคูส่งน้ำอยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสมทางเจ้าหน้าที่โครงการฯ จะไม่ส่งน้ำให้กับสมาชิก นอกจากนี้ประธานยังมีหน้าที่ในการออกระเบียบกฎเกณฑ์ในการบริหารงานโดยมีการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดกฎระเบียบของกลุ่ม เช่น ในระเบียบของกลุ่มคูสาย 019 หากผู้ใดขโมยน้ำ กั้นน้ำ ทำลายคันคูน้ำหรืออาคารบังคับน้ำ หรือ ปลูกสิ่งของรुक้าเขตคันคูน้ำจะต้องถูกปรับครั้งละ 100 บาท

10.6.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สำหรับค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ มีเพียงบางกลุ่มที่มีการจัดเก็บ เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ 04-1R มีการเก็บปีละ 2 บาทต่อไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำ 019 มีการเก็บปีละ 10 บาทต่อไร่ และกลุ่มผู้ใช้น้ำ 008 มีการเก็บปีละ 5 บาทต่อไร่ อัตราดังกล่าวกำหนดจากมติในที่ประชุมของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเงินที่เก็บได้จะถูกนำไปใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น การซ่อมแซมและบำรุงรักษาคูส่งน้ำ เป็นต้น

10.6.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

สมาชิกในกลุ่มมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มที่ตั้งขึ้นและร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำ ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำจะไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ แต่ในการดำเนินงานของกลุ่มในส่วนของการซ่อมแซมคูส่งน้ำ ทำความสะอาดคูส่งน้ำ สมาชิกของกลุ่มจะร่วมมือกันซ่อมแซมและทำความสะอาด ค่าใช้จ่ายที่จะต้องจ่ายไปมีเพียงค่าอาหาร และ ค่าวัสดุที่ใช้ในการซ่อมแซมและทำความสะอาดคูส่งน้ำ เช่น ปูน หิน ทราย และยาฆ่าหญ้า ซึ่งเงินที่ใช้ในการดำเนินงานมาจากการเก็บเงินจากสมาชิกที่ไม่มาช่วยในการทำความสะอาดหรือซ่อมบำรุง โดยจะมีการคิดเป็นค่าปรับเป็นรายวัน เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ 019 และกลุ่มผู้ใช้น้ำ 068A คิดค่าปรับวันละ 100

บาท กลุ่มผู้ใช้น้ำ 031 คิดค่าปรับวันละ 120 บาท สำหรับสมาชิกที่ไม่มาช่วยทำความสะอาดหรือซ่อมบำรุง

10.6.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 44 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 33 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นตัวแทนในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ทำให้สมาชิกมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ อีกทั้งยังเพิ่มความสามัคคีภายในกลุ่มทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม แต่เกษตรกร 11 ราย ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจาก การรวมกลุ่มยังไม่มีวามชัดเจน สมาชิกภายในกลุ่มยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือ หัวหน้ากลุ่มปฏิบัติงานไม่ดี เกษตรกรบางรายให้ความเห็นถึงแม้ว่าจะมีการรวมกลุ่มแล้วปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับยังคงเหมือนกับตอนที่ยังไม่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งเกษตรกร 10 รายให้ความเห็นถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรที่จะมีต่อไป เนื่องจาก จำเป็นต้องมีการใช้น้ำร่วมกันและการที่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำยังสร้างความเป็นระเบียบในการใช้น้ำมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งยังก่อให้เกิดสามัคคีสามารถช่วยลดปัญหาการแย่งน้ำของสมาชิกให้น้อยลงและช่วยส่งเสริมให้สมาชิกร่วมกันดูแลรักษาคลองน้ำได้บางส่วน ส่วนเกษตรกร 1 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำในปัจจุบันปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีและไม่ควรที่จะมีกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อไป เนื่องจาก การรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือไม่มีจึงไม่มีความแตกต่างกัน

10.6.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 60 ราย พบว่าเกษตรกร 29 รายไม่มีปัญหาการใช้น้ำเนื่องจาก เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ติดกับคลองน้ำ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ และมีความร่วมมือกันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้ใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 30 รายมีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่บริเวณปลายคลองน้ำได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก คลองน้ำได้รับความเสียหายจึงทำให้ไม่สามารถส่งน้ำไปถึงเกษตรกรได้ และมีเกษตรกร 1 ราย ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้

10.7 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความต้องการเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้เป็นผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 11.11 มีความต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 และมีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.56 ดังแสดงในตารางที่ 1.03

ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่าหน่วยงานดังกล่าวควรเป็นหน่วยงานที่อยู่ในรูปบริษัทเอกชนและกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการแล้ว คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 1 รายคิดเป็นร้อยละ 11.11 แต่มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.89 โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดทั้ง 8 ราย ดังแสดงในตารางที่ 2.03

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทานยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำที่สถานที่ทำการกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่ม

ตารางที่ 1.03 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	1	11.11
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	3	33.33
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	5	55.56
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	0	0.00
รวมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งสิ้น	9	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 2.03 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานและลักษณะการจ่ายชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	8	88.89
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	8	100.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	7	87.50
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	1	12.50
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	11.11
รวม	9	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.7.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ บริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 8 ราย เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทานคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทานเอง เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร สามารถติดต่อได้สะดวก และก่อให้เกิดความร่วมมือกันภายในกลุ่ม รองลงมาคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้ความเห็นว่ากรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน และเชื่อว่ามิจะให้บริการดีมีประสิทธิภาพ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนให้ความเห็นว่าควรเป็นบริษัทเอกชนและให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน) เนื่องจากหากให้บริษัทเอกชนเป็นผู้จัดเก็บจะได้รับบริการดีมีประสิทธิภาพ และ สะดวกรวดเร็ว และหากให้หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน) เป็นผู้จัดเก็บจะสร้างความรู้สึกรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ทำให้เกษตรกรเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด

ในส่วน of ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 8 ราย คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้ความเหตุผลว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเกษตรกร สามารถติดต่อได้สะดวก และก่อให้เกิดความร่วมมือกันภายในกลุ่ม และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนให้ความคิดเห็นควรจะเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากกรมชลประทานเป็นผู้ที่มีหน้าที่จัดสรรน้ำอยู่แล้ว และมีคิดว่ามีประสิทธิภาพในการให้บริการ

10.7.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 9 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 รายคิดเป็นร้อยละ 66.67 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ราย คิดเป็นร้อยละ

ละ 22.22 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.78 ที่ไม่ทราบดังแสดงในตารางที่ 3.03

ตารางที่ 3.03 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	3	33.33	6	66.67
พรบ. การชลประทานหลวง	2	22.22	7	77.78

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.7.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดได้ตามพระราชบัญญัติสูงเกินไปมี 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.11 คิดว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.89 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 4.56 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดได้ตามพระราชบัญญัติ เป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว 6 ราย คิดเป็น 66.67 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 0.69 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.03 และ ตารางที่ 5.03

ตารางที่ 4.03 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	1	11.11	8	88.89	0	0.00
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	6	66.67	3	33.33

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง ได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ โดยให้โครงการฯ ดำเนินการซ่อมแซมคลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทาน ให้สะอาดอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอดเวลา เพื่อที่จะส่งน้ำให้เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง พอเพียงและสม่ำเสมอ โดยการซ่อมแซมควรจะดำเนินการในฤดูแล้ง ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในเรื่องของการจัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความต้องการให้นำค่าชลประทานที่จัดเก็บมาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และนำมาใช้ในการดูแลรักษา ซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด อีกทั้งนำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการพัฒนาส่งเสริมการเกษตร และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางรายเสนอให้นำเงินที่เก็บได้มาให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกู้ยืม

ตารางที่ 5.03 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	9
0	0
1.00-5.00	9
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.56	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	9
0.00	0
0.10-0.50	6
0.6-1.00	2
1.10-1.50	1
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 1.50	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.69	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 3-5 เมษายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงจำนวน 60 ราย มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ 60 ครัวเรือน มี 59 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 98.33 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.67 ประกอบอาชีพค้าขาย รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 53,869.08 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตรประมาณ 40,630.08 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 41,238.48 บาทต่อปี จากจำนวนรายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนไม่มีรายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน โดยเกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000-24,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 25,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป (ตารางที่ 6.03 และ ตารางที่ 7.03)

ตารางที่ 6.03 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	53,869.08
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	40,630.08
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	41,238.48
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.03 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	9	15.00
2,000-4,999	34	56.67
5,000-9,999	15	25.00
10,000-15,999	0	0
16,000-24,999	1	1.67
25,000 ขึ้นไป	1	1.67

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ จำนวน 60 ราย มีพื้นที่ถือครองใช้ประโยชน์โดยรวม 1220.68 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ย ประมาณ 20.34 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นพื้นที่การเกษตรร้อยละ 94.78 ของพื้นที่ถือครองทั้งหมด เป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 0.98 และทิ้งร้างว่างเปล่าร้อยละ 4.23 (ตารางที่ 8.03) ส่วนพื้นที่เช่าโดยรวมมีจำนวน 12 ไร่ ซึ่งใช้ทำการเกษตรทั้งหมด

ตารางที่ 8.03 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	1220.68	100.00
เพื่อการเกษตร	1,157.00	94.78
ที่อยู่อาศัย	12.00	0.98
ทิ้งร้างว่างเปล่า	51.68	4.23
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	12.00	100.00
รวม	1232.68	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรจำนวน 60 ราย มีรายละเอียดดังตารางที่ 9.03

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 40 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกร เกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน จะสามารถสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรได้เลย เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรอื่น แล้วปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกร และเกษตรกรอีกจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีอื่น ๆ ในการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร อาทิเช่น ต่อท่อส่งน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ลุ่มน้ำจึงมาถึงได้เอง และใช้น้ำฝนในการทำการเกษตร

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่าน
คูส่งน้ำให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองให้ไหลผ่าน
คูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วจึงนำเข้าสู่แปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจาก
คลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำจากนั้นจึงปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก และมีเกษตรกรจำนวน 2
ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วจึงนำน้ำเข้าพื้นที่
เกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่ปลูกพืชสวน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำ
จากคลองผ่านคูส่งน้ำแล้วให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก และเกษตรกรอีก 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำ
จากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำ
จากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกร
อีก 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

ช่วงเวลาความต้องการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรมากที่สุดในเดือนสิงหาคม และ
มีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนธันวาคม ดังแสดงในตารางที่ 10.03

ตารางที่ 9.03 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	8	0	0	0	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	6	0	0	1	0	2	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	40	3	6	4	0	2	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	5	3	2	0	0	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 50 ครัวเรือน จากเกษตรกรจำนวน 60 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.33 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรเหล่านั้นได้รับน้ำอย่างเพียงพอ และต้องการแบ่งเบาภาระของกรมชลประทาน ส่วนอีก 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีพื้นที่การเกษตรอยู่ปลายคลอง ระบบส่งน้ำไม่ทั่วถึง และต้องจ่ายภาษีที่ดินอยู่แล้วจึงไม่ควรมีการจัดเก็บค่าชลประทาน (ตารางที่ 11.03)

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า เกษตรกรจำนวน 29 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.33 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.67 ต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.00 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.00 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 12.03

ความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 48 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 84.21 ของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต ให้ความเห็นว่าจะจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.02 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง มีเกษตรกรอีกจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.02 ที่มีความคิดเห็นว่าจะจะเป็นหน่วยงานอื่น ๆ คือ ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่นี้ และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.75 ที่เห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลางที่สร้างขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน) ดังตารางที่ 13.03

ตารางที่ 10.03 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	19
กุมภาพันธ์	29
มีนาคม	54
เมษายน	59
พฤษภาคม	48
มิถุนายน	36
กรกฎาคม	49
สิงหาคม	64
กันยายน	61
ตุลาคม	47
พฤศจิกายน	27
ธันวาคม	14

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 11.03 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
- เห็นด้วย	50	83.33
- ไม่เห็นด้วย	10	16.67
รวม	60	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 12.03 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้บริหารจัดการระบบส่งน้ำเอง	22	36.67
เฉพาะระบบส่งน้ำ	6	10.00
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	29	48.33
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	3	5.00
รวม	60	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำหรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึงตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.75 ของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 56 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 98.26 ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยเกษตรกรจำนวน 47 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.93 ของเกษตรกรที่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบ เงินสด โดยจะจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรที่ยินดีจ่ายในรูปแบบของผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.79 และมีเกษตรกรอีกจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.29 ต้องการจ่ายในรูปแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป เช่น จ่ายรวมกับค่าภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 14.03

ตารางที่ 13.03 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	48	84.21
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	1	1.75
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	7.02
อื่น ๆ	4	7.02
รวม	57	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรที่ยินดีจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดจำนวน 38 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.85 ของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานต้องการชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ มีเกษตรกรอีกจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.15 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ และชำระค่าชลประทานรวมภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 15.03

ตารางที่ 14.03 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	56	98.26
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	47	83.93
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	38	80.85
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	4	8.51
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	5	10.64
- จ่ายเป็น บาทต่อฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	1	1.79
3. อื่น ๆ	8	14.29
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	1.75
รวม	57	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 15.03 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	0	0
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	38	80.85
อื่น ๆ	9	19.15

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.06 เห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ ชลประทานเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรเป็นอย่างดีและเป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้ว มีเกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.79 เห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่จึงมีความเข้าใจได้ดีกว่า และทำให้มีความสะดวกในการจัดเก็บ มีเกษตรกรอีกจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.02 เห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่นๆ คือ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ อ.บ.ต. ผู้ใหญ่บ้าน โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดี และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.13 ให้ความเห็นว่าควรให้หน่วยงานกลางเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่าหากมีปัญหากเกิดขึ้นหน่วยงานนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาอย่างสะดวก ดังตารางที่ 16.03

สำหรับค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ มีเกษตรกรที่ต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำจำนวน 51 ครัวเรือนมีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ โดยมีความต้องการจ่ายในรูปแบบเงินสด 42 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.35 และมีเกษตรกรที่ต้องการจ่ายในรูปแบบคล้ายกับการจ่ายภาษีที่ดิน 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.65 ซึ่งความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำในรูปแบบเงินสดในเรื่องหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ มีเกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.24 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีมีคุณภาพ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ กรมชลประทานเป็นผู้ที่จัดทำระบบให้และเป็นเจ้าของน้ำจึงรู้เรื่องการใช้น้ำ จึงควรเป็นหน้าที่ของกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.09 ให้ความเห็นว่าควรกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรผู้ใช้น้ำ จึงสะดวกในการจัดเก็บและเงินที่จัดเก็บมาได้ก็จะได้นำมาหมุนเวียนกันภายในกลุ่ม เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.29 ให้ความเห็นว่าควรหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือมาจากการแต่งตั้งจากสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรมีหน้าที่ในการจัดเก็บค่าน้ำโดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าหน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ที่ปกครองหมู่บ้าน และเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจึงมีความน่าเชื่อถือในการนำเงินที่เก็บมาได้ไปพัฒนา และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.38 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลาง โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่ามีความสะดวกในการจัดเก็บ และสามารถขอผ่อนผันในการจ่ายได้ง่ายกว่ากรมชลประทาน ดังตารางที่ 17.03

ตารางที่ 16.03 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	24	51.06
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	1	2.13
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	14	29.79
อื่น ๆ	8	17.02
รวม	47	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 17.03 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	19	45.24
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	1	2.38
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	16	38.09
อ.บ.ต.	0	0.00
อื่น ๆ	6	14.29
รวม	42	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน
หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน**

เกษตรกรจำนวน 7 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.67 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์
ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 53 ครั้วเรือน ซึ่ง
คิดเป็นร้อยละ 88.33 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง มีเกษตรกร
จำนวน 8 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 52 ครั้วเรือน คิดเป็น
ร้อยละ 86.67 ที่ไม่ทราบ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับการรับทราบกฎหมายชลประทานและกองทุน
หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชล
ประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังแสดง
ในตารางที่ 18.03

ตารางที่ 18.03 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	7	11.67	53	88.33
พรบ. การชลประทานหลวง	8	13.33	52	86.67

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ.
การชลประทานหลวง**

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ พบว่า เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.67 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความเห็นค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไปจำนวน เกษตรกรจำนวน 51 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 85.00 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.33 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ดังตารางที่ 19.05

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ว่ามีอัตราสูงเกินไปจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ว่ามีอัตราที่เหมาะสมแล้วจำนวน 44 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 73.33 และว่ามีอัตราต่ำเกินไปจำนวน 11 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.33 ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้
ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.72 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.03 และตารางที่ 20.03

ตารางที่ 19.03 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
 ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชลประทาน หลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ในภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	7	11.67	51	85.00	2	3.33
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	4	6.67	44	73.33	11	18.33

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์การประปาส่วนภูมิภาคและการประปาเทศบาลตำบล เกี่ยวกับข้อมูล
 ทั่วไปของการประปา ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชล
 ประทาน มีดังนี้

12.1 การประปาส่วนภูมิภาค

12.1.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

จากการสอบถามการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยและการประปาส่วนภูมิ
 ภาคอำเภอบักรังชัยที่อยู่ในพื้นที่และใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง พบว่า
 การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยมีผู้ใช้น้ำทั้งหมด 4,200 ราย และการประปาส่วนภูมิภาค
 อำเภอบักรังชัย 3,500 ราย

ตารางที่ 20.03 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	9
0	0
1.00-5.00	9
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.56	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	9
0.00	0
0.10-0.50	6
0.6-1.00	2
1.10-1.50	1
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 1.50	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.69	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.1.2 ค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำ

เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสอง พบว่าการประปาทั้งสองใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานและน้ำที่ได้ไปผ่านขั้นตอนในการผลิตน้ำประปา อัตราค่าน้ำที่ทางการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองขายให้แก่ผู้ใช้จะเป็นในอัตราที่แตกต่างกันตามปริมาณน้ำที่ใช้ โดยอัตราดังกล่าวจะถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง

ค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาของการประปาทั้งสองจะมีเฉพาะค่าไฟฟ้า ค่าวัสดุ และสารเคมีในการผลิตน้ำประปา ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าดูแลและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ เป็นต้น โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวของการประปาทั้งสองอยู่ระหว่าง 600,00 ถึง 650,000 บาทต่อเดือน ส่วนค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นค่าน้ำดิบนั้น ทางการประปาทั้งสองไม่ต้องจ่ายให้แก่ทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง เนื่องจากอยู่ระหว่างการดำเนินการออกกฎกระทรวงเพื่อให้ประกาศให้มีการจัดเก็บค่าน้ำนอกภาคการเกษตรตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

การขยายตัวของความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำจากการประปาทั้งสองพบว่าการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขกษัยคาดว่าความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้นในอัตรา 300 ครั้วเรือนต่อปี เป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 36,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาของทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขกษัยในอีก 5 ปี สามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 1.5 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นของครัวเรือนสำหรับการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอบักรังษัยคาดว่าความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้น 120 ครั้วเรือนต่อปี ปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 22,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาของทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขกษัยในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 2.19 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นของครัวเรือนในอัตราค่าจ้าง

12.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำดิบ

ปัญหาในการใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสอง พบว่า การประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา แต่จะมีปัญหาในเรื่องคุณภาพน้ำ โดยเฉพาะการมีสีและตะกอนของน้ำชลประทานในฤดูฝน การประปาทั้งสองให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพน้ำที่จะนำมาผลิตน้ำประปามาก เนื่องจากน้ำประปาที่ผลิตได้ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค นอกจากนี้คุณภาพของน้ำจะมีผลต่อต้นทุนในการผลิต กล่าวคือ ถ้าน้ำไม่สะอาดต้นทุนในการผลิตจะเพิ่มสูงขึ้น

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานของการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยมีความเห็นในกรณีถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ การประปาเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำเฉพาะในส่วน of ค่าน้ำดิบในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ แต่ไม่เต็มใจที่จะจ่ายในส่วน of ค่าติดตั้งมิเตอร์เพื่อวัดปริมาณน้ำดิบ (น้ำชลประทาน) ระบบส่งน้ำและค่าบริการอื่น ๆ ในการจ่ายค่าชลประทานทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยมีความเต็มใจที่จะจ่ายเป็นรายเดือน โดยให้การประปาส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นหน่วยงานกลางจ่ายโดยตรงกับกรมชลประทานเองในรูปขอบเงินสด ส่วนการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยมีความเห็นว่า ในกรณีถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำเฉพาะในส่วน of ค่าน้ำดิบในอัตราลูกบาศก์เมตรละสามสิบลสตางค์ แต่ไม่เต็มใจที่จะจ่ายในส่วน of ค่าติดตั้งมิเตอร์ ระบบส่งน้ำและค่าบริการอื่น ๆ ในการจ่ายค่าชลประทานทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยมีความเต็มใจที่จะจ่ายเป็นรายปี โดยรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานก็ต้องขึ้นอยู่กับ การประปาส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นหน่วยงานกลาง

12.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ทัศนะของการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาน้ำระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า การประปาส่วนภูมิภาคมีทัศนะว่าหน่วยงานที่จะเข้ามาจัดการในเรื่องดังกล่าวน่าจะเป็นหน่วยงานใหม่ที่ตั้งขึ้นเพื่อดูแลเรื่องของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยตรง โดยหน่วยงานดังกล่าวน่าจะเป็นหน่วยงานที่มีภาพการใช้น้ำ และคำนึงถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำครอบคลุมในภาพรวมทั้งประเทศ ส่วนการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยให้ทัศนะว่ากรมชลประทานควรมีหน้าที่ดังกล่าวเนื่องจากกรมชลประทานมีหน้าที่ในการจัดหา จัดสรรและบำรุงรักษา ระบบส่งน้ำอยู่เดิม สำหรับค่าชลประทานที่เก็บได้ การประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองมีทัศนะว่าควรนำไปจัดหาแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการในอนาคตต่อไป และควรนำไปซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

สำหรับความรู้ทางด้านกฎหมายชลประทานของตัวแทนการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองแห่ง พบว่า ตัวแทนการประปาทั้งสองแห่งไม่ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่สูงไป ให้ทัศนะว่าไม่ควรเรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเลย ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีอัตราที่ต่ำเกินไป ควรเก็บในอัตรา 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว สำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ในส่วนของโรงงานอุตสาหกรรมอัตราที่เรียกเก็บตามกฎหมายมีความเหมาะสมแล้ว แต่ถ้าเป็นผู้ใช้น้ำที่เป็นการประปาอัตราค่าน้ำดังกล่าวถือว่าสูงเกินไปโดยให้ความเห็นว่าควรอยู่ในอัตราสามสิบลสตางค์ต่อลูกบาศก์เมตร

12.2 การประปาหมู่บ้าน

12.2.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

จากการสอบถามตัวแทนการประปาหมู่บ้านตะขบและการประปาหมู่บ้านบึงระอุม – บ้านหนองม่วง ซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำที่อยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง การประปาหมู่บ้านตะขบมีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 784 ครัวเรือน ใช้น้ำจากน้ำคูระบายน้ำที่ปล่อยออกจากพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อนำไปผลิตน้ำประปา และขายให้แก่ผู้ใช้ในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยมีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาประมาณ 30,000 บาทต่อเดือน ค่าใช้จ่ายนี้ไม่รวมถึงค่าน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา สำหรับปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้การประปาหมู่บ้านตะขบไม่สามารถระบุได้เนื่องจากไม่ได้บันทึกข้อ ส่วนการประปาหมู่บ้านบึงระอุม – บ้านหนองม่วง มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 449 ครัวเรือน ใช้น้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทาน และขายให้แก่ผู้ใช้ในอัตราคงที่ในราคา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และเสียค่าบำรุงครัวเรือนละ 5 บาทต่อเดือน โดยมีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาประมาณ 10,500 บาทต่อเดือน ซึ่งค่าใช้จ่ายนี้ไม่รวมถึงค่าน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา

12.2.2 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

การขยายตัวของความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำจากการประปาทั้งสองพบว่า การประปาหมู่บ้านตะขบคาดว่าความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้น 10 ครัวเรือน เมื่อคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 1,200 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาน้ำของทางการประปาหมู่บ้านตะขบในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี แล้วพบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น สำหรับการประปาหมู่บ้านบึงระอุม – บ้านหนองม่วงคาดว่าความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้น 200 ครัวเรือนต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 100,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาน้ำของทางการประปาหมู่บ้านบึงระอุม – บ้านหนองม่วง ในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 200,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี แล้วพบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

12.2.3 ปัญหาการใช้ น้ำดิบ

ปัญหาในการใช้น้ำของการประปาหมู่บ้านทั้งสอง พบว่า การประปาทั้งสองไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณการใช้น้ำ แต่จะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ ในเรื่องของการมีสีและตะกอนของน้ำชลประทานในฤดูฝน และการประปาทั้งสองจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพน้ำที่จะนำมาผลิตน้ำประปามาก เนื่องจากน้ำประปาที่ผลิตได้ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค นอกจากนี้คุณภาพของน้ำยังมีผลต่อต้นทุนในการผลิต กล่าวคือ ถ้าน้ำไม่สะอาดต้นทุนในการผลิตจะสูง

12.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานของการประปาหมู่บ้านตะขบมีความเห็นในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำ โดยเต็มใจที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ 5,000 บาท ค่าระบบส่งน้ำ 5,000 บาท และค่าบริการอื่น ๆ 3,000 บาท และมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ ในการจ่ายค่าชลประทานทางการประปาหมู่บ้านตะขบมีความเต็มใจที่จะจ่ายเป็นรายเดือน โดยการโอนผ่านบัญชีธนาคาร ส่วนการประปาหมู่บ้านบึงชะอม – บ้านหนองม่วงมีความเห็นในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำโดยทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำในแหล่งน้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาแหล่งน้ำ

ทัศนะของการประปาหมู่บ้านทั้งสองเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า การประปาหมู่บ้านทั้งสองมีทัศนะตรงกันว่าหน่วยงานที่จะเข้ามาจัดการในเรื่องดังกล่าวควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากทำหน้าที่ในการจัดหา จัดสรร และบำรุงรักษาระบบส่งน้ำอยู่เดิม น่าจะมีเครื่องมือและความพร้อมมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ สำหรับค่าชลประทานที่เก็บได้จากการประปาหมู่บ้านทั้งสองมีทัศนะว่าควรนำไปจัดหาแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการ และควรนำมาซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

12.2.4 การตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าชลประทาน

ความรู้ทางด้านกฎหมายชลประทานจากตัวแทนการประปาหมู่บ้านทั้งสอง พบว่า การประปาทั้งสองไม่ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และไม่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้นำน้ำในภาคการเกษตรได้ 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ และเมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย การประปาหมู่บ้านตะขบมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้นำน้ำในภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่สูงไปควรมีอัตราที่ 3 บาทต่อไร่ ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้นำน้ำนอกภาคการเกษตรในส่วนของการใช้้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไป ควรเก็บในอัตราสิบลสตางค์ต่อลูกบาศก์เมตร และในส่วนของการใช้้ำเพื่อการอุตสาหกรรมมีอัตราที่ต่ำเกินไปควรมีอัตราลูกบาศก์เมตรละเจ็ดสิบลสตางค์ ส่วนการประปาหมู่บ้านบึงชะอม - บ้านหนองม่วงมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้นำน้ำในภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่สูงเกินไปควรอยู่ที่ห้าสิบลสตางค์ต่อไร่ สำหรับอัตราค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บจากผู้นำน้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.3 ความคิดเห็นของผู้นำนอกภาคการเกษตร

การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโคกไชยเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า กรมชลประทานน่าจะนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้มาใช้ในภาคการเกษตรมากขึ้น ส่วนการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอบักรงชัยมีเสนอความคิดเห็นว่าทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงน่าจะปรับปรุงระบบส่งน้ำให้ดีกว่าที่เป็นอยู่เพื่อให้เกษตรกรได้รับน้ำได้ทั่วถึงและสามารถทำนาปรังได้เพิ่มขึ้น สำหรับการประปาหมู่บ้านตะขบมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าควรมีการขยายแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นและมีการบำรุงรักษาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้สมบูรณ์เสมอ ส่วนการประปาหมู่บ้านบึงชะอม - บ้านหนองม่วงเสนอว่ากรมชลประทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะมีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำไร่นาสวนผสมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☐ ผลิตรกระแสไฟฟ้า	☐ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง	ชื่อหมู่บ้าน	บุหัวช้าง	หมู่ที่	a	ตำบล	ตะขบ
			อำเภอ	ปักธงชัย	จังหวัด	นครราชสีมา

อาณาเขต	พิกัด	47 PRS 064150				
ทิศเหนือ	อำเภอ	สูงเนิน	อำเภอ	เมือง	จังหวัด	นครราชสีมา
ทิศใต้	อำเภอ	ปักธงชัย	อำเภอ	โชคชัย	จังหวัด	นครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ตำบล	a	อำเภอ	โชคชัย	จังหวัด	นครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ตำบล	a	อำเภอ	ปากช่อง	จังหวัด	นครราชสีมา

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	89,720	จังหวัด	นครราชสีมา	84,960	ไร่
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	84,960				
		จังหวัด			ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	
--	-----------------------	--

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	320
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	807	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	110
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	4
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	320	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	32.5
ความยาวเขื่อน (เมตร)	575		

☐ เชื้อนระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)			
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☐ บานโค้ง		
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	สูง (เมตร) <input type="text"/>
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	สูง (เมตร) <input type="text"/>
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>			
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	

☐ ประตูระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☐ บานโค้ง		
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	สูง (เมตร) <input type="text"/>
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	สูง (เมตร) <input type="text"/>
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>			
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	

☐ ฝายทดน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
☐ ฝายหินก่อ	☐ ฝายยาง	☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก		
ความยาวสันฝาย (เมตร)	<input type="text"/>	ความสูงสันฝาย (เมตร)	<input type="text"/>	
ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>			

☐ สถานีสูบน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)	<input type="text"/>	หมายเหตุ	<input type="text"/>
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)	<input type="text"/>	ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>	
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)	<input type="text"/>	ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>	
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)	<input type="text"/>	ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>	
ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>			

ระบบการส่งน้ำ	☒ ส่งน้ำด้วย Gravity	☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า
	☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

356

☒ ประตुरะบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1 ท่อ

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร) 1.50

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตुरะบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1 ท่อ

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร) 1.20

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตुरะบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 5

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตुरะบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง) 8

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตुरะบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 5

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 14

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 14

☐ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตก จำนวน (แห่ง) 62

☐ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง)

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 11

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	31
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	41
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	163
☐ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐ อาคารทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	
☐ ท่อทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ อื่น ๆ <input type="text"/>	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
1	คลองส่งน้ำสายใหญ่ LMC	ลาดคอนกรีต	74.52	11.789	49,314
	สายย่อยและสายซอย				
1	1R-LMC	ลาดคอนกรีต	6.00	0.716	1,500
2	2R-LMC	ลาดคอนกรีต	6.12	0.502	1,314
3	3R-LMC	ลาดคอนกรีต	4.63	0.767	3,025
4	4R-LMC	ลาดคอนกรีต	5.90	0.739	1,448
5	1R-4R-LMC	ลาดคอนกรีต	3.86	a	1,545
6	4RA-LMC	ลาดคอนกรีต	2.70	0.551	1,945
7	4RB-LMC	ลาดคอนกรีต	1.71	0.422	1,338
8	5R-LMC	ลาดคอนกรีต	5.73	0.760	3,137
9	5RA-LMC	ลาดคอนกรีต	3.80	0.753	3,174

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลงจากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

110,844

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	84,960	100-120	500-1,000	510
X	ข้าวนาปรัง	261	100-120	500-1,000	480
X	ข้าวโพด	53	a	500-800	280
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แคร์รอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
X	ถั่วพุ่ม	214	a	300-500	บ๊วยพืชสด
X	ถั่วเขียว	6,934	a	350-500	90
X	ถั่วลิสง	949	a	500-700	212
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผล			900-1,200	
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
	กระเทียม			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ
☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้
กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	70
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	90
☒ การปะปา อูบโศก บริโศก	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	2
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน
☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ
ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2506-2510	32	} 220
2. ระบบส่งน้ำ	2510-2513	29	
3. ระบบระบายน้ำ			
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน			
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ สร้างเขื่อนทดน้ำ			
รวม			220.0

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ		557,000	200,000
2. งานระบบส่งน้ำ	23,740,900	13,448,900	6,520,000
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง	2,629,000	2,190,000	1,798,000
5. งานปรับปรุงบ้านพัก	1,020,000		
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก	20,392,400	3,255,800	
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	18,681,186	19,819,727	20,862,870
ข้าราชการ	10 คน		
ลูกจ้างประจำ	166 คน		
ลูกจ้างชั่วคราว	30 คน		
รวม	66,463,486	39,271,427	29,380,870

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโตมน้อย (04)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย (04)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2510 คณะรัฐมนตรีในขณะนั้นได้มอบหมายให้การพลังงานแห่งชาติก่อสร้างเขื่อนสิรินธร ซึ่งเป็นเขื่อนหินปิดกั้นลำโดมน้อยบริเวณน้ำตกแร่น้อย ตำบลของเม็ก อำเภอสิรินธร ตรงเขตติดต่อกับอำเภอโขงเจียม ก่อนที่น้ำจะไหลลงสู่แม่น้ำมูลเพียง 14 กม. เขื่อนแห่งนี้ใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า และเพื่อการชลประทานในพื้นที่ 183,044 ไร่ แต่เนื่องจากเขื่อนสิรินธรตั้งอยู่เกือบตอนปลายของลำโดมน้อย และพื้นที่ใต้เขื่อนเป็นพื้นที่แคบ ๆ ที่มีความลาดชันแตกต่างกันมาก สามารถทำการเพาะปลูกได้เฉพาะลำน้ำบางแห่งเท่านั้น แต่มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการชลประทานซึ่งให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุนอยู่ทางตอนเหนือของเขื่อนด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำ และมีระดับพื้นที่ที่สูงกว่าระดับกักเก็บน้ำ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้พิจารณาให้ดำเนินการสร้างโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าซึ่งก็คือโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย เพื่อสูบน้ำจากเขื่อนสิรินธรส่งให้แก่พื้นที่เพาะปลูกที่อยู่สองฝั่งของลำห้วยกว้าง โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบชลประทานเมื่อ พ.ศ. 2511 และแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2527 รวมระยะเวลาในการก่อสร้าง 16 ปี (เอกสารอัดสำเนา)

2. วัตถุประสงค์โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย เป็นโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ดังนั้นจึงมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อกิจกรรมการเกษตรและการอุปโภคบริโภค

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีห้วงงานตั้งอยู่ที่บ้านโนนจันทร์ ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในความดูแลของสำนักชลประทานที่ 5 พิกัดเส้นรุ้งที่ 15 องศา 15 ลิปดา เหนือ เส้นแวงที่ 105 องศา 20 ลิปดา ตะวันออก ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานี 60 กม. ห่างจาก อำเภอพิบูลมังสาหาร และ อำเภอสิรินธร 32 กิโลเมตร ห้วงงานของโครงการอยู่ทางฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำสิรินธร ทางตอนเหนือเขื่อนขึ้นไปทางต้นน้ำลำโดมน้อย และอยู่ห่างจากพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประมาณ 27 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านยอดคอนขี บ้านกุดชมภู บ้านคอนหวาย จนถึงอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านหนองสองห้อง บ้านโนนสวรรค์ บ้าน

หนองคุณ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี และทิศตะวันตกติดต่อกับบ้านหาดฮี บ้านหินลาด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี (ผังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ)

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีพื้นที่โครงการทั้งหมด 203,382 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทานในเขตจังหวัดอุบลราชธานี 183,044 ไร่ โดยแบ่งเป็น 4 งานส่งน้ำและบำรุงรักษา ได้แก่ งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 33,791 ไร่ งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 66,275 ไร่ งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 39,682 ไร่ และงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 43,296 ไร่

เนื่องจากพื้นที่ได้เขื่อนสิรินธรเป็นพื้นที่แคบ ๆ มีความลาดชันแตกต่างกันมาก สามารถเพาะปลูกได้เฉพาะลำนํ้าเป็นบางแห่งเท่านั้นซึ่งมีพื้นที่ไม่มากนัก อย่างไรก็ตามยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการชลประทานที่คุ้มกับการลงทุนและค่าตอบแทนอยู่ทางตอนเหนือของเขื่อน ด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำ แต่ระดับของพื้นที่อยู่สูงกว่าระดับเก็บกักจึงมีสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย) สูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรส่งให้แก่พื้นที่เพาะปลูกที่อยู่สองฝั่งของลำห้วยกว้าง

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีพื้นที่ชลประทานเท่ากับ 203,382 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ฝั่งซ้าย 137,107 ไร่ และฝั่งขวา 66,275 ไร่ การใช้ประโยชน์จากที่ดินของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยเกือบทั้งหมดเพื่อกิจกรรมการเกษตร เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ทำนา ในช่วงฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งมีทั้งการทำนา เพาะปลูกพืชสวนและพืชไร่ เช่น พริก ข้าวโพด ถั่วลิสง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเลี้ยงปลา และเพื่อการอุปโภคบริโภค

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยสามารถส่งน้ำให้เกษตรกรในพื้นที่ชลประทานเพื่อทำการเกษตร มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 202,000 ไร่ ในฤดูฝนสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกประมาณ 160,000 ไร่ โดยจะมีการส่งน้ำให้แก่เกษตรกรเฉพาะในช่วงที่ฝนทิ้งช่วง กล่าวคือประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ส่วนในฤดูแล้งสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกได้ประมาณ 50,000 ไร่ โดยมีการส่งน้ำให้แก่เกษตรกรเดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน

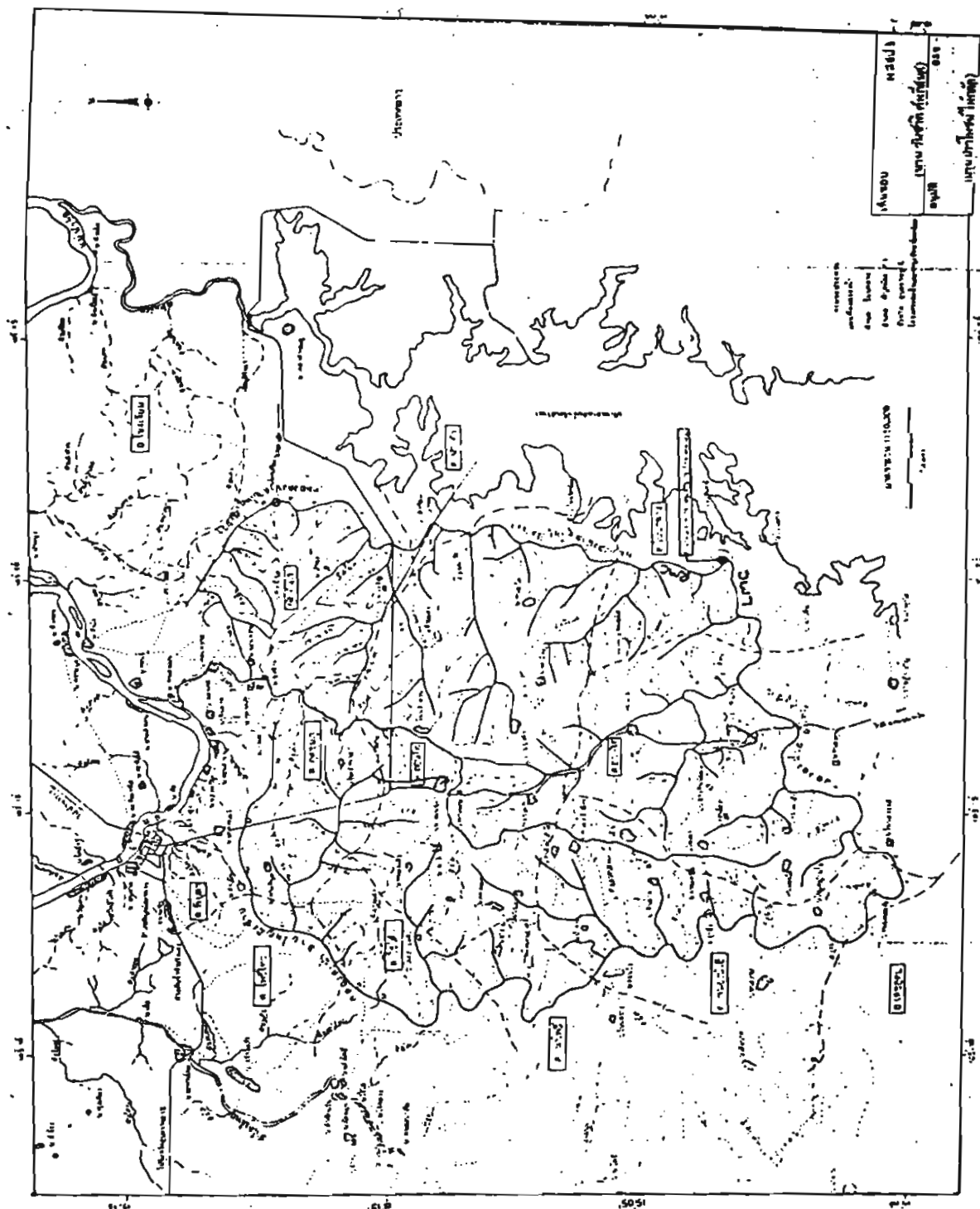
อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการเพาะปลูกพืชเฉพาะในฤดูฝน พืชที่เพาะปลูกคือ ข้าวซึ่งได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 40-45 ถังต่อไร่ ส่วนในฤดูแล้งเกษตรกรไม่ค่อยเพาะปลูกพืช ทั้งนี้อาจเนื่องจากปริมาณน้ำที่โครงการส่งให้ไม่เพียงพอและสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความเสียหายเรื่องของการขาดแคลนน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพาะปลูกพืชของเกษตรกร

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย เป็นโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ส่วนประกอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร การผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรทำโดย ผันน้ำผ่านคลองผันน้ำที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรมาสู่หัวงานที่เป็นสถานีสูบน้ำ ปริมาณน้ำที่สูบจากร่องชักน้ำจะถูกเก็บกักไว้ที่บ่อพักน้ำบริเวณหัวงาน มีประตูระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำจากบ่อพักน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย แสดงดังภาพที่ 1.04 โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 หัวงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำและอ่างเก็บน้ำ เขื่อนเป็นเขื่อนหินทิ้งปิดกั้นลำโดมน้อยทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำมีความจุที่ระดับสูงสุด 1,966 ล้านลูกบาศก์เมตร ตัวเขื่อนมีการติดตั้งระบบการผลิตกระแสไฟฟ้า และสามารถส่งน้ำเพื่อการชลประทานในพื้นที่ 183,044 ไร่

แผนที่ 1.04 แผนที่แสดงโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย

คลองผันน้ำ อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร มีลักษณะกันคลองกว้าง 8.00 เมตร ลาดด้านข้างคลอง 1 : 1.5 ยาว 876 เมตร ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรมาที่ สถานีสูบน้ำ สถานีสูบน้ำเป็นสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้ามีขนาดความกว้าง 8.80 เมตร ยาว 57.60 เมตร ภายในสถานีมี เครื่องสูบน้ำทั้งหมดจำนวน 10 เครื่อง ขนาดความสามารถในการสูบเครื่อง ละ 2.25-2.75 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที การสูบน้ำจะสูบน้ำไปที่บ่อกักน้ำที่มีความจุ 6,300 ลูก บาศก์เมตร เพื่อระบายสู่ระบบคลองส่งน้ำต่อไป ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 65.60 กิโลเมตร มี ท่อระบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายลักษณะเป็นท่อลอดถนน หน้าตัดท่อกว้าง 2.00 เมตร ยาว 2.00 เมตร จำนวน 2 แถว มีบานระบายเป็นบานตรง (Slide gate) ควบคุมปริมาณน้ำผ่านท่อ ระบายน้ำ ในการออกแบบท่อระบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายนี้สามารถระบายน้ำสู่คลองส่งน้ำ สายใหญ่ฝั่งซ้ายได้สูงสุด 16.815 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองลาดคอนกรีต มีท่อระบายปากคลองสายใหญ่ฝั่ง ขวาลักษณะเป็นท่อลอดถนน หน้าตัดท่อกว้าง 1.65 เมตร ยาว 1.65 เมตร จำนวน 2 แถว มีบาน ระบายเป็นบานตรง (Slide gate) ควบคุมปริมาณน้ำผ่านท่อระบายน้ำ ในการออกแบบท่อระบาย ปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวานี้สามารถระบายน้ำสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาได้สูงสุด 9.435 ลูก บาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอย และคลองแยกซอย เป็นคลองลาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลอง แยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประตูระบายปากคลอง 80 แห่ง ประตูระบายปลายคลอง 36 แห่ง สะพานน้ำ 4 แห่ง น้ำตก 189 แห่ง น้ำตกทดน้ำ 59 แห่ง อาคารทดน้ำ 56 แห่ง ท่อเชื่อม 1 แห่ง ท่อลอด 26 แห่ง

7.3 ระบบคันคูนน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้น 714 สาย มีความยาวทั้งหมดประมาณ 1,426 กิโลเมตร

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

มีการสูบน้ำเพื่อช่วยเหลือทั้งฤดูแล้งและฤดูฝน ฤดูแล้งระหว่างเดือนธันวาคมถึงเมษายน และฤดูฝนเริ่มเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ซึ่งฤดูฝนจะสูบน้ำช่วยเหลือในช่วงฝนทิ้งช่วง การส่งน้ำจะส่งน้ำโดยใช้ระบบแรงดึงดูดของโลก มีการส่งน้ำทั้งแบบเป็นรอบเวร และส่งแบบตลอดเวลา สภาพคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำในปัจจุบันมีสภาพความสมบูรณ์ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ความเสียหายของอาคารบังคับน้ำส่วนใหญ่จะเสียหายที่ บานระบาย และอุปกรณ์ในการยกบาน คูส่งน้ำเดิมซึ่งเป็นคูดินได้มีการปรับปรุงเป็นคูลาดคอนกรีตแล้วประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ โดยมีแผนที่จะทำการปรับปรุงคูส่งน้ำเดิมให้เป็นคูคอนกรีตทั้งหมด

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีการสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรมาสนับสนุนการเพาะปลูกไม่มากนักเพราะมีปริมาณฝนช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกของโครงการตามแผนการสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรหรือในช่วงที่ฝนทิ้งช่วง การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายย่อย เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการจัดทำแผนการสูบน้ำ และกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามแผนการสูบน้ำที่สูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร การจัดทำแผนการส่งน้ำจะมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายย่อย มีการกำหนดขนาดการเพาะปลูกในพื้นที่โครงการแต่การเพาะปลูกมีเพาะปลูกกระจายทั่วพื้นที่ บางพื้นที่ห่างไกลจากสายคลองส่งน้ำและสายคูส่งน้ำมาก ทำให้เกิดอัตราการสูญเสียเนื่องจากการ

ลำเลียงน้ำไปสู่แปลงเพาะปลูกมาก ในระบบคูส่งน้ำมีการจัดรอบเวรการรับน้ำในคูส่งน้ำ ลำดับในการรับน้ำของแปลงเพาะปลูกจะกำหนดโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำในสายคูส่งน้ำนั้นตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการรับน้ำที่ตกลงกัน ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุงโดยขอประกาศทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 และประเภทที่ 3 ประกาศ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 เพื่อสิทธิในการดูแลทางน้ำชลประทานที่ได้ประกาศ สำหรับในส่วนของการดำเนินการขอออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรจากทางน้ำชลประทาน ตามความในมาตรา 8 แห่งตามความในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 นั้นโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยยังไม่ได้ดำเนินการ

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

ที่ผ่านมาทางหัวหน้าโครงการฯ ยังไม่ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมา มีการจัดประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับขั้นตอนในการประกาศทางน้ำชลประทานและการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานทางส่วนกลางได้แจ้งให้แต่ละโครงการฯ ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 8-10 พฤษภาคม 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการชลประทานโดมน้อย มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานโดมน้อยที่เป็นเกษตรกรทั้งหมดเป็นกลุ่มพื้นฐาน โดยมีลักษณะของการรวมตัวกันตั้งกลุ่มภายใต้การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทาน สมาชิกของกลุ่มประกอบด้วยผู้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำสายที่ตนใช้น้ำอยู่ เช่น ผู้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำสาย 2L-2R-2R-RMC จะเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำคูส่งน้ำสาย 2L-2R-2R-RMC ซึ่งคูส่งน้ำแต่ละสายมีความยาวไม่เท่ากัน ดังนั้นจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มจะมีจำนวนมากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับความยาวของคูส่งน้ำและพื้นที่ที่คูส่งน้ำผ่าน หากคูส่งน้ำมีความยาวมากและผ่านพื้นที่ของเกษตรกรหลายรายก็จะมีจำนวนสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำของคูส่งน้ำสายนั้นมาก

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เมื่อโครงการฯ เริ่มดำเนินการส่งน้ำไปให้แก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ชลประทานของโครงการฯ ในปี 2525 มักเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำที่อยู่ต้นคูส่งน้ำและปลายคูส่งน้ำ กล่าวคือ ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในตอนต้นคูส่งน้ำจะได้รับน้ำก่อนเสมอและใช้น้ำในปริมาณมาก จึงทำให้ผู้ใช้น้ำที่อยู่ตอนปลายคูส่งน้ำได้รับน้ำไม่เพียงพอ และเมื่อมีการส่งน้ำมาให้อีกผู้ใช้น้ำที่อยู่ต้นคูส่งน้ำก็จะเอาน้ำเข้าในพื้นที่ของตนเองอีกทำให้ผู้ที่อยู่ปลายคูส่งน้ำได้รับน้ำไม่พอเพียงและสม่ำเสมอ ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำในคูส่งน้ำสายเดียวกันนี้จำเป็นต้องมีการประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นในแต่สายคูส่งน้ำ ปัจจุบันโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเป็นกลุ่มพื้นฐานแล้วจำนวน 698 กลุ่ม

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นเพื่อ

1. หาตัวแทนของผู้ใช้น้ำในแต่ละคูส่งน้ำเพื่อทำหน้าที่ในการประสานกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เกี่ยวกับความต้องการใช้น้ำและช่วงเวลาที่ต้องการใช้น้ำโครงการฯส่งน้ำไปยังพื้นที่ที่ทำการเกษตรของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
2. ลดปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกผู้ใช้น้ำที่มีพื้นที่อยู่เขตคูส่งน้ำสายเดียวกันดูแลและบำรุงรักษาคูส่งน้ำในสายที่สมาชิกใช้น้ำอยู่

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีโครงสร้างแตกต่างกันตามจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม ในกรณีที่สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีจำนวนสมาชิกไม่มาก (1–20 คน) โครงสร้างของกลุ่มจะประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน และจำนวนที่เหลือจะเป็นสมาชิก ส่วนในกลุ่มที่มีสมาชิกจำนวนมาก (20 คนขึ้นไป) โครงสร้างของกลุ่มจะประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน และที่เหลือจะเป็นสมาชิกภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตามมีบางกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ 12R-9R-RMC ที่มีจำนวนสมาชิกไม่มาก (15 คน) แต่มีโครงสร้างของกลุ่มเหมือนกับกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมาก

10.5 การคัดเลือกประธานและรองประธานกลุ่ม

ประธานและรองประธานกลุ่มจะได้รับการคัดเลือกโดยมติของสมาชิกภายในกลุ่ม ประธานและรองประธานที่ได้รับเลือกไม่มีวาระในการทำงาน จะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อ ลาออก หรือ เสียชีวิต

10.6 หน้าที่ของประธานและรองประธานกลุ่ม

ประธานและรองประธานกลุ่มจะมีหน้าที่

1. ประสานงานกับโครงการฯ ในเรื่องปริมาณความต้องการใช้น้ำและช่วงเวลาที่ต้องการใช้น้ำ
2. ดูแลสมาชิกในกลุ่ม คอยไกล่เกลี่ยปัญหาข้อพิพาทในเรื่องการใช้น้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
3. ดูแลและบำรุงรักษาคูส่งน้ำในสายคูที่รับผิดชอบ รวมทั้งจัดประชุมนัดหมายสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา ดูแลและบำรุงรักษาคูส่งน้ำ

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 89 ราย พบว่าเกษตรกรจำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.15 ของเกษตรกรตัวอย่าง และเกษตรกรในส่วนที่เหลืออีกจำนวน 25 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.85 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากพื้นที่ทำการเกษตรไม่ได้รับน้ำชลประทาน และได้รับน้ำชลประทานไม่เพียงพอ

เกษตรกรผู้ใช้น้ำที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะต้องมีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับคูส่งน้ำ และใช้น้ำจากคูส่งน้ำสายนั้น การเข้าเป็นสมาชิกไม่มีการลงทะเบียนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สมาชิกจะทราบเองว่าตนเองใช้น้ำจากคูส่งน้ำสายใดและควรเป็นสมาชิกของคูส่งน้ำสายใด ในการเข้าเป็นสมาชิกไม่มีการเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้า ส่วนเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 15 ราย ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากน้ำที่ส่งจากโครงการฯ ไปตามคูส่งน้ำเข้าไม่ถึงพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร พื้นที่ของเกษตรกรอยู่สูงกว่าระดับคลอง เกษตรกรบางรายไม่ทราบว่ามียุทธศาสตร์ผู้ใช้น้ำ บางรายไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกลุ่มและบางรายให้เหตุผลว่ามีน้ำใช้เพียงพออยู่แล้ว

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเป็นผู้รวบรวมความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในกลุ่มและทำเรื่องขอใช้น้ำจากโครงการฯ และประธานกลุ่มจะเป็นผู้เข้าร่วมประชุมกับทางโครงการฯ เพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ จากนั้นประธานกลุ่มจะเป็นผู้ชี้แจงในประเด็นที่ได้รับทราบมาจากการประชุมของโครงการฯ แก่สมาชิกพร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำก่อนที่จะมีการส่งน้ำมาจากโครงการฯ ประธานกลุ่มจะบริหารจัดการจัดสรรน้ำภายในกลุ่มของตนเอง ซึ่งค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น ค่าเดินทาง(ค่าน้ำมันรถ) เป็นต้น ประธานกลุ่มจะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เอง โดยที่ไม่มีการจัดเก็บค่าใช้จ่ายในการบริการการบริหารการใช้น้ำจากสมาชิก

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ แต่จะมีการจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากสมาชิกก็ต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นในคูส่งน้ำ เช่น คูส่งน้ำเสียหายไม่สามารถส่งน้ำไปให้สมาชิกได้ ประธานกลุ่มจะเป็นผู้รวบรวมเงินจากสมาชิกตามความสมัครใจและนำเงินที่ได้รับนั้นมาใช้ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการซ่อมแซมคูส่งน้ำที่เสียหาย หากเงินที่เก็บมาได้นั้นมีเหลือก็จะใช้เป็นค่าอาหารให้แก่สมาชิกที่มาช่วยในการซ่อมแซมและทำความสะอาดคูส่งน้ำ

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกันทำความสะอาด ซ่อมแซมและบำรุงรักษาคูส่งน้ำในสายคูส่งน้ำที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อให้คูส่งน้ำสายนั้น ๆ อยู่ในสภาพที่เหมาะสมก่อนที่จะมีการส่งน้ำจากโครงการฯ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 74 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 64 ราย ให้ความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก การมีกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถทำให้สมาชิกมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังเพิ่มความสามัคคีภายในกลุ่มทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่ม แต่เกษตรกร 9 ราย ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจาก กลุ่มยังไม่มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงาน หัวหน้ากลุ่มปฏิบัติหน้าที่ไม่สมบูรณ์ สมาชิกภายในกลุ่มยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือขาดความสามัคคี และมักจะมีปัญหาการแย่งน้ำกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งเกษตรกร 5 ราย ให้ความเห็นว่าถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรที่จะมีต่อไป เนื่องจากการที่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถสร้างความเป็นระเบียบในการใช้น้ำมากขึ้นกว่าเดิม และก่อให้เกิดสามัคคีสามารถลดช่วยปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกให้ลดลงได้ โดยที่ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงมีการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ และแบ่งหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน นอกจากนี้ควรให้เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เข้ามาให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ แต่เกษตรกร 4 ราย ให้ความเห็นว่า การปฏิบัติงาน

ของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีและไม่ควรมีกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อไป เนื่องจากเป็นหน้าที่ของชลประทานที่จะต้องจัดสรรน้ำให้แก่เกษตรกรเพื่อนำมาใช้ในการเกษตร ดังนั้นกลุ่มผู้ใช้น้ำจึงไม่มีความจำเป็น

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 89 ราย พบว่าเกษตรกร 41 ราย ไม่มีปัญหาเรื่องการใช้น้ำ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอสม่ำเสมอตามความต้องการ เนื่องจากเกษตรกรบางรายอยู่ต้นคูส่งน้ำทำให้ไม่มีปัญหาในการใช้น้ำ และสมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีกันทำให้ไม่มีปัญหาในการจัดสรรน้ำภายในกลุ่ม เกษตรกรอีก 47 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำ เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก ความแรงของน้ำน้อย พื้นที่ของเกษตรกรบางรายอยู่ในเขตพื้นที่สูงทำให้ไม่ได้รับน้ำ ต้องใช้วิธีการสูบน้ำเข้าพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ในการนำน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรต้องผ่านพื้นที่ของคนอื่นก่อนเนื่องจากการกระจายของคูส่งน้ำไม่สามารถส่งน้ำได้ทั่วถึงทุกแปลง และเนื่องจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยเป็นโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ดังนั้นเมื่อไฟฟ้าดับเกษตรกรจะได้รับน้ำไม่เพียงพอ ส่วนเกษตรกรอีก 1 ราย ไม่ให้ความเห็นในประเด็นนี้

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 10 ราย ถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ หน่วยงานที่ควรเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบชลประทานดังกล่าว พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มมีความต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.00 และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.00 ดังแสดงในตารางที่ 1.04

ตารางที่ 1.04 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	5	50.00
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	4	40.00
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	10.00
รวมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มทั้งสิ้น	10	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 9 ราย มีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการ มีดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.22 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.78 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบของเงินสด และมี 1 ราย มีความต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบของผลผลิตทางการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ 2.04

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานโดยตรงให้กับเจ้าหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

**ตารางที่ 2.04 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการ
กลุ่มผู้ใช้น้ำ**

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	7	77.78
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	6	66.67
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	2	22.22
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	4	44.44
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	1	11.11
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	2	22.22
รวม	9	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริหาร
การการบริหารการใช้น้ำ**

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้ความเหตุผลว่ากรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน และมีประสิทธิภาพในการให้บริการ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ให้ความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทานเอง เนื่องจาก มีความคุ้นเคยกันภายในกลุ่มสมาชิก

ในส่วนของการบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 6 ราย และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน 3 ราย เนื่องจากกรมชลประทานมีหน้าที่จัดสรรน้ำอยู่แล้วเมื่อมีการเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำจะได้มีความสะดวกในการพัฒนา คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย เพราะมีความคุ้นเคยกับเกษตรกรทำให้การจัดเก็บมีประสิทธิภาพ และจะได้นำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการบริหารงานในกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าควรจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 1 ราย โดยให้เหตุผลว่า เป็นคนในพื้นที่ เข้าใจปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหของเกษตรกรได้ดี

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่ม 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.00 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ดังแสดงในตารางที่ 3.04

ตารางที่ 3.04 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	2	20.00	8	80.00
พรบ. การชลประทานหลวง	0	0.00	10	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่ระบุในพระราชบัญญัติ การชลประทานหลวง พ.ศ.2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติสูงเกินไปมี 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 คิดว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.00 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไปมี 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 14.40 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ เป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว 8 ราย คิดเป็น 80.00 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 1.00 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.04 และ ตารางที่ 5.04

ตารางที่ 4.04 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ในภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	2	20.00	6	60.00	2	20.00
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	8	80.00	2	20.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย ได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรมีการปรับปรุงให้มีการส่งน้ำให้แก่เกษตรกรอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ และหากมีการจัดเก็บค่าชลประทาน ค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีความต้องการให้นำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ และระบบส่งน้ำ โดยพัฒนาระบบส่งน้ำให้เป็นระบบท่อและติดตั้งมิเตอร์วัดน้ำให้ทั่วถึง พร้อมกับใช้เงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้เก็บได้มาใช้ในการบริหาร ดูแลรักษา ซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด อีกทั้งนำเงินที่จัดเก็บได้ใช้พัฒนาส่งเสริมการเกษตรภายในพื้นที่ที่จัดเก็บ และจัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อใช้ในการเกษตร

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 8-10 พฤษภาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีจำนวน 89 ราย มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

เกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้ง 89 ครั้วเรือน มี 87 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 97.75 ของจำนวนกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 1 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.12 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.12 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้ง 89 ครั้วเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อครั้วเรือนประมาณ 28,921.56 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตรประมาณ 22,461.46 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครั้วเรือนประมาณ 36,086.28 บาทต่อปี และรายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครั้วเรือนประมาณ 3,987.50 บาทต่อปี เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 49 ครั้วเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 30 ครั้วเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 7 ครั้วเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรตัว

อย่างจำนวน 3 ครั้งเดือนมีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,000 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 6.04 และ ตารางที่ 7.04)

ตารางที่ 5.04 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	9
0.00	0
1.00-5.00	9
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.56	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	9
0.00	0
0.10-0.50	6
0.6-1.00	2
1.10-1.50	1
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 1.50	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.69	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 6.04 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ – รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	28,921.56
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	22,461.46
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	36,086.28
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	3,987.50

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.04 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	49	55.06
2,000-4,999	30	33.71
5,000-9,999	7	7.87
10,000-15,999	3	3.37
16,000-24,999	0	0
25,000 ขึ้นไป	0	0

ที่มา ; จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 23.48 ไร่ต่อครัวเรือน และเกษตรกรเช่าที่ดินโดยเฉลี่ยประมาณ 18.06 ไร่ต่อครัวเรือน ทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 20.66 ไร่ต่อครัวเรือน ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 4.13 ไร่ต่อครัวเรือน และมีพื้นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยเฉลี่ยประมาณ 26.07 ไร่ต่อครัวเรือน (ตารางที่ 8.04)

ตารางที่ 8.04 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	2,043.00	100.00
เพื่อการเกษตร	1,839.00	89.18
ที่อยู่อาศัย	190.16	1.06
ทิ้งร้างว่างเปล่า	182.50	9.73
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	144.00	100.00
รวม	2,187.00	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้น้ำประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรจำนวน 89 ราย มีรายละเอียดดังตารางที่ 9.04

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 56 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองชลประทานเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองชลประทานผ่านแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรม

และเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีอื่นๆ ในการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรม อาทิเช่น ต่อท่อส่งน้ำแล้วนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมซึ่งเป็นที่ลุ่ม หรือไม่ต้องใช้น้ำจากคลองชลประทานแต่นำน้ำฝนในการทำเกษตร

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูแล้วไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วเข้าสู่แปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำจากนั้นจึงปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่ปลูกพืชสวน เกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำแล้วให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย และเกษตรกรอีกจำนวน 8 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านแล้วนำน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูแล้วไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรมีความต้องการน้ำเพื่อการเกษตรมากที่สุดจะเป็นเดือนสิงหาคม และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุด ในเดือนเมษายนและเดือนพฤษภาคม ดังแสดงในตารางที่ 10.04

ตารางที่ 9.04 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	2	0	0	4	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	2	0	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	56	5	3	22	5	1	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	23	4	0	8	2	1	0
อื่นๆ	2	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 10.04 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้งของความต้องการน้ำ
มกราคม	108
กุมภาพันธ์	119
มีนาคม	112
เมษายน	102
พฤษภาคม	43
มิถุนายน	70
กรกฎาคม	73
สิงหาคม	74
กันยายน	73
ตุลาคม	57
พฤศจิกายน	40
ธันวาคม	71

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 89 ครัวเรือนเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 33 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.08 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะใช้น้ำจากชลประทาน และเกษตรกรจะได้ใช้น้ำอย่างประหยัดและมีระเบียบ และเกษตรกรอีกจำนวน 46 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.69 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีความยากจนและไม่เคยที่จะต้องจ่ายมาก่อน ซึ่งเป็นเหตุผลที่เกษตรกรให้มากที่สุด และเกษตรกรบางส่วนให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะ

ต้องช่วยเหลือเกษตรกร เกษตรกรที่ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานมี 10
ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.23 ดังแสดงในตารางที่ 11.04

ตารางที่ 11.04 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	33	37.08
ไม่เห็นด้วย	46	51.69
ไม่แสดงความคิดเห็น	10	11.23
รวม	89	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกร 89 ครัวเรือน เกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า เกษตรกรจำนวน 36 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 40.45 มีความต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.20 ที่มีความต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีเกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.22 ที่ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ นอกจากนี้มีเกษตรกร 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.12 ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ดังตารางที่ 12.04

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 61 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.14 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.57 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.29 ที่ได้เสนอหน่วยงานอื่นขึ้นมา คือ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังตารางที่ 13.04

ตารางที่ 12.04 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0
เฉพาะระบบส่งน้ำ	36	40.45
แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	34	38.20
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	18	20.23
ไม่แสดงความคิดเห็น	1	1.12
รวม	89	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ 70 ครัวเรือนเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน จำนวน 56 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.00 ซึ่งในรูปแบบการจ่ายค่าชลประทานก็จะมีทั้งแบบ เงินสด โดยจะจ่ายเป็น บาทต่อลบ.ม. บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) บาทต่อฤดู และบาทต่อไร่ต่อฤดู มีจำนวนรวมกันเท่ากับ 46 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 82.14 นอกจากนี้ยังมียุทธศาสตร์การจ่ายที่อยู่ในรูปของผลผลิตทางการเกษตร มีจำนวนเกษตรกรที่ยินดีที่จะจ่ายในรูปแบบนี้จำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.93 และมีเกษตรกรอีกจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.93 ที่มีรูปแบบการจ่ายแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมไปกับภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 14.04

ตารางที่ 13.04 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	61	87.14
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	6	8.57
อื่นๆ	3	4.29
รวม	70	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

นอกจากนี้เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในลักษณะเป็นเงินสดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 45 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 97.83 ที่ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.17 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทานแต่ไม่สามารถระบุถึงวิธีการชำระอย่างชัดเจนได้ ดังตารางที่ 15.04

ตารางที่ 14.04 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	56	80.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	46	82.14
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	3	6.52
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	35	76.09
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	4	8.70
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	3	6.52
- จ่ายเป็น บาทต่อฤดู	1	2.17
2. ผลผลิตทางการเกษตร	5	8.93
3. อื่น ๆ	5	8.93
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	14	20.00
รวม	70	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 15.04 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	0	0
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	45	97.83
อื่น ๆ	1	2.17
รวม	46	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด 46 ครัวเรือน มีเกษตรกรจำนวน 36 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 78.26 เห็นควรว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ ชลประทานเป็นผู้ที่จัดระบบส่งน้ำให้ จึงมีความเข้าใจในพื้นที่ และมีความใกล้ชิด เข้าใจเกษตรกรได้เป็นอย่างดี มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.39 เห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรดีเพราะอยู่ในพื้นที่เดียวกัน จึงทำให้มีความง่ายและสะดวกต่อการนำเงินมาพัฒนา และเงินที่เก็บมาได้ก็จะมาหมุนเวียนกันภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ร้อยละ 4.35 เห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ คือ ผู้ใหญ่บ้าน อ.บ.ต. โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า เป็นผู้รู้ถึงสภาพพื้นที่ รู้จักความเป็นอยู่ของเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ดังตารางที่ 16.04

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำเป็นเงินสดจำนวน 31 ครัวเรือน มีเกษตรกรที่ให้ความคิดเห็นว่าการให้กรมชลประทานเป็นผู้จัดเก็บจำนวน 23 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 74.19 โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและบริการต่ำ ชลประทานเป็นผู้ที่จัดระบบส่งน้ำให้ จึงมีความเข้าใจในพื้นที่ และมีความใกล้ชิด เข้าใจเกษตรกรได้เป็นอย่างดี มีเกษตรกรที่ให้ความคิดเห็นว่าการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.81 เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรดีเพราะอยู่ในพื้นที่เดียวกัน จึงทำให้มีความง่ายและสะดวกต่อการนำเงินมาพัฒนา ดังตารางที่ 17.04

ตารางที่ 16.04 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	36	78.26
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	0	0.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	8	17.39
อื่น ๆ	2	4.35
รวม	46	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 17.04 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	23	74.19
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	0	0.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	8	25.81
อ.บ.ต.	0	0.00
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	31	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

การรับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อชลประทานและ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า การรับทราบเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 18 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.22 ที่ทราบ และเกษตรกรจำนวน 71 ครั้วเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 79.78 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 19 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.35 ที่ทราบ และเกษตรกรจำนวน 70 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 78.65 ที่ไม่ทราบ ดังตารางที่ 18.04

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในการรับทราบกฎหมายเกี่ยวกับการชลประทานและกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตารางที่ 18.04 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครั้วเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้วเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	18	20.22	71	79.78
พระราชบัญญัติ การชลประทานหลวง	19	21.35	70	78.65

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติ การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กล่าวว่า ค่าชลประทานเพื่อการเกษตร มีอัตราการเก็บ 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานเพื่อกอกการเกษตร มีอัตราเก็บ 0.50 บาทต่อลบ.ม. พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรที่สัมภาษณ์ทั้งหมด 89 ครัวเรือนเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตร พบว่า มีเกษตรกรที่มีความคิดเห็นว่าเป็นอัตราสูงเกินไปจำนวน 47 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 52.81 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้วจำนวน 41 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 46.07 และมีความเห็นว่าเป็นอัตราต่ำเกินไปจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.12 ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อกอกการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าเป็นอัตราสูงเกินไปจำนวน 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.61 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้วจำนวน 60 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 67.42 และมีความเห็นว่าเป็นอัตราต่ำเกินไปจำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.98 ดังตารางที่ 19.04 ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.72 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.04 และ ตารางที่ 20.04

ตารางที่ 19.04 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พระราชบัญญัติ การ ชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	47	52.81	41	46.07	1	1.12
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	13	14.61	60	67.42	16	17.98

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 20.04 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	89
0	4
1.00-5.00	84
6.00-10.00	1
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 3.29	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	89
0.00	0
0.10-0.50	71
0.60-1.00	10
1.10-1.50	1
1.60-2.00	2
มากกว่า 2.00	3
ไม่แสดงความคิดเห็น	2
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.25	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.72	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์การประปาหมู่บ้านโนนเจริญ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของการประปา ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีดังนี้

12.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

จากการสอบถามการประปาหมู่บ้านโนนเจริญที่อยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดมน้อย ซึ่งมีผู้ใช้น้ำที่อยู่ในเขตของการประปาหมู่บ้านโนนเจริญจำนวน 113 ราย น้ำที่การประปาหมู่บ้านโนนเจริญใช้ในการผลิตน้ำประปาคือน้ำบาดาล โดยการประปาหมู่บ้านโนนเจริญไม่สามารถระบุปริมาณน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตได้ เนื่องจากไม่มีการบันทึกข้อมูลไว้ ขบวนการผลิตเป็นเพียงการนำน้ำบาดาลให้ผ่านขบวนการกรองโดยไม่มีการใช้สารเคมี ดังนั้นต้นทุนในการผลิตส่วนใหญ่ คือ ค่าไฟฟ้า และค่าแรงคนงาน โดยมีค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าไฟฟ้าประมาณ 1,000 บาทต่อเดือน ค่าแรงคนงานประมาณ 200 บาทต่อคน อัตราค่าน้ำประปาที่การประปาหมู่บ้านโนนเจริญขายให้แก่ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในหมู่บ้านเป็นอัตราคงที่ 3 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

12.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

น้ำที่การประปาหมู่บ้านโนนเจริญใช้ในการผลิตน้ำประปา คือน้ำบาดาล ดังนั้น ทาง การประปาจึงไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย

12.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

ในอนาคตทางการประปาหมู่บ้านโนนเจริญคาดว่าจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นประมาณ 10 ครัวเรือน และคาดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าความต้องการใช้น้ำของครัวเรือนในหมู่บ้านจะเพิ่มขึ้นประมาณ 1,200 ลูกบาศก์เมตร และจากความต้องการที่เพิ่มขึ้นทางการประปาหมู่บ้านสามารถเพิ่มกำลังผลิตได้ตามความต้องการ

12.4 ปัญหาการใช้ น้ำ

ปริมาณน้ำบาดาลที่การประปาหมู่บ้านใช้นั้นมีปริมาณที่เพียงพอจึงไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ แต่ปัญหาที่พบคือ ปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำทางด้าน สี กลิ่น และตะกอน ซึ่งทางการประปาให้ความสำคัญ

12.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานของการประปาหมู่บ้านโนนเจริญมีความเห็นในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดให้ แต่ไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำ อย่างไรก็ตามเมื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่หน่วยงานซึ่งทำหน้าที่จัดหาน้ำจัดเก็บได้ว่าควรนำไปใช้ประโยชน์ด้านใดทางการประปาหมู่บ้านโนนเจริญมีความเห็นว่า ควรนำรายได้ที่จัดเก็บไปซ่อมแซมและบำรุงรักษาเรือน/อ่างเก็บน้ำและระบบส่งน้ำโครงการชลประทานต่างๆ ทั่วประเทศ

12.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ความรู้ทางด้านกฎหมายชลประทานจากรองประธานซึ่งเป็นคณะกรรมการของการประปาหมู่บ้านโนนเจริญ พบว่า ทางการประปาหมู่บ้านโนนเจริญไม่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 สามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลึง และเมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย การประปามีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคและนอกภาคการเกษตรมีอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.7 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

การประปาโนนเจริญซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยได้เสนอข้อคิดเห็นว่า ทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยน่าจะดูแล ปรับปรุงและซ่อมแซมคลองส่งน้ำที่เสียหายให้มากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อลดปริมาณน้ำสูญเสีย

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักงานชลประทานที่ 5

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☐ การท่องเที่ยว
☒ ผลิtkกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน

บ้านโนนจันทร์

หมู่ที่

๑

ตำบล

โนนกลาง

อำเภอ

พิบูลมังสาหาร

จังหวัด

นครราชสีมา

อาณาเขต

ละติจูด

15° 15'เหนือ

ลองจิจูด

105° 20' ตะวันออก

ทิศเหนือ

อำเภอ

สิรินธร

อำเภอ

พิบูลมังสาหาร

จังหวัด

อุบลราชธานี

ทิศใต้

ตำบล

๑

อำเภอ

พิบูลมังสาหาร

จังหวัด

อุบลราชธานี

ทิศตะวันออก

ตำบล

-

อำเภอ

-

จังหวัด

อ่างฯสิรินธร

ทิศตะวันตก

ตำบล

อำเภอ

พิบูลมังสาหาร

จังหวัด

อุบลราชธานี

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)

203,382

พื้นที่ชลประทาน (ไร่)

183,044

จังหวัด

อุบลราชธานี

183,044

ไร่

จังหวัด

ไร่

ลักษณะหัวงาน

☐ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

☐ เขื่อนดิน

☐ เขื่อนคอนกรีต

☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)

พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)

ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)

ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)

ความยาวเขื่อน (เมตร)

ความจุที่ระดับสูงสุด (ด้าน ลบ.ม.)

ความจุที่ระดับเก็บกัก (ด้าน ลบ.ม.)

ความจุที่ระดับต่ำสุด (ด้าน ลบ.ม.)

ความสูงหัวเขื่อน (เมตร)

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

ชนิดบานระบาย

☐ บานตรง

☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย

☐ บานตรง

☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ

☐ ฝายยาง

☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร)

ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)

ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)

ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)

ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำด้วย Gravity

☒ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

1,549

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

2 ท่อ

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

2.00

สูง (เมตร)

2.00

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

16.815

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

2 ท่อ

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

1.65

สูง (เมตร)

1.65

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

9.435

☒ ประตูละบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

80

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ประตูละบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

36

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ท่อระบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

☒ สะพานน้ำ

จำนวน (แห่ง)

4

☒ รางเท

จำนวน (แห่ง)

14

☒ น้ำตก

จำนวน (แห่ง)

189

☒ น้ำตกทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

59

☒ อาคารทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

56

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	1
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	26
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	754
☒ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	143
☒ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	9
☒ อาคารทึงน้ำ	จำนวน (แห่ง)	1
☒ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	122
☒ ท่อทึงน้ำ	จำนวน (แห่ง)	53
☒ อื่น ๆ คลองชักน้ำกว้าง 8 ม. ยาว 876 ม., บ่อพักน้ำ 6300 ลบ.ม.	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1	LMC	คาคคอนกรีต	65.60	16.815	116,769
2	RMC	คาคคอนกรีต	25.00	9.340	66,275
	คลองซอย, แยกซอย		รวม		
1	คลองซอย ของ LMC 14 สาย	a	48.24	a	116,769
2	คลองซอย ของ RMC 15 สาย	a	43.84	a	66,275

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

46,100

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี	52,004	100-120	380-500	390
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	225	a	500-1,000	1,426
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
X	ข้าวโพด	1,594	a	500-800	3,000
	ข้าวฟ่าง			450-650	
X	แคร์รอต	299	a	450-600	442
	แตงโม			400-600	
X	ถั่วพุ่ม	823	a	300-500	560
	ถั่วเขียว			350-500	
X	ถั่วลิสง	770	a	500-700	1,200
	ถั่วเหลือง			450-700	
X	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
X	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
X	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผล			900-1,200	
X	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
X	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
X	องุ่น			500-1,200	
	พืชผักอื่นๆ			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	100-120
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	a
☒ การประปา อุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	2
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2512-2520	22	252.0
2. ระบบส่งน้ำ	2513-2528	14	526
3. ระบบระบายน้ำ			120.8
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นที่ดิน			
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ			
รวม			898.8

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ			1,497,900
2. งานระบบส่งน้ำ			14,948,700
3. งานระบบระบายน้ำ			-
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง	27,646,400	29,745,250	6,636,500
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			299,300
6. งานกำจัดวัชพืช			-
7. งานขุดลอก			11,856,000
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	19,441,560	20,482,200	20,805,600
ข้าราชการ			
14 คน			
ลูกจ้างประจำ			
217 คน			
ลูกจ้างชั่วคราว			
คน			
รวม	47,087,960	50,227,450	56,044,000

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี

a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา

ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน (05)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน (05)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

ประวัติความเป็นมาของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน ได้ถูกกล่าวถึงในรายงานผลการจัดสรรน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน ฤดูฝนปี 2541 และ ฤดูแล้งปี 2541/2542 สรุปได้ดังนี้ รัฐบาลไทยด้วยความร่วมมือของ USAID โดยมี ECI เป็นบริษัทที่ปรึกษา จัดสรรงบประมาณเพื่อการก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน โดยเริ่มก่อสร้างตัวเขื่อนและระบบส่งน้ำในปี พ.ศ. 2510 – 2524 รวมระยะเวลาในการก่อสร้างตัวเขื่อนและระบบส่งน้ำ 15 ปี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนเริ่มกักเก็บน้ำได้ในปี พ.ศ. 2516 ต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2521-2528 มีโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานในบริเวณโครงการชลประทานน้ำอูน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรจากการใช้น้ำชลประทาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ ปี พ.ศ. 2530-2534 มีโครงการพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรมในบริเวณโครงการชลประทานน้ำอูน เพื่อก่อให้เกิดธุรกิจการเกษตรที่ถาวรระหว่างภาคเอกชนและเกษตรกร

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เป็นเขื่อนเก็บกักน้ำและเป็นแหล่งประมงน้ำจืด
2. ส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกเพื่อให้สามารถทำการเกษตรได้ตลอดปี
3. บรรเทาอุทกภัยในลุ่มน้ำอูนและลำห้วยปลาหางกับตอนล่างของแม่น้ำสงคราม

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 647 กม. ห่างจากแม่น้ำโขงจากจุดที่ตั้งของจังหวัดนครพนม 90 กม. เส้นรุ้งที่ 18 องศา 00 ลิบดา กับ 16 องศา 15 ลิบดา เหนือ กับเส้นทาง 103 องศา 15 ลิบดา กับ 104 องศา 30 ลิบดา ตะวันออก โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย และ อำเภอศรีสงคราม อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเขาวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอท่าอุเทน อำเภอเมือง และ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และทิศ

ตะวันตก ติดต่อกับอำเภอหนองหาน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี และ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย (ดังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ)

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการทั้งหมด 203,000 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ชลประทานในเขตจังหวัดสกลนคร ทั้งหมด เท่ากับ 185,800 ไร่ ลักษณะพื้นที่ชลประทาน เป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 1 คือ มีระบบชลประทานที่สมบูรณ์และมีการจัดรูปที่ดินแล้ว จำนวน 164,574 ไร่ ที่เหลืออีก 21,226 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 3 คือมีระบบส่งน้ำหลักเพียงอย่างเดียว ไม่มีระบบคูน้ำและการจัดรูปที่ดิน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่นิคมน้ำอุ้น 15,000 ไร่

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

พื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุ้นสามารถรับน้ำชลประทานได้ในฤดูฝนเท่ากับ 185,800 ไร่ และในฤดูแล้งเท่ากับ 63,000 ไร่ การใช้ประโยชน์จากที่ดินในพื้นที่ชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุ้นส่วนใหญ่ใช้เพื่อกิจกรรมการเกษตร จากข้อมูลฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2517/18 ซึ่งเป็นปีแรกของการเริ่มส่งน้ำ ถึงปีการเพาะปลูก 2527/28 เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกพืชแบบดั้งเดิม คือ ข้าวนาปรัง ถั่วลิสง พักทอง แตงโม เป็นต้น ต่อมาเมื่ออย่างเข้าสู่ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2528/29 เกิดรูปแบบการผลิตใหม่ที่เรียกว่าการทำสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า (contract farming) อันเป็นผลจากการลงทุนของภาคเอกชนในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่เกษตรกรเพาะปลูกแบ่งเป็น

1. พืชที่เพาะปลูกเพื่อการบริโภค เช่น แคนตาลูปและแตงโม เป็นต้น
2. พืชที่เพาะปลูกเพื่อส่งโรงงานแปรรูป เช่น มะเขือเทศ หน่อไม้ฝรั่ง ข้าวโพดฝักอ่อน เป็นต้น
3. พืชที่เพาะปลูกเพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ เช่น มะเขือเทศ แคนตาลูป แตงโม พริกหวาน ดอกไม้และพืชผักบางชนิด เป็นต้น

ผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกพืชดังกล่าวมีมูลค่าสูงและใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกน้อย โดยเกษตรกรแต่ละรายจะทำการเพาะปลูกเพียงรายละ 1-2 ไร่ อย่างไรก็ตามการเพาะปลูกพืชแบบดั้งเดิม เช่น ข้าวนาปรัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกข้าวพันธุ์ กข.7 กข.23 กข.25 ถั่วลิสง แตงโม ยังคงมีให้พบเห็นกันอยู่อย่างแพร่หลาย (รายงานผลการจัดสรรน้ำ ฤดูฝนปี 2541 และฤดูแล้งปี 2541/2542 สำนักงานชลประทานที่ 5, กรมชลประทาน)

การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนนอกจากจะใช้เพื่อกิจกรรมการเกษตรแล้ว ยังมีการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภคและบริโภคอีกด้วย โดยผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำชลประทานไปเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาค การประปาเทศบาล การประปาชุมชน และการประปาท้องถิ่น เป็นต้น

6. ศักยภาพของโครงการ

เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนสามารถเพาะปลูกพืชได้เต็มพื้นที่ชลประทานในฤดูฝน สำหรับการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนสามารถทำการเพาะปลูกในฤดูแล้งได้ในพื้นที่ที่รับน้ำโดยระบบแรงโน้มถ่วงของโลก และมีสภาพเหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืช กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่ปราศจากดินเค็ม น้ำท่วมขัง พื้นที่ลูกรัง บ่อปลา ป่าละเมาะ หรือพื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด จากการประมาณการเริ่มต้นของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนในเขตจัดรูปที่ดินซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้น 164,574 ไร่ จะมีพื้นที่ที่สามารถเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งได้ไม่น้อยกว่า 96,000 ไร่

อย่างไรก็ตามการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนยังไม่ได้ประโยชน์เต็มตามศักยภาพพื้นที่ที่สามารถเพาะปลูกได้ ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากระบบการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งมีลักษณะการเพาะปลูกพืชหลายชนิดผสมผสานกัน พืชที่ปลูกประกอบด้วยข้าวนาปรัง พืชไร่ พืชสวน พืชอุตสาหกรรม เป็นต้น พืชสวน พืชไร่และพืชอุตสาหกรรมเป็นพืชที่ต้องใช้แรงงานมากเพราะเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนละเอียดกว่าการเพาะปลูกข้าว ดังนั้นจึงเกิดภาระขาดแคลนปัจจัยทางด้านแรงงานทำให้เกษตรกรไม่สามารถใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกพืชได้อย่างเต็มศักยภาพ ปัญหาอีกประการหนึ่งคือลักษณะโครงสร้างของดิน โดยพื้นที่ชลประทานส่วนหนึ่งเป็นดินเค็มซึ่งไม่สามารถเพาะปลูกพืชไร่และพืชสวนได้

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำฉุน เป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำฉุนประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำฉุน ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำฉุนผ่านท่อระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำฉุน ท่อระบายทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ดังภาพที่ 1.05 โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 หวังาน

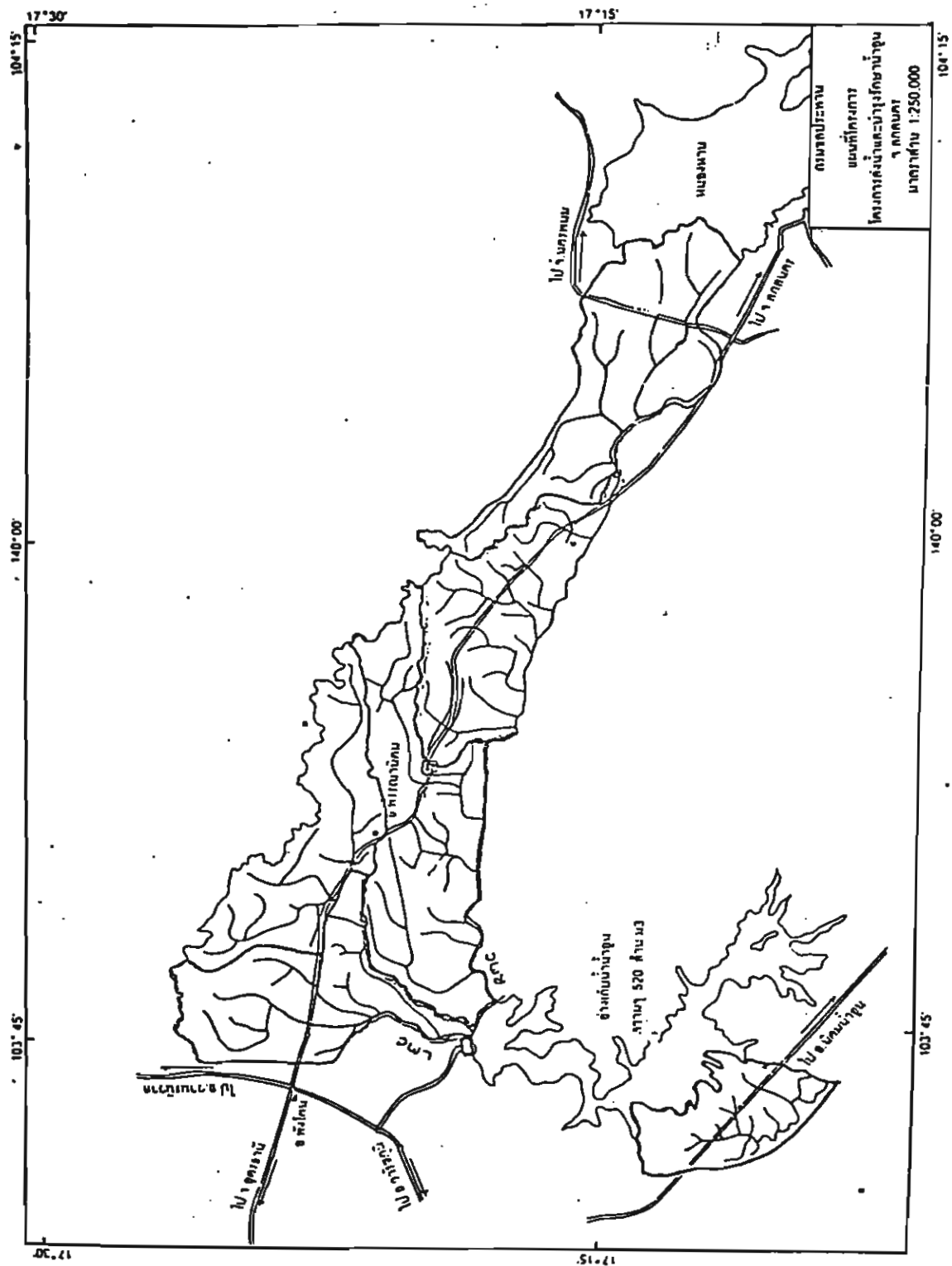
เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำน้ำฉุนทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน มีลาดเขื่อนด้านเหนือน้ำ 1:3 ลาดเขื่อนด้านท้ายน้ำ 1:2.5 ความยาว 3,300 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 188.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 29.50 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝน 1,100 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 767 ล้านลูกบาศก์เมตรความจุที่ระดับเก็บกัก 520 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 45 ล้าน ลูกบาศก์เมตร

ห้วงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นปกติ ปากทางรับน้ำแบบปากแตร (Morning Glory) มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 15.0 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 350 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที มีท่อระบายน้ำอยู่ด้านซ้ายของอาคารน้ำล้นที่ระดับ + 175.00 ม.-รทก.มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.59 เมตร สามารถระบายน้ำได้ 2.00 ลูกบาศก์เมตร/วินาที

2. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน เป็นฝายสันกว้างสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ความยาว 200 เมตร ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 1,536 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ภาพที่ 1.05 แผนที่แสดงอาณาเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำเย็น

3. ลักษณะประตูละบายหรือท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.40 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 21.80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

4. ลักษณะประตูละบายหรือท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.50 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 9.08 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 28.040 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 9.08 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 45.700 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 21.80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอย และคลองแยกซอย เป็นคลองลาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลองแยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประกอบด้วยประตูละบายน้ำปาก (Head Regulator) ลักษณะ Constant-Head Orifice จำนวน 94 แห่ง ประตูละบายคลอง 55 แห่ง น้ำตกทดน้ำ (Check Drop) 168 แห่ง อาคารทดน้ำ 17 แห่ง ท่อเชื่อม (Siphon) 7 แห่ง ท่อลอดถนน (Road Culvert) 99 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 765 แห่ง รางเท (Crute) 3 แห่ง ท่อระบายน้ำป่า (Drain Culvert) 239 แห่ง สะพานรับน้ำป่า 2 แห่ง อาคารรับน้ำป่า 3 แห่ง อาคารทิ้งน้ำ (Waste Way) 43 แห่ง สะพานคอนกรีตข้ามคลอง (Concrete Bridge) 165 แห่ง สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า (Pumping Station) 5 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 765 สาย โดยกระจายครอบคลุมพื้นที่ชลประทานทั้งหมดของโครงการ

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุโน เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกให้ได้ตามความต้องการของพืชทั้งปริมาณน้ำและระยะเวลาให้ใกล้เคียงที่สุด มีการจัดทำการศึกษาพื้นที่การเพาะปลูกในเขตโครงการฯ โดยคำนึงถึงปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอุโน แล้วจัดทำแผนการส่งน้ำล่วงหน้าทั้งรายสัปดาห์มีการหาประสิทธิภาพการชลประทาน โดยปริมาณน้ำที่ต้องส่งจริงมีการคิดจากประสิทธิภาพการชลประทานด้วย และมีการควบคุมปริมาณที่อาคารบังคับน้ำทั้งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองย่อย คลองแยกย่อย ให้เป็นไปตามแผนการส่งน้ำและมีระบบคูส่งน้ำเพื่อที่จะให้การกระจายน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกมีประสิทธิภาพสูงสุด ระบบคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่มีอยู่สามารถส่งน้ำได้ใกล้เคียงกับความต้องการส่งน้ำจริงสูงกว่าที่ออกแบบไม่เกินร้อยละ 5

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอุโนมากพอตามความต้องการและมีปริมาณฝนช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอุโนจะมีน้อยกว่าในฤดูฝนมีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่ง

น้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายย่อย การเพาะปลูกจัดให้มีการเพาะปลูกในแปลงเพาะปลูกที่ไม่ห่างไกลจากสายคลองส่งน้ำและสายคูส่งน้ำมาก เพื่อเป็นการลดอัตราการสูญเสียเนื่องจากการลำเลียงน้ำไปสู่แปลงเพาะปลูก และมีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคูส่งน้ำและลำดับในการรับน้ำของแปลงเพาะปลูกโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำในสายคูส่งน้ำนั้น ตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยขอประกาศทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 และประเภทที่ 3 ประกาศ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 เพื่อสิทธิในการดูแลทางน้ำชลประทานที่ได้ประกาศ สำหรับในส่วนของการดำเนินการขอออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรจากทางน้ำชลประทาน ตามความในมาตรา 8 แห่งตามความในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 นั้นโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนได้ดำเนินการเฉพาะในส่วนของตัวอ่างเก็บน้ำครอบคลุมพื้นที่ ตำบลบ้านแร่ อำเภอพังโคน ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม ตำบลปลาไหล ตำบลวาริชภูมิ อำเภอวาริชภูมิ ตำบลนิคมน้ำอูน ตำบลหนองปลิง ตำบลหนองบัว อำเภอนิคมน้ำอูน และตำบลกุดไฮ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ประกาศ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2541 สำหรับในส่วน of คลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองย่อย ทางโครงการฯ ยังไม่ได้ดำเนินการ

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

ที่ผ่านมาทางหัวหน้าโครงการฯ ยังไม่ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมา มีการจัดประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับขั้นตอนในการประกาศทางน้ำชลประทานและการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานทางส่วนกลางได้แจ้งให้แต่ละโครงการฯ ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการฯ 11 พฤษภาคม 2543)

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 11-13 พฤษภาคม 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานตามสายคูส่งน้ำ และมีการรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ซึ่งจะรวมตัวกลุ่มตามเขตการจัดรูปที่ดิน กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริหารการใช้น้ำและบำรุงรักษาคูส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐาน โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ผู้ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อโครงการฯ ก่อสร้างเสร็จ โดยมีการก่อสร้างระบบส่งน้ำและจัดรูปที่ดิน เพื่อให้ น้ำเข้าถึงแปลงเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรที่อยู่ปลายคูส่วนใหญ่ได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องการใช้น้ำระหว่างเกษตรกรในสายคูส่งน้ำ โครงการฯจึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรที่ใช้น้ำจากโครงการฯ ในแต่ละคูส่งน้ำสายเดียวกันรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานขึ้นทุกสายคู และจากการที่โครงการฯมีนโยบายที่จะพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงได้มีการขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับโครงการฯ และเพื่อเป็นการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นกลุ่มใหญ่เพียงกลุ่มเดียวทางโครงการฯ จึงได้มีการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานให้เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน พร้อมกับได้มีการขึ้นทะเบียนกลุ่มไว้กับสำนักชลประทาน

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.3.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอันในแต่ละสายคูส่งน้ำ เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีการรวมตัวเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อร่วมกันจัดการน้ำและกระจายน้ำภายในกลุ่มให้เพียงพอ
2. เพื่อร่วมกันสงวน ดูแล รักษา ซ่อมแซมอาคารชลประทานในคูส่งน้ำของกลุ่ม

10.3.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

การรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานให้เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ร่วมกันจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกโดยทั่วถึง และแก้ปัญหาความขัดแย้ง ระวังข้อพิพาทเกี่ยวกับการแย่งน้ำชลประทาน
2. ช่วยกันรักษาดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซม อาคารชลประทานในระดับแปลงนาให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของสมาชิก
3. ให้สมาชิกรู้จักคุณค่าของการใช้น้ำชลประทาน และวิธีใช้น้ำชลประทานให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด และสูญเสียน้อยที่สุด
4. ร่วมกันพิจารณา กำหนดแผนการปลูกพืชและแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน
5. เป็นตัวแทนของกลุ่มในการติดต่อประสานงานกับส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

การรวมตัวจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำนี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรในเรื่องของการมีสิทธิในการเป็นผู้ร่วมพิจารณาวางแผนการส่งน้ำ การแบ่งรอบเวรส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและวางแผนการปลูกพืช มีสิทธิเป็นผู้วางแผนการซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารชลประทานในระดับแปลงนา และสามารถจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การใช้น้ำชลประทานซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการใช้น้ำจากโครงการ อย่างไรก็ตามก็มีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกเขตชลประทานไม่ได้อยู่ในเขตจัดรูปที่ดิน และเกษตรกรผู้ใช้น้ำบางรายมีภูมิลำเนาอยู่ที่ยื่นแต่เขาพื้นที่ทำการเกษตรจากเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการแต่เจ้าของพื้นที่ดังกล่าวได้เข้าไปทำงานที่อื่น โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการประกอบด้วยกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นตามสายคูส่งน้ำ จะประกอบไปด้วย ประธานกลุ่ม และหัวหน้ากลุ่มย่อย ทั้งนี้หัวหน้ากลุ่มย่อยอาจจะมีหรือไม่มีขึ้นอยู่กับลักษณะของคูส่งน้ำ จำนวนสมาชิกในสายคูส่งน้ำ และพื้นที่ที่ได้รับน้ำจากคูส่งน้ำ โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานเหล่านี้จะได้รับการจัดสรรน้ำจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำอีกที โดยโครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะประกอบไปด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำด้านการบริหาร 4 คน ได้แก่ เลขานุการ 1 คน เภรัญญิก 1 คน นายทะเบียน 1 คน ปฏิคม 1 คน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาตามการแบ่งเขตรับผิดชอบ และจะมีหัวหน้าเขต 6 คน ทำหน้าที่ในด้านการบริหารและด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา

10.5 การคัดเลือกประธาน รองประธานกรรมการและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.5.1 การคัดเลือกประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน และหัวหน้ากลุ่มย่อย

การคัดเลือกประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน และหัวหน้ากลุ่มย่อย เกษตรกรผู้ใช้น้ำที่เป็นสมาชิกในสายคูส่งน้ำจะเป็นลงมติออกเสียงเลือกตั้งประธานกลุ่ม และหัวหน้ากลุ่มย่อยประจำกลุ่มของตน โดยที่ประธานกลุ่ม และหัวหน้าเขตจะปฏิบัติหน้าที่อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

โดยจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ครบวาระ ตาย ลาออก หรือ สมาชิกในกลุ่มออกเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดให้พ้นจากตำแหน่ง

10.5.2 การคัดเลือกประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

ขั้นตอนในการคัดเลือกเลือกประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน คือ โครงการฯจะเป็นผู้แบ่งเขตการบริหารกลุ่มขึ้นมา และให้ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่อยู่ในแต่ละเขตจะเป็นผู้ออกเสียงเพื่อคัดเลือกประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน 1 คน ขึ้นมาเป็นหัวหน้าเขต ซึ่งหัวหน้าเขตที่ได้รับเลือกจะเป็นตัวแทนของประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในการลงคะแนนเสียงเพื่อคัดเลือกประธานกลุ่ม และรองประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน จากนั้นประธานกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจะเป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบริหารกลุ่ม 4 คน ได้แก่ เลขาธิการ เภรณญิก นายทะเบียน และ ปฎิคม โดยที่ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะอยู่ในตำแหน่งได้คราวละกึ่งปีนั้น ขึ้นอยู่กับมติของประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่ออกเสียงในวันที่มีการประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำ เช่น กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานเกษตรก้าวหน้า มติของที่ประชุมลงความเห็นว่ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำของกลุ่มจะดำรงตำแหน่งได้คราวละ 2 ปี กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานพรณการเกษตรสามัคคี คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำของกลุ่มสามารถดำรงตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี โดยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ครบวาระ ตาย ลาออก หรือ มติของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำพิจารณาเห็นสมควรให้ออก

10.6 หน้าที่ของประธาน รองประธานกรรมการและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.6.1 หน้าที่ของประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานและหัวหน้ากลุ่มย่อย

ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน จะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลกิจการทั่วไปของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รับผิดชอบงานบริการส่งน้ำในระดับแปลงนาภายในกลุ่ม เป็นตัวแทนของกลุ่มในการพิจารณา ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เพื่อกำหนดแผนการปลูกพืช กำหนดแผนการบำรุงรักษาซ่อมแซม คูส่งน้ำ คูระบายน้ำ และอาคารชลประทานและควบคุมให้เป็นไปตามแผน เป็นผู้เรียกประชุมภายในกลุ่มและแจ้งผลการประชุมในเรื่องที่เกี่ยวข้องการใช้น้ำให้ที่ประชุมของกลุ่ม เป็นผู้รับผิดชอบในด้านการเงินของกลุ่มร่วมกับหัวหน้ากลุ่มย่อย เป็นผู้ไกลเกลี่ยและวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งใน

เรื่องการใช้น้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่มและเป็นตัวแทนของกลุ่มในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและหน่วยราชการอื่น ๆ

หัวหน้ากลุ่มย่อย จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการดูแล บำรุงรักษาซ่อมแซมคูส่งน้ำ คูระบายน้ำ อาคารชลประทาน ควบคุมจัดสรรน้ำ ดูแลการใช้น้ำให้เป็นไปตามแผนการส่งน้ำภายในของเขตของกลุ่มย่อย เป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มย่อยในการติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มย่อยและสมาชิก และร่วมรับผิดชอบในด้านการเงินร่วมกับประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

10.6.2 หน้าที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานต่างๆ ในการเข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชน เพื่อร่วมวางแผนการปลูกพืช วางแผนการส่งน้ำ และวางแผนในการปรับปรุงบำรุงรักษาซ่อมแซมคูส่งน้ำ คูระบายน้ำ อาคารชลประทาน รวมทั้งออกระเบียบข้อบังคับต่างๆเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติภายในกลุ่ม ส่วนหัวหน้าเขตจะเป็นผู้ประสานงานในเรื่องความต้องการใช้น้ำและรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานต่างๆในเขตที่รับผิดชอบและนำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อหารือ พร้อมทั้งนำผลการประชุมและกฎระเบียบต่างๆ แจ้งให้แก่ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานทราบต่อไป

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 47 ราย พบว่าเกษตรกร 35 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรทั้ง 35 ราย มีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับคูส่งน้ำ และได้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำนั้น ๆ เกษตรกรแสดงความเห็นสมาชิกโดยการลงนามในที่ประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแรกเข้า เกษตรกร 12 ราย ที่เหลือไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรไม่ได้อยู่ในเขตจัดรูปที่ดิน เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกเขตชลประทานไม่ได้ใช้น้ำจากโครงการชลประทาน นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรผู้ใช้น้ำมีภูมิลำนาอยู่ที่ยื่นเข้าพื้นที่ทำการ

เกษตรจากเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการ เกษตรกรที่เช่าพื้นที่ทำการเกษตรนี้ไม่ได้เป็นสมาชิก
กลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำและหัวหน้าเขตตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎระเบียบของกลุ่ม เช่น กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานเกษตรก้าวหน้า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำและหัวหน้าเขตจะมีการเข้าร่วมประชุมกันปีละ 2 ครั้ง คือ ก่อนที่จะมีการส่งน้ำในฤดูฝน และก่อนที่จะมีการส่งน้ำในฤดูแล้ง ส่วนกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานที่มีชื่อ “พรพนการเกษตรสามัคคี” คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำและหัวหน้าเขตจะมีการประชุมกันทุกวันที่ 10 ของเดือน เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องของปัญหาการใช้น้ำภายในกลุ่มและร่วมกันออกระเบียบกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับสมาชิกในกลุ่มให้มีการใช้น้ำอย่างถูกต้อง และในกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจะมีการประชุมใหญ่ปีละ 1 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ หัวหน้าเขต และ ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เพื่อชี้แจงในประเด็นที่ได้รับทราบมาจากการประชุมโครงการฯ เกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ และประเด็นที่ได้มีการประชุมของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ที่ประชุมใหญ่รับทราบ จากนั้นประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานหรือหัวหน้ากลุ่มย่อยจะเป็นผู้แจ้งประเด็นที่ได้รับทราบมาจากการประชุมใหญ่ให้แก่สมาชิกในกลุ่มของตนทราบ พร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำและซ่อมแซมคันคูส่งน้ำ โดยมีหัวหน้ากลุ่มย่อยหรือประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานเป็นผู้ดูแลเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ นอกจากนี้ในกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานได้มีการร่วมลงมติกันออกกฎระเบียบเพื่อนำมาใช้บังคับสมาชิกในกลุ่มตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งกลุ่ม เช่น กำหนดให้มีการลงทะเบียนสมาชิกที่ฝ่าฝืนข้อตกลงการส่งน้ำแบบรอบเวร หรือลักลอบเปิดใช้น้ำเข้าแปลงนาของตนเอง กำหนดให้มีการปรับเงินแก่สมาชิกที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่อาคารชลประทานตามราคาที่เสียหายหรือทำให้สิ่งเสียหายนั้นกลับคืนสู่สภาพเดิม กำหนดให้มีการลงทะเบียนสมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุมเกินกว่าที่ได้มีการกำหนดไว้ นอกจากนี้ในบันทึกข้อตกลงแสดงความยินยอมการใช้น้ำและบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ(พื้นฐาน)ในเขตจัดรูปที่ดินได้มีข้อตกลงในการยินยอมที่จะจ่ายค่าตอบแทนในการใช้ชลประทานให้แก่กลุ่มในอัตราที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน แต่ในปัจจุบันยังไม่สามารถที่จะมีการจัดเก็บได้ ซึ่งเงินค่าปรับที่มีการจัดเก็บได้จะให้ประธานกลุ่มและหัวหน้ากลุ่มย่อยเป็นผู้ดูแลเก็บรักษาเงิน และหากมีเงินสดจำนวนมากกว่า 300 บาท ให้ประธานกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่มย่อยนำไปฝากไว้ที่สำนักงานสหกรณ์การเกษตรเขตจัดรูปที่ดินน้ำอูนจำกัด ในนามของประธานกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่มย่อย

ซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวนี้จะมีการแจ้งให้สมาชิกทราบเมื่อมีการประชุมแต่ละครั้ง พร้อมกับให้สมาชิกกลุ่มพิจารณานำมาซื้อวัสดุต่าง ๆ เพื่อใช้ในการซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารชลประทาน หรือ เพื่อการอื่นที่เป็นประโยชน์ตามที่สมาชิกเห็นสมควร

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ แต่หากมีกิจกรรมการต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน เช่น การซ่อมแซมและบำรุงรักษาคลอง คัน/คูส่งน้ำ ผู้รับผิดชอบซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำก็จะทำการรวบรวมเงินจากสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจกรรมดังกล่าว

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามให้เป็นไปตามสัญญาและข้อตกลงการใช้น้ำและบำรุงรักษาที่ร่วมกันตั้งขึ้นในที่ประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยการขุดลอกคูส่งน้ำ ระบายน้ำและซ่อมแซมคันคูน้ำในระบบไร่นาก่อนฤดูกาลเพาะปลูกตามวันเวลาและสถานที่ที่ประธานกลุ่มนัดหมาย โดยที่ไม่มีค่าตอบแทน หากสมาชิกไม่มาทำงานตามที่ประธานกรรมการนัดหมายจะต้องให้ผู้อื่นมาทำงานแทนหรือยินยอมจ่ายเงินเพื่อจ้างผู้อื่นมาทำงานแทนในอัตราที่ได้มีการกำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีหน้าที่ในการช่วยเหลือสอดส่องดูแลและตักเตือนผู้ที่มาทำลายหรือทำให้เกิดความเสียหายและเป็นอุปสรรคต่อการส่งน้ำแก่คลอง คูส่งน้ำ ระบายน้ำและอาคารชลประทาน พร้อมกับดำเนินการเพาะปลูกให้สอดคล้องกับแผนการส่งน้ำ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 35 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 31 ราย ให้ความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก ประธานกลุ่มเป็นตัวแทนที่ดีในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ทำให้สมาชิกมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่ม อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ แต่

เกษตรกร 4 ราย ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจาก ประธานกลุ่มไม่สามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่มได้มีการประชาสัมพันธ์ในการนัดหมายสมาชิกในการร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำ คูระบายน้ำ และอาคารชลประทานไม่ทั่วถึงทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน โดยเฉพาะสมาชิกภายในกลุ่มผู้ที่อยู่ต้นคูส่งน้ำไม่ค่อยให้ความร่วมมือแต่มักจะกักน้ำไปใช้ก่อน ซึ่งเกษตรกร 4 ราย ให้ความคิดเห็นว่าถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรที่จะมีต่อไป เนื่องจาก จำเป็นต้องมีการใช้น้ำร่วมกัน ซึ่งเกษตรกรให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มควรที่จะต้องมีการปรับปรุงในส่วนของการนำเอากฎระเบียบที่มีอยู่มาใช้ในการปฏิบัติอย่างจริงจัง พร้อมกับให้เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เข้ามาช่วยอบรมและประสานความเข้าใจภายในกลุ่มให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้ตกลงกันได้

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 47 ราย พบว่าเกษตรกร 18 รายไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจาก เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 29 รายมีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่บริเวณปลายคลองและคูส่งน้ำจึงได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก คูส่งน้ำได้รับความเสียหายจึงทำให้ไม่สามารถส่งน้ำไปถึงเกษตรกรได้ คูส่งน้ำเข้าไม่ถึงพื้นที่ที่ต้องมีการสูบน้ำเข้าพื้นที่ของตนเอง พื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในที่สูงทำให้ส่งน้ำไปไม่ถึงต้องให้เครื่องสูบน้ำช่วยสูบน้ำเข้าพื้นที่

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 23 ราย ถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ หน่วยงานที่ควรเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบชลประทานดังกล่าว พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มจำนวน 9 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 39.13 ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 23 ราย มีความต้องการเฉพาะแหล่งน้ำโดยผู้ให้เป็นผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.35 มีความต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ และอีก 7 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 30.43 มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

อีก 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 26.09 ไม่มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 1.05

ในการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทานและมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนเสนอให้เป็นหน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ ให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำและ/หรือดูแลระบบส่งน้ำ

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการ มีดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.76 ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ต้องการแหล่งน้ำ ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.24 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.00 ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีจ่ายค่าชลประทานต้องการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด และ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ต้องการจ่ายค่าชลประทานอยู่ในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งคล้ายกับการเก็บภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 2.05

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มที่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทานยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ รองลงมาคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำที่สถานที่ทำการกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่ม และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนเสนอให้ชำระค่าชลประทานที่ทำการโครงการชลประทาน

ตารางที่ 1.05 ความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้บริหารจัดการระบบส่งน้ำเอง	9	39.13
เฉพาะระบบส่งน้ำ	1	4.35
แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	7	30.43
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	6	26.09
รวมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มทั้งสิ้น	23	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ
บริหารการใช้น้ำ**

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 15 ราย เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน อีกทั้งกรมชลประทานยังได้รับความเชื่อถือจากเกษตรกรผู้ใช้น้ำจึงทำให้เกษตรกรมีความรู้สึกเกรงใจ หน่วยงานที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการให้ทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทานรองลงมาคือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เนื่องจากจะได้มีการจัดเก็บค่าชลประทานพร้อมกับการจัดเก็บภาษีที่ดิน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนให้ความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทานเอง เนื่องจาก กลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเกษตรกร มีความคุ้นเคยกัน มีความชำนาญในพื้นที่ และมีแผนที่จะดำเนินการอยู่แล้ว

ตารางที่ 2.05 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	15	88.24
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	12	80.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	3	20.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	7	46.67
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	1	6.67
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	1	6.67
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	3	20.00
เกษตรกรที่ไม่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทาน	2	11.76
รวม	17	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในส่วนของการบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 10 ราย และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำว่าควรจะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 เนื่องจากจะได้นำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการบริหารงานในกลุ่มและใช้ในการดูแล ซ่อมแซมคูส่งน้ำที่เสียหาย อีกทั้งเป็นคนในพื้นที่ทำให้การตกลงกันกระทำได้ง่าย รองลงมาคือกรมชลประทาน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีหน้าที่จัดสรรน้ำอยู่แล้ว และจะได้นำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการซ่อมแซมคลอง คูส่งน้ำที่ชำรุด นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนให้ความเห็นว่าควรจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเกษตรกรและมีความมั่นคง

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 23 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.00 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.39 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.61 ที่ไม่ทราบ ดังตารางที่ 3.05

ตารางที่ 3.05 การรับทราบข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

เรื่อง	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0.00	23	100.00
พรบ. การชลประทานหลวง	4	17.39	19	82.61

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติสูงเกินไปมี 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.17 เห็นว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.48 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไปมี 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.35 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 3.37 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ เป็นอัตราที่สูงเกินไปมี 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.74 คิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว 9 ราย คิดเป็น 39.13 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.13 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการ

กลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 0.86 บาท/ลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.05 และ ตารางที่ 5.05

ตารางที่ 4.05 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ในภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	12	52.17	10	43.48	1	4.35
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	5	21.74	9	39.13	9	39.13

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน ได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรมีการปรับปรุงในส่วนของคุณส่งน้ำเดิมซึ่งเป็นคูดินให้เป็นคูส่งน้ำแบบคอนกรีตทั้งหมด และซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำ ประตูเปิดน้ำและเครื่องสูบน้ำที่เสียหายให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ รวมทั้งให้โครงการฯ จัดสรรปริมาณน้ำให้แก่เกษตรกรให้เพียงพอในทุกฤดูกาลและจัดเจ้าหน้าที่เข้ามาควบคุมการใช้น้ำของเกษตรกร ลดปริมาณน้ำสูญเสีย และให้เกษตรกรมีการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามแผนที่วางไว้ และมีการจัดรูปที่ดินให้สมบูรณ์เพื่อที่เกษตรกรสามารถรับน้ำได้ทั่วถึง เพราะในปัจจุบันพื้นที่ทำการเกษตรอยู่สูงกว่าคูส่งน้ำมาก การนำน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรจะต้องใช้วิธีสูบน้ำเข้าแปลงทำให้เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำในส่วนของการประชุมประจำปีนอกจากประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแล้วอยากให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำเข้าร่วมประชุมด้วยเพื่อที่เกษตรกรจะได้รับทราบอย่างทั่วถึง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในเรื่องของการจัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้เพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำ และระบบส่งน้ำ พร้อมกับใช้เงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้เก็บได้มาใช้ในการบริหาร ดูแลรักษา ซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด อีกทั้งมีเกษตรกรบางส่วนเสนอให้นำเงินที่จัดเก็บได้ใช้พัฒนาส่งเสริมการเกษตรภายในพื้นที่ที่จัดเก็บ และจัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อใช้ในการเกษตร

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 11-13 พฤษภาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุนจำนวน 47 ราย มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

เกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้ง 47 ราย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 34,013.52 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตรประมาณ 28,615.00 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 32,133.72 บาทต่อปี และรายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 77.84 บาทต่อปี เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 19 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 21 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 7 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 6.05 และ ตารางที่ 7.05)

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์จำนวน 47 ราย มีพื้นที่ถือครองใช้ประโยชน์โดยรวม 781 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 16.62 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นพื้นที่การเกษตรร้อยละ 89.18 ของพื้นที่ถือครองทั้งหมด

เป็นที่ยู่อาศัยร้อยละ 1.06 และทั้งร้างว่างเปล่าร้อยละ 9.73 (ตารางที่ 8.05) ส่วนพื้นที่เช่าโดย
รวมมีจำนวน 32 ไร่ ซึ่งใช้ทำการเกษตรทั้งหมด

ตารางที่ 5.05 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่
เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	23
0	0
1.00-5.00	22
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 2.72	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	14
0.00	0
0.10-0.50	14
0.6-1.00	7
1.10-1.50	0
1.60-2.00	1
มากกว่า 2.00	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.25	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.86	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 6.05 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ – รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	34,013.52
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	28,615.00
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	32,133.72
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	77.84

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.05 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	19	40.43
2,000-4,999	21	44.68
5,000-9,999	7	14.89
10,000-15,999	0	0
16,000-24,999	0	0
25,000 ขึ้นไป	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 8.05 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	781	100.00
เพื่อการเกษตร	696.50	89.18
ที่อยู่อาศัย	8.25	1.06
ทิ้งร้างว่างเปล่า	76.00	9.73
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	32.00	100.00
รวม	813.00	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรจำนวน 47 ราย มีรายละเอียดดังตารางที่ 9.05

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 26 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีอื่นๆ ในการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรม เช่น ทำท่อส่งน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรเป็นกลุ่มน้ำจึงไหลเข้าสู่แปลงเกษตรกรรม และใช้น้ำฝนในการทำเกษตร

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองให้ไหลผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วจึงนำเข้าสู่แปลงเกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน สูบน้ำจากคลองชลประทานเข้าสู่แปลงเกษตรกรรมได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำจากนั้นจึงปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูและแปลงเพาะปลูกอื่นแล้วจึงนำน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่ปลูกพืชสวน เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำแล้วให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน สูบน้ำจากคลองชลประทานเข้าแปลงเกษตรกรรม และมีเกษตรกรอีก 1 ครัวเรือน มีบ่อบักน้ำในแปลงเกษตรกรรมจึงสูบน้ำมาใช้ได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วนำน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีอื่นในการนำน้ำเข้าพื้นที่แปลงเกษตรกรรม เช่น ต่อบ่อนำน้ำจากคลองชลประทานเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์ และให้น้ำฝนแทนการใช้น้ำชลประทาน

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และมีเกษตรกร 1 ครัวเรือน ให้น้ำฝนแทนน้ำชลประทาน

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตรมากที่สุดในเดือนสิงหาคม และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุด ในเดือนเมษายนและเดือนพฤษภาคม (ตารางที่ 10.05)

ตารางที่ 9.05 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	พินา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	7	1	0	2	0	2	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	0	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	26	6	4	6	0	2	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	7	2	1	3	1	0	0
อื่นๆ	6	0	0	1	2	1	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 10.05 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	39
กุมภาพันธ์	38
มีนาคม	21
เมษายน	12
พฤษภาคม	12
มิถุนายน	40
กรกฎาคม	41
สิงหาคม	46
กันยายน	43
ตุลาคม	44
พฤศจิกายน	39
ธันวาคม	25

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.30 ของเกษตรกรที่มาสัมภาษณ์จำนวน 47 ครัวเรือนเห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรเหล่านั้นได้รับน้ำอย่างเพียงพอและระบบส่งน้ำสามารถส่งน้ำเข้าถึงพื้นที่ทำการเกษตร ส่วนอีก 29 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 61.70 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีพื้นที่การเกษตรอยู่ปลายคลอง ระบบส่งน้ำไม่ทั่วถึง มีการแย่งน้ำกันใช้ และในบางครั้ง โครงการฯ ส่งน้ำมากเกินไปจนท่วมที่นา ได้รับความเสียหาย (ตารางที่ 11.05)

ตารางที่ 11.05 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	18	38.30
ไม่เห็นด้วย	29	61.70
รวม	47	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า เกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 40.43 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.66 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.53 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.38 มีความต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ ดังตารางที่ 12.05

ตารางที่ 12.05 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ให้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	3	6.38
เฉพาะระบบส่งน้ำ	19	40.43
แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	13	27.66
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	12	25.53
รวม	47	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 13.05 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	34	97.14
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	1	2.86
อื่น ๆ	0	0
รวม	35	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำหรือทั้ง แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่สมบูรณ์และสามารถจัดหาน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.57 ของเกษตรกร ที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มี เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 91.43 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดย เกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.00 ของเกษตรกรที่ยินดีที่จะจ่ายค่าชล ประทาน ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบของเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลบ.ม. บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน คิด เป็นร้อยละ 15.62 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปของผลผลิตทางการเกษตร และเกษตรกร จำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.38 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบคล้ายกับการจัด เก็บภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 13.05

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 79.17 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 เสนอวิธีการชำระค่าชลประทานแบบอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานโดยตรงกับหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ และชำระค่าชลประทานกับ อบต. และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.17 ของเกษตรกรที่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ต้องการไปชำระที่สำนักงานโครงการชลประทาน ดังตารางที่ 14.05)

ตารางที่ 14.05 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	32	91.43
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	24	75.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	18	75.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	6	25.00
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	0	0
2. ผลผลิตทางการเกษตร	5	15.62
3. อื่น ๆ	3	9.38
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	3	8.57
รวม	35	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543.

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 97.14 ของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต ให้ความคิดเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.86 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง ดังตารางที่ 15.05

ตารางที่ 15.05 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	1	4.17
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	19	79.17
อื่น ๆ	4	16.67

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด มีเกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.00 ให้ความคิดเห็นว่าควรเป็นกรมชล โดยให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ กรมชลประทานเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและคลุกคลีกับเกษตรกรเป็นอย่างดี และเป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้ว แต่เหตุผลโดยส่วนใหญ่ก็เพราะว่าชลประทานเป็นผู้จัดหาน้ำมาให้เกษตรกรใช้ มีเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 2 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 8.33 ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำควรเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับการใช้น้ำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ มาตั้งแต่ต้น มีครัวเรือนเกษตรกร 4 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 ที่ประสงค์ให้หน่วยงานอื่นๆ คือ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ อบต. หรือผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า หน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดี (ดังตารางที่ 16.05)

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำเป็นเงินสด จำนวน 18 ครัวเรือน แบ่งเป็น เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.00 ให้ความเห็นว่าการเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีมีคุณภาพ กรมชลประทานเป็นผู้ที่จัดทำระบบให้และเป็นเจ้าของน้ำจึงรู้เรื่องการใช้น้ำ และกรมชลประทานยังเป็นหน่วยงานที่มีความคลุกคลีกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิด เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ให้ความเห็นว่าการเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรให้เหตุผลว่าในกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิด จึงมีความสะดวกในการจัดเก็บและมีความสะดวกที่จะนำเงินมาใช้ในการพัฒนา เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ให้ความเห็นว่าการเป็น อ.บ.ต. เกษตรกรให้เหตุผลว่ามีความใกล้ชิดกับชาวบ้านและเป็นผู้ดูแลการเงินอยู่แล้ว และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ให้ความเห็นว่าการเป็นหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นต้น โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าหน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ที่ปกครองหมู่บ้าน จึงมีความสะดวกที่จะนำเงินที่เก็บมาพัฒนา ดังแสดงในตารางที่ 17.05

ตารางที่ 16.05 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	18	75.00
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	2	8.33
อื่นๆ	4	16.67
รวม	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.89 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 40 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 85.11 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.02 ที่ทราบ และเกษตรกรจำนวน 39 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.98 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 18.05

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับการรับทราบกฎหมายเกี่ยวกับการชลประทาน และกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาท ต่อไร่ และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ พบว่า เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 34.04 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความเห็นค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 30 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.83 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.13 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ดังแสดงในตารางที่ 18.05

ตารางที่ 17.05 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	9	50.00
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	22.22
อบต.	2	11.11
อื่นๆ	3	16.67
รวม	18	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 18.05 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	7	14.89	40	85.11
พรบ. การชลประทานหลวง	8	17.02	39	82.98

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาค
การเกษตร ว่ามีอัตราสูงเกินไปจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.89 ว่ามีอัตราที่เหมาะสมแล้ว
จำนวน 21 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 44.68 และว่ามีอัตราต่ำเกินไปจำนวน 19 ครัวเรือน คิดเป็น
ร้อยละ 40.43 ดังตารางที่ 15 ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอก
ภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตรมีอัตราค่าชล
ประทานเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับ
นอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 1.49 บาทต่อลบ.ม. ดังตารางที่ 19.05

ตารางที่ 19.05 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
 ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ในภาคเกษตร (5 บาทต่อไร่ต่อปี)	16	34.04	30	63.83	1	2.13
นอกภาคเกษตร (0.5 บาทต่อลบ.ม.)	7	14.81	21	44.68	19	40.43

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอพังโคนและการประปาส่วนภูมิภาค
 อำเภอวาริชภูมิ การประปาเทศบาลตำบลมื่น และการประปามุขบ้านด่านพัฒนา การประปา
 หมู่บ้านหนองโต และการประปามุขบ้านช้างมิ่งพัฒนา เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของการประปา ชี
 มูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีดังนี้

12.1 การประปาส่วนภูมิภาค

12.1.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

การประปาส่วนภูมิภาคที่ได้รับน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน ได้แก่
 การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอพังโคนและการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอวาริชภูมิตั้งอยู่ในพื้นที่
 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน โดยการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอพังโคนตั้งอยู่ห่างจาก
 แหล่งน้ำของโครงการฯ ประมาณ 9 กิโลเมตร มีผู้ใช้น้ำจำนวน 1,746 ราย และการประปาส่วนภูมิ
 ภาคอำเภอวาริชภูมิอยู่ห่างจากแหล่งน้ำของโครงการฯ ประมาณ 4 กิโลเมตร มีผู้ใช้น้ำจำนวน 977
 ราย การประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองขึ้นน้ำที่ได้จากทางน้ำชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้า
 ลิบลตางค์ เพื่อในการผลิตน้ำประปายให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราที่แตกต่างกันตามปริมาณการใ้
 น้ำ

ตารางที่ 20.05 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	47
0	0
1.00-5.00	46
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	1
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 40.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.51	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	47
0.00	0
0.10-0.50	28
0.6-1.00	11
1.10-1.50	0
1.60-2.00	3
มากกว่า 2.00	5
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.05	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 20.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.49	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

การประปาส่วนภูมิภาคพังโคนใช้น้ำในการผลิตน้ำประปาประมาณเดือนละ 39,383 ลูกบาศก์เมตร คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำประมาณเดือนละ 19,691.50 บาท และการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอวาริชภูมิใช้น้ำในการผลิตน้ำประปาประมาณเดือนละ 15,818 ลูกบาศก์เมตร คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำประมาณเดือนละ 7,909 บาท

12.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ขั้นตอนในการจ่ายค่าชลประทานของการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองมีดังนี้ ในเบื้องต้นการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองจะส่งใบแจ้งปริมาณน้ำดิบไปให้ทางทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุบลเพื่อรับทราบเป็นประจำทุกต้นเดือน จากนั้นทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุบลจะออกใบแจ้งหนี้เพื่อแจ้งให้ทางการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองทราบ และทางการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองจะนำเช็คเงินสดไปชำระค่าชลประทานที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุบลภายใน 15 วัน หลังจากที่ได้ทางการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองได้รับใบแจ้งหนี้

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

การใช้น้ำในอดีตของการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอห้วยโก๋น พบว่า มีปริมาณการใช้น้ำเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ต่อปี ในอนาคตคาดว่าจะผู้ใช้น้ำจะเพิ่มจำนวนขึ้น 2,000 คริวเรือน และการประปาคาดว่าจะขยายกำลังการผลิต 1 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เมื่อเปรียบเทียบความต้องการใช้น้ำที่การประปาคาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 0.72 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี กับความสามารถในการผลิตน้ำประปาของการประปาในอีก 5 ปี ข้างหน้าประมาณ 0.8 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีแล้วน่าจะเพียงพอต่อความต้องการใช้ที่เพิ่มขึ้น

สำหรับการประปาส่วนภูมิภาคอำเภวาริชภูมิมีปริมาณการใช้น้ำเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ต่อปี ในอนาคตคาดว่าจะผู้ใช้น้ำจะเพิ่มจำนวนขึ้น 1,400 คริวเรือน และการประปาคาดว่าจะขยายกำลังการผลิต 1 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เมื่อเปรียบเทียบความต้องการใช้น้ำที่การประปาคาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 0.50 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี กับความสามารถในการผลิตน้ำประปาของการประปาในอีก 5 ปี ข้างหน้าประมาณ 0.8 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีแล้วน่าจะเพียงพอต่อความต้องการใช้ที่เพิ่มขึ้น

12.1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานจากการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสอง ถ้าให้เลือกกระหว่างกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้ว การประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองต้องการใช้แบบใด การประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองมีความเห็นว่า

ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และ
ทางการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบ
สตางค์ โดยชำระค่าชลประทานเป็นรายเดือนที่สำนักงานโครงการชลประทานหรือบริษัทเอกชน

การประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ
ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทานเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความรู้
ความชำนาญในการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานอยู่เดิมแล้ว
โดยนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ไปพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

12.1.5 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า การประปาทั้งสองไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชล
ประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชล
ประทาน แต่การประปาทั้งสองทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และ
ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎ
กระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้
ในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบสตางค์และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งการ
ประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมายจากผู้
ใช้ทั้งสองประเภทเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2 การประปาเทศบาล

12.2.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

การประปาเทศบาลตำบลมื่น ตั้งอยู่ในงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 ของโครงการ
ส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน โดยอยู่ห่างจากแหล่งน้ำของ
โครงการประมาณ 500 เมตร มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมดประมาณ 547 ราย การประปาเทศบาลใช้
น้ำดิบจากทางน้ำชลประทานและน้ำดิบที่ปล่อยจากอ่างเก็บน้ำลงสู่คลองธรรมชาติเพื่อในการผลิต
น้ำประปา การประปาเทศบาลตำบลมื่นใช้น้ำในการผลิตน้ำประปาแล้วขายให้แก่ผู้ใช้ในอัตราที่
แตกต่างกันตามปริมาณการใช้ ดังตารางที่ 20.05

ตารางที่ 20.05 อัตราค่าน้ำประปาแบ่งตามปริมาณการใช้น้ำประปา

ปริมาณการใช้น้ำ (ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.))	อัตราค่าน้ำประปา (บาทต่อลูกบาศก์เมตร)
1 – 20 ลบ.ม.	4 บาท
21 – 50 ลบ.ม.	5 บาท
51-100 ลบ.ม.	6 บาท
มากกว่า 100 ลบ.ม.	8 บาท

ที่มา : จากการสัมภาษณ์, 2543

การประปาเทศบาลตำบลขมิ้นไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน เนื่องจากทางการประปาเห็นว่าเป็นการผลิตน้ำเพื่อสาธารณะประโยชน์ของส่วนรวม และน้ำที่การประปาใช้บางส่วนไม่ได้มาจากทางน้ำชลประทาน

12.2.3 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

การประปาเทศบาลคาดว่าในอนาคตผู้ใช้น้ำจะเพิ่มจำนวนขึ้น 1,478 ครัวเรือน และการประปาคาดว่าจะขยายกำลังการผลิต 0.37 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เมื่อเปรียบเทียบความต้องการใช้น้ำที่การประปาคาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 0.15 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี กับความสามารถในการผลิตน้ำประปาของการประปาในอีก 5 ปี ข้างหน้าประมาณ 0.2 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีแล้วน่าจะเพียงพอต่อความต้องการใช้ที่เพิ่มขึ้น

สำหรับปัญหาการใช้น้ำดิบ การประปาเทศบาลมีปริมาณน้ำใช้ไม่เพียงพอต่อความต้องการในฤดูแล้ง แต่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับทางด้านคุณภาพน้ำ

12.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานจากการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสอง ทำให้เลือกกระหว่างกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้ว การประปาเทศบาลต้องการใช้แบบใด การประปาเทศบาลมีความเห็นว่า ต้องการให้หน่วยงานราชการ

การหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และทางการประปาเทศบาล
เต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละยี่สิบห้าสตางค์ โดยชำระค่าชลประทาน
เป็นรายเดือน และให้เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานมาเก็บที่ทำการประปาเทศบาล

การประปาเทศบาลมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่ง
น้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากช่วยให้เกิดความสะดวกในการจัดสรร
แบ่งปันน้ำ โดยค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ควรนำไปปรับปรุงซ่อมแซมระบบชลประทานที่ชำรุด

12.2.5 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า การประปาเทศบาลไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชล
ประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชล
ประทาน แต่การประปาเทศบาลทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485
และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎ
กระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้
ในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบสตางค์และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งการ
ประปาเทศบาลเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูง
ไปควรเก็บในอัตราลูกบาศก์เมตรละยี่สิบห้าสตางค์ ส่วนอัตราค่าชลประทานของผู้ใช้น้ำในภาค
การเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.3 การประปาหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์การประปาหมู่บ้านด้านพัฒนา การประปาหมู่บ้านหนองโต และการ
ประปาหมู่บ้านช้างมิ่งพัฒนา เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
จัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

การประปาหมู่บ้านด้านพัฒนา การประปาหมู่บ้านหนองโต และการประปาหมู่บ้านช้าง
มิ่งพัฒนา ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำจูน โดยการประปาหมู่บ้านหนองโตมี
ระยะห่างจากแหล่งน้ำของโครงการประมาณ 5 กิโลเมตร และการประปาหมู่บ้านช้างมิ่งพัฒนาอยู่
ห่างจากแหล่งน้ำของโครงการฯ ประมาณ 500 เมตร

12.3.1 จำนวนผู้ใช้น้ำ และปริมาณการใช้น้ำ

การประปาหมู่บ้านด้านพัฒนามีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 200 ราย ใช้น้ำบาดาลเพื่อผลิตน้ำประปา โดยขายให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ การประปาหมู่บ้านหนองโตมีจำนวนผู้ใช้น้ำ 1,250 ราย ใช้น้ำจากทางน้ำธรรมชาติในการผลิตน้ำประปาและขายให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และการประปาหมู่บ้านช้างมิ่งพัฒนามีผู้ใช้น้ำจำนวน 200 ราย ใช้น้ำจากทางน้ำธรรมชาติที่ได้รับน้ำจากทางน้ำชลประทานในการผลิตน้ำประปา ขายให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังนั้นการประปาทั้งสามจึงไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน

ปริมาณการใช้น้ำของการประปาหมู่บ้านด้านพัฒนาประมาณ 720 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ส่วนการประปาหมู่บ้านหนองโตและการประปาหมู่บ้านช้างมิ่งพัฒนาไม่สามารถระบุปริมาณการใช้น้ำต่อเดือนได้

12.3.2 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

ปริมาณความต้องการน้ำในอนาคตของผู้ใช้ การประปาหมู่บ้านด้านพัฒนาคาดว่าจะมีจำนวนผู้ใช้เพิ่มขึ้น 300 ครั้วเรือน ซึ่งการประปาหมู่บ้านด้านพัฒนาคาดว่าจะจากปริมาณน้ำบาดาลที่ใช้ในการผลิตน้ำประปาจะไม่เพียงพอและคุณภาพน้ำไม่ดี กล่าวคือ มีสี กลิ่นและตะกอน ดังนั้นปัจจุบันการประปากำลังดำเนินการขออนุญาตใช้น้ำดิบจากทางน้ำชลประทานและติดตั้งมิเตอร์

สำหรับการประปาหมู่บ้านหนองโตคาดว่าจะมีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคตเพิ่มขึ้น 100 ครั้วเรือน โดยการประปาคาดว่าจะสามารถขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้นในอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 72,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี กับความสามารถในการผลิตน้ำประปาของการประปาในอีก 5 ปี ข้างหน้าประมาณ 72,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปีแล้วน่าจะเพียงพอต่อความต้องการใช้ที่เพิ่มขึ้น และการประปาช้างมิ่งพัฒนาคาดว่าจะมีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคตเพิ่มขึ้น 500-700 ครั้วเรือน โดยการประปาคาดว่าจะสามารถขยายกำลังการผลิตเพิ่มประมาณ 14,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

12.3.3 ปัญหาการใช้น้ำดิบ

ปัญหาในการใช้น้ำจากการประปาหมู่บ้านทั้งสองพบว่า การประปาหมู่บ้านด้านพัฒนามีปัญหาเรื่องปริมาณการใช้น้ำไม่เพียงพอ แต่การประปาหมู่บ้านหนองโตและการประปาหมู่บ้านช้างมิ่งพัฒนาไม่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าว ส่วนเรื่องคุณภาพน้ำ การประปาทั้งสามประสบปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพน้ำ ในเรื่องของสีและตะกอนน้ำ ซึ่งการประปาทั้งสามให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณภาพน้ำมากเนื่องจากเป็นน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

12.3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานจากการหมู่บ้านทั้งสาม และให้เลือกระหว่างกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้ว การประปาหมู่บ้านทั้งสามต้องการใช้แบบใด การประปาหมู่บ้านด้านพัฒนาและการประปาหมู่บ้านช้างมิ่งพัฒนามีความเห็นว่าการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และทางการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองเต็มใจที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ 400 บาท และค่าชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลบาท ต้องการชำระค่าชลประทานเป็นรายปี โดยโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารหรือให้เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานมาเรียกเก็บที่ทำการประปาหมู่บ้าน ส่วนการประปาหมู่บ้านหนองโตไม่ต้องการใช้น้ำที่หน่วยงานราชการหรือเอกชนจัดหามาให้

การประปาหมู่บ้านทั้งสามมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทานเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญในการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานอยู่เดิมแล้ว โดยนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ไปพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เพื่อให้ประชาชนมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ

12.3.5 การตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า การประปาหมู่บ้านด้านพัฒนาไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวง

กำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี และเห็นว่าอัตรา ค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมายจากผู้ใช้น้ำทั้งสองประเภทเป็นอัตราที่เหมาะสม แล้ว ส่วนการประปาหมู่บ้านหนองโตและการประปาหมู่บ้านช้างมิ่งพัฒนาไม่ทราบมาก่อนว่าค่า ชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชล ประทาน และไม่ทราบมาก่อนว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับ แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวง กำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี และการประปาห มู่บ้านหนองโตเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งสองประเภทเหมาะสมแล้ว ส่วนการประปาหมู่บ้านช้างมิ่งพัฒนาเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตาม กฎหมายจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว แต่อัตราที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำ ในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไปควรอยู่ที่ 100 บาทต่อไร่ต่อปี

12.4 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอพังโคน การประปาส่วนภูมิภาคอำเภวาริชภูมิ และการ ประปาเทศบาลตำบลขมิ้นไม่ได้แสดงและเสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติม แต่การประปาหมู่บ้านทั้ง สามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ถ้าจะมีการเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำทุกประเภทแล้ว ทางกรมชลประทานซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการปรับปรุงการบริหารการจัดสรรน้ำ และ ดูแลรักษาระบบส่งน้ำให้ดีกว่าเดิม และปริมาณน้ำต้องมีเพียงพอสม่ำเสมอ รวมทั้งคุณภาพน้ำ ต้องอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุโน

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักงานชลประทานที่ 5

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☐ การท่องเที่ยว
☐ ผลิตรกระแสไฟฟ้า	☐ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน	a	หมู่ที่	a	ตำบล	a
		อำเภอ	พังโคน	จังหวัด	สกลนคร

อาณาเขต

ละติจูด	18°00'เหนือ	ลองจิจูด	103°15' ตะวันออก
ทิศเหนือ	ตำบล a	จังหวัด	หนองคาย
ทิศใต้	จังหวัด กาฬสินธุ์	จังหวัด	อุดรธานี
ทิศตะวันออก	อำเภอ เมือง	อำเภอ	นาแก
ทิศตะวันตก	ตำบล a	จังหวัด	หนองคาย

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	203,000								
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	185,800								
	<table border="1"> <tr> <td>จังหวัด</td> <td>สกลนคร</td> <td>185,800</td> <td>ไร่</td> </tr> <tr> <td>จังหวัด</td> <td></td> <td></td> <td>ไร่</td> </tr> </table>	จังหวัด	สกลนคร	185,800	ไร่	จังหวัด			ไร่
จังหวัด	สกลนคร	185,800	ไร่						
จังหวัด			ไร่						

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

148.5

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	767
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	1,100	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	520
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	45
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	188	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	29.5
ความยาวเขื่อน (เมตร)	3,300		

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ ☐ ฝายยาง ☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ ☐ ส่งน้ำด้วย Gravity ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☒ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

1,667

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1 ท่อ

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø (เมตร)

1.50

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

9.080

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1 ท่อ

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø (เมตร)

2.40

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

21.800

☒ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 94

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 55

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง) 2

☒ รางเท จำนวน (แห่ง) 3

☐ น้ำตก จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 168

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 17

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

46,100

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
	ข้าวนาปี			500-1,000	
X	ข้าวนาปรัง	4,703	100-120	500-1,000	500
X	ข้าวโพด	532	120	500-800	2,000
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แครอท			450-600	
X	แตงโม	637	120	400-600	4,000
	ถั่วพุ่ม			300-500	
	ถั่วเขียว			350-500	
X	ถั่วลิสง	1,330	150	500-700	280
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
X	มะเขือเทศ	4,389	150	400-600	6,800
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผล			900-1,200	
X	เมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ	520		a	38
X	เมล็ดพันธุ์แคนตาลูป	774	150	a	40
X	เมล็ดพันธุ์แตงโม	1,110	150	a	42
X	เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด	1,090	120	a	470
X	ฟักทอง	721	150	a	3,700
X	พืชผักอื่นๆ	1,699	150	a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ
☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้
กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	318
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	231
☒ การประปา อุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	1
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน
☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ
ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2510-2517	25	148.52
2. ระบบส่งน้ำ	2517-2524	18	553.35
3. ระบบระบายน้ำ	2521-2528	14	80.02
4. ก่อสร้างทางลำเลียง	2510-2524	18	18.87
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน	2510-2524	18	65.61
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์	2510-2524	18	69.02
7. อื่นๆ (งานวิศวกรรม, จ้างที่ปรึกษา)	2510-2524	18	123.1
รวม			1,058.5

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2539	2540	2541
1. ห้างงานและอาคารประกอบ	33,407,600	33,860,500	44,889,010
2. งานระบบส่งน้ำ			
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	29,902,680	30,475,010	31,283,280
ข้าราชการ	18 คน		
ลูกจ้างประจำ	269 คน		
ลูกจ้างชั่วคราว	- คน		
รวม	63,310,280	64,335,510	76,172,290

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี

a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา

ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง และ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา (06)

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา (06)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำจำไทร-หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลาเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีประวัติโครงการชลประทานทั้งสองดังนี้

1.1 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง

เมื่อประมาณปลายเดือนกันยายน พ.ศ. 2524 ตำบลณรงค์เดช นันทโพธิ์เดช สนองพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทรและคลองหอยโข่ง โดยส่งพระราชดำริมาให้สำนักงานชลประทานที่ 9 (จังหวัดชลบุรี) เพื่อพิจารณาในการจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรกรรมให้กับราษฎรในเขตตำบลคลองหอยโข่ง และบางส่วนของตำบลทุ่งลาน อำเภอนาดใหญ่ (ปัจจุบันได้แยกการปกครองเป็นอำเภอกองหอยโข่ง) จังหวัดสงขลา ประกอบกับหน่วยทหารของ ร.5 พัน 4 ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกองพลพัฒนาที่ 3 (ค่ายรัตนพล) ได้ไปตั้งหน่วยอยู่ในเขตบริเวณดังกล่าวซึ่งขาดแคลนน้ำในการอุปโภค-บริโภคและในกิจกรรมอย่างอื่นซึ่งต้องจัดหาน้ำให้กับหน่วยทหารควบคู่กันไปด้วย (งานจัดน้ำและบำรุงรักษาโครงการชลประทานสงขลา, 2543)

1.2 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

ตามพระราชดำริ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2527 ให้กรมชลประทานพิจารณาวางแผนโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองหลา เพื่อกักเก็บน้ำให้ลุ่มน้ำคลองหลาให้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังช่วยเหลือการเพาะปลูกบริเวณพื้นที่ท้ายอ่างเก็บน้ำคลองหลาได้เป็นจำนวนมากด้วยนั้น กรมชลประทานได้พิจารณาวางแผนโครงการ และก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองหลาเพื่อสนองพระราชดำริ โดยมีลักษณะงานดังนี้ อ่างเก็บน้ำคลองหลาเป็นเขื่อนดินที่สร้างปิดกั้นคลองหลาที่บริเวณบ้านต้นสำน ตำบลคลองหลา (งานจัดน้ำและบำรุงรักษาโครงการชลประทานสงขลา, 2543)

ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลาคือ สามารถส่งน้ำไปช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกบริเวณท้ายเขื่อนกักเก็บน้ำคลองหลา เป็นพื้นที่ประมาณ 18,000 ไร่ให้เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกได้ทั้งฤดูแล้งและฤดูฝน นอกจากนี้ในเขื่อนกักเก็บน้ำคลองหลาสามารถส่งน้ำไปช่วยเหลือโครงการฝายทดน้ำคลองจำไทรได้เป็นครั้งคราว

2. วัตถุประสงค์โครงการ

2.1 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง

1. เพื่อใช้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้เสริมการเพาะปลูกในฤดูฝนและฤดูแล้ง
2. เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้อุปโภคและบริโภค ของฝ่ายทหารและราษฎร

2.2 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

1. เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้เสริมการเพาะปลูกในฤดูฝน และการเพาะปลูกในฤดูแล้ง
2. เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคของราษฎร
3. เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำให้กับราษฎร ใช้อุปโภคบริโภคและมีรายได้จากการประมงเพิ่มเติมจากการเกษตรกรรม
4. เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ของราษฎรในบริเวณใกล้เคียง
5. เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำ เพื่อบรรเทาการเกิดอุทกภัย
6. เพื่อส่งน้ำไปช่วยโครงการคลองจำไทร-หอยโข่งให้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
7. เพื่อระบายน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ และเป็นการช่วยบรรเทาอุทกภัย

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

3.1 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง เป็นหน่วยส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานสงขลา สำนักชลประทานที่ 12 ตั้งอยู่ที่ ม.7 บ้านทุ่งยูง ตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา แผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 ระวัง 5022 I พิกัด 47 NPH 502-550 โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอนาม่อม จังหวัดสงขลา และทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสตูล ดังแผนที่ในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ

3.2 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา (ตามพระราชดำริ) เป็นหน่วยส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานสงขลา สำนักชลประทานที่ 12 ตั้งอยู่ที่ บ้านต้นสน หมู่ที่ 6 ตำบลคลองหลา อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา แผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 ระวาง 5022 I พิกัด 47 NPH 470-605 โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา และทิศตะวันตกติดต่อกับ จังหวัดสตูล ดังแผนที่ในหัวข้อ ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

4.1 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไหร-หอยโข่ง

มีพื้นที่โครงการทั้งหมด 10,800 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน (พื้นที่ชลประทาน คือ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการส่งน้ำของโครงการตามที่ยกแบบไว้รวมทั้งพื้นที่ป้องกันน้ำท่วมด้วย) 10,800 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ใน จังหวัดสงขลา ทั้งหมด ซึ่งเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 3 คือเป็นพื้นที่ที่มีแต่ระบบส่งน้ำเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีระบบคันคูน้ำและการจัดรูปที่ดิน พื้นที่ส่งน้ำอยู่ในเขต ตำบลคลองหอยโข่ง ซึ่งมีคลองจำไหร และคลองหอยโข่ง ระบายอยู่ทั้ง 2 ข้างของพื้นที่ พื้นที่ส่งน้ำอยู่ในเขต จังหวัดสงขลา ซึ่งมีพื้นที่ส่งน้ำคาบเกี่ยวกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

4.2 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

มีพื้นที่โครงการทั้งหมด 18,000 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 18,000 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทานระดับ 3 คือเป็นพื้นที่ที่มีแต่ระบบส่งน้ำเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีระบบคันคูน้ำและการจัดรูปที่ดิน โดยพื้นที่รับประโยชน์มีจำนวน 12 หมู่บ้าน 4 ตำบล คือ ตำบลคลองหลา ตำบลคลองหอยโข่ง ตำบลทุ่งลานตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

5.1 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง

เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่เพาะปลูกข้าว ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง และทำสวนยางพารา เป็นต้น เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยทำการเพาะปลูก เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรถูกน้ำท่วมหลังจากโครงการฯ สร้างแล้วเสร็จ เพราะคลองส่งน้ำของโครงการฯ ตื้นเขินอันเป็นผลจากเศษใบไม้ของต้นไม้ที่ปลูกอยู่ข้างคลองส่งน้ำ

นอกจากนี้ยังมีการส่งน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภค-บริโภค แก่ราษฎรและทหารในค่ายรัตนพลจำนวนประมาณ 500 ครอบครัว ในการผลิตน้ำประปา และเพื่อบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ที่อำเภอคลองหอยโข่งและอำเภอนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รวมทั้งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของราษฎรในพื้นที่อำเภอคลองหอยโข่งและบริเวณใกล้เคียง

5.2 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลาสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกประมาณ 18,000 ไร่ ส่งน้ำให้เกษตรกรทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง ลักษณะการเพาะปลูกพืชของเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าว และยางพาราเหมือนกับเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง นอกจากนี้ยังมีการเพาะพันธุ์ปลาและส่งน้ำชลประทานไปช่วยเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่งเมื่อโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่งขาดแคลนน้ำ

6. ศักยภาพของโครงการ

6.1 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่งสามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการในฤดูฝนได้ประมาณ 8,000 ไร่ และฤดูแล้งประมาณ 4,000 ไร่ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ค่อยทำการเพาะปลูกพืช เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรถูกน้ำท่วม รวมทั้งเกษตรกรมักจะนิยมประกอบอาชีพอื่นอยู่ก่อนที่จะมีโครงการฯ แล้ว

6.2 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลาสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกประมาณ 18,000 ไร่ ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง แต่เกษตรกรในพื้นที่ไม่ค่อยทำการเพาะปลูกด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง

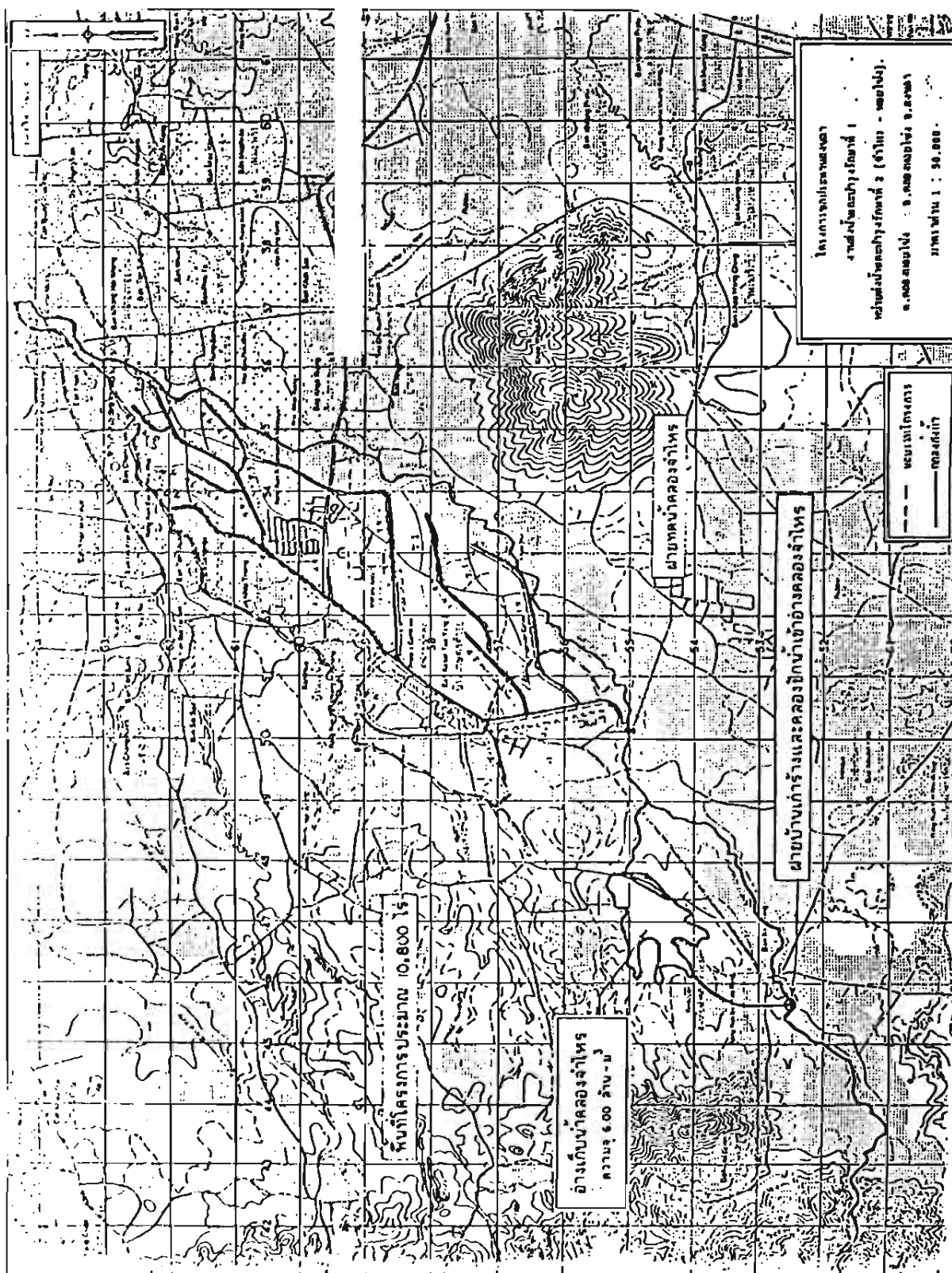
7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

7.1 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร – หอยโข่ง

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง เป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง ประกอบด้วย ฝ่ายคลองจำไทรที่รับน้ำจากแหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำคลองจำไทร ฝ่ายคลองจำไทรที่ทำหน้าที่ยกระดับน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำ ผ่านท่อระบายทางฝั่งซ้ายของฝ่ายทดน้ำคลองจำไทร ท่อระบายทางฝั่งซ้ายของฝ่ายทดน้ำคลองจำไทรจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายของคลองจำไทร คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายจะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ดังภาพที่ 1.07 สามารถส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ทั้งฝั่งซ้ายของจำไทร โดยโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่งนี้ไม่มีระบบคูส่งน้ำที่จะรับน้ำต่อจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อย

7.1.1 หวังาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นของเขาทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ โดยมีคลองผันน้ำทำหน้าที่ผันน้ำมาเก็บกักที่อ่างเก็บน้ำซึ่งคลองผันน้ำจะผันน้ำจากคลองจำไทรโดยมีฝายบ้านเก่าร้างซึ่งสร้างอยู่ทางเหนือของคลองจำไทรเป็นตัวยกระดับน้ำเข้าคลองผันน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน ความกว้างสันเขื่อน 6.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 35 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 12.5 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ภาพที่ 1.06 แผนที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำโพธิ์-หอยโข่ง

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ 1.6 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 7.5 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับเก็บกัก 6.0 ล้านลูกบาศก์เมตรความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 0.1 ล้านลูกบาศก์เมตรอาคารประกอบที่อ่างเก็บน้ำคลองจำไทร คือ อาคารระบายน้ำล้นฉุกเฉิน เป็นฝายสันกว้าง (Broad Crested weir) ความยาวสันฝาย 460 เมตร จำนวน 1 ช่อง สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ฝายทดน้ำคลองจำไทร สร้างกันคลองจำไทร มีความยาวสันฝาย 15.40 เมตร ความสูงสันฝาย 2.50 เมตร อาคารประกอบของฝายทดน้ำคลองจำไทร เป็นท่อระบายปากคลองส่งน้ำฝั่งซ้าย ขนาดกว้าง 1.25 เมตร สูง 1.25 เมตร จำนวน 1 ช่อง ระบายน้ำได้สูงสุด 2.185 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ฝายทดน้ำบ้านเก่าร้าง สร้างกันคลองจำไทร มีความยาวสันฝาย 20.0 เมตร ความสูงสันฝาย 3.5 เมตร

7.1.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 5.565 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.185 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอย และคลองแยกซอย เป็นคลองลาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลองแยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารในระบบส่งน้ำที่สำคัญ คือ โดยมีท่อระบายปากคลอง 11 แห่ง , ท่อระบายกลางคลอง 23 แห่ง , ท่อระบายปลายคลอง 12 แห่ง , น้ำตกทดน้ำ 36 แห่ง , ท่อลอด 10 แห่ง , ท่อส่งน้ำเข้านา 97 แห่ง

7.1.3 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง จะส่งน้ำในพื้นที่คาบเกี่ยวกับพื้นที่ส่งน้ำของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา โดยมีวิธีการส่งน้ำเป็นแบบอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) โดยส่งน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกทางฝั่งซ้ายของคลองจำไทร การส่งน้ำของระบบส่งน้ำมีการส่งน้ำในระบบคลองซอยและคลองแยกซอย ไม่มีระบบคูส่งน้ำมารับน้ำเพื่อเข้าสู่แปลงเพาะปลูกทุกแปลง และสภาพของอาคารส่งน้ำและคลองส่งน้ำไม่สามารถส่งน้ำได้ตามจุดประสงค์เท่าที่ควร เพราะไม่มีการสอบเทียบอาคาร และการดูแลรักษาคลองส่งน้ำและอาคารในคลองส่งน้ำไม่ดีเท่าที่ควร การส่งน้ำ เปิดปิดอาคารส่งน้ำใช้ประสบการณ์ของพนักงานในการเปิดปิดอาคารปริมาณน้ำที่จัดส่งจึงไม่เป็นตามที่ต้องการนัก

แผนการจัดสรรน้ำที่ได้จัดทำขึ้นนั้นมีการจัดทำแผนการส่งน้ำในฤดูฝนและฤดูแล้งตามปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำคลองจำไทร

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูฝน มีความซับซ้อนไม่มากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองจำไทรและปริมาณน้ำฝนช่วยในการเพาะปลูกจึงมีการจัดการส่งน้ำตามความต้องการของพื้นที่ โดยมีการกำหนดปริมาณน้ำในการจัดส่งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายซอย แต่บางพื้นที่ได้รับน้ำมากเกินไปจนความต้องการเกิดน้ำท่วมขังเนื่องจากไม่มีระบบระบายน้ำมารองรับปริมาณน้ำที่มีการจัดส่งเกินความต้องการ

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง จะมีการจัดสรรน้ำจากมีปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองจำไทรมีการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายซอย เพื่อที่จะส่งน้ำได้ในปริมาณที่กำหนดเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำ โดยมีคูน้ำที่รับน้ำคลองส่งน้ำสายซอยที่สร้างโดยเกษตรกรเพื่อที่จะนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ การส่งน้ำยังเกิดการสูญเสียมากเนื่องจากไม่สามารถนำพื้นที่เพาะปลูกที่เพาะปลูกกระจายทั่วพื้นที่มาไว้รวมกันได้ ทำให้ต้องมีการกระจายน้ำในระยะทางที่ไกลทำให้เกิดการสูญเสียมาก

7.2 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา เป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา ประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองหลา ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองหลา ผ่านท่อระบายทางฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองหลา ท่อระบายทางฝั่งขวาของตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาของคลองหลา คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวามีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย ดังภาพที่ 2.07 สามารถส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ทั้งฝั่งขวาของคลองหลา โดยโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลานี้ไม่มีระบบคูส่งน้ำที่จะรับน้ำต่อจากคลองส่งน้ำสายซอย และสายแยกซอย

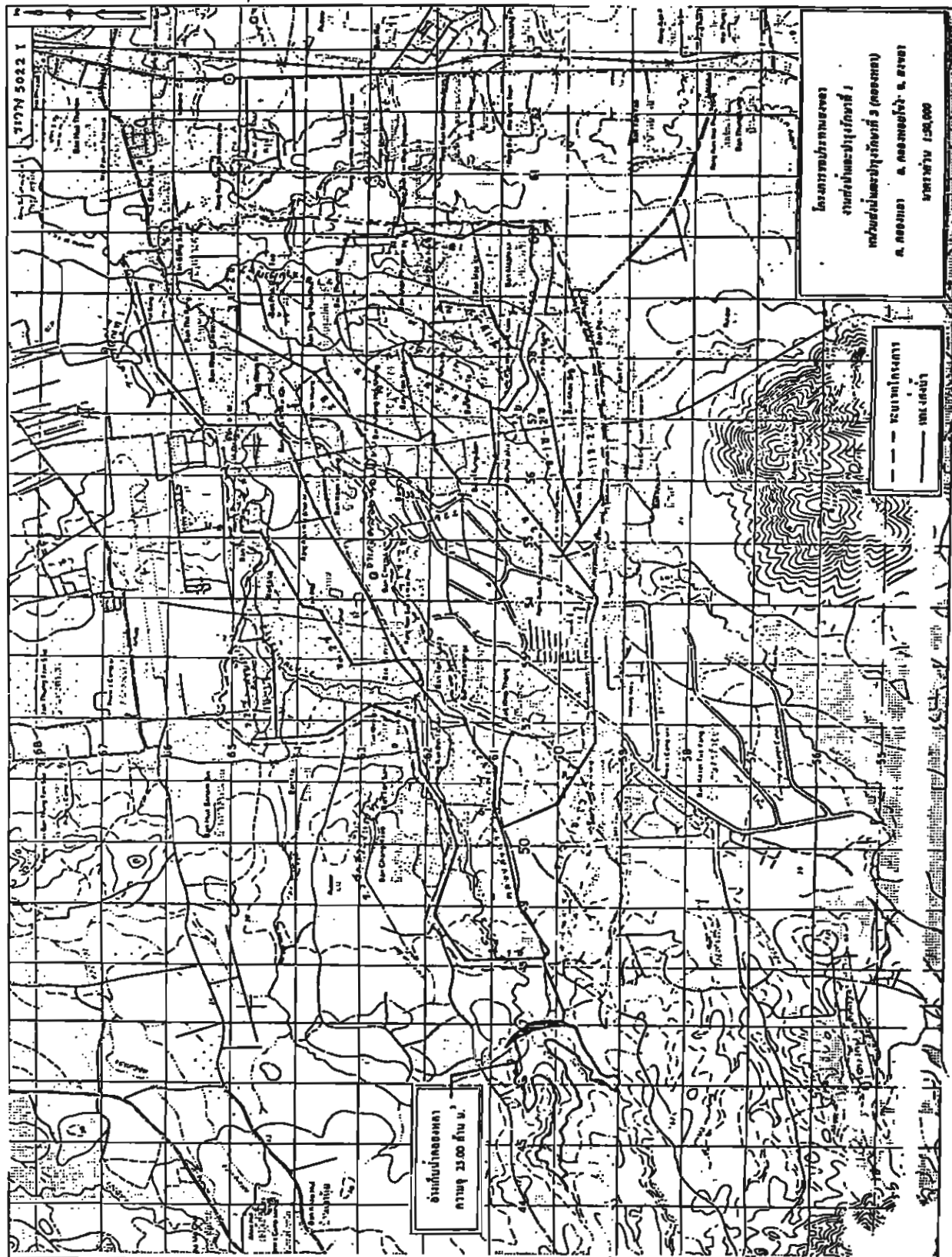
7.2.1 หัวงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นคลองหลาทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 150.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 20.0 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ 4.8 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 30 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับเก็บกัก 25 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 1.5 ล้านลูกบาศก์เมตร

อาคารประกอบที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองหลา คือ

1. อาคารน้ำล้นปกติมีลักษณะเป็นท่อลดระดับ (Drop Inlet Pipe) ขนาดหน้าตัดกว้าง 3.00 เมตร สูง 2.60 เมตร มีความยาว 195.50 เมตร จำนวน 2 ท่อ สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 50 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
2. อาคารระบายน้ำล้นฉุกเฉิน เป็นฝายสันกว้าง (Broad Crested weir) ความยาวสันฝาย 340 เมตร จำนวน 1 ช่อง สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 20 ลูกบาศก์เมตรวินาที

ภาพที่ 2.06 แผนที่โครงการพัฒนากลุ่มน้ำคลองหอย

3. ท่อระบายปากคลองส่งน้ำฝั่งขวา เส้นผ่านศูนย์กลางท่อ 1.20 เมตร จำนวน 1 แถว มีประตูระบายน้ำมีลักษณะเป็นบานตรง(SLIDE GATE) ระบายน้ำได้สูงสุด 14 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 14.280 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 3.932 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอย และคลองแยกซอย เป็นคลองลาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลองแยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารในระบบส่งน้ำที่สำคัญ คือ ท่อระบายปากคลอง 11 แห่ง , ท่อระบายกลางคลอง 5 แห่ง ท่อระบายปลายคลอง 11 แห่ง , สะพานน้ำ 6 แห่ง , น้ำตกทดน้ำ 44 แห่ง , ท่อส่งน้ำเข้านา 96 แห่ง , ท่อลอด 69 แห่ง

7.2.3 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา จะส่งน้ำในพื้นที่คาบเกี่ยวกับพื้นที่ส่งน้ำของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไหร-หอยโข่ง โดยมีวิธีการส่งน้ำเป็นแบบอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) โดยส่งน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกทางฝั่งขวาและฝั่งซ้ายของคลองหลา การส่งน้ำของระบบส่งน้ำมีการส่งน้ำในระบบคลองซอยและคลองแยกซอยไม่มีระบบคูส่งน้ำมารับน้ำเพื่อเข้าสู่แปลงเพาะปลูกทุกแปลง และสภาพของอาคารส่งน้ำและคลองส่งน้ำไม่สามารถส่งน้ำได้ตามจุดประสงค์เท่าที่ควร เพราะไม่มีการสอบเทียบอาคาร และการดูแลรักษาคลองส่งน้ำและอาคารในคลองส่งน้ำไม่ดีเท่าที่ควร การส่งน้ำ เปิดปิดอาคารส่งน้ำใช้ประสบการณ์ของพนักงานในการเปิดปิดอาคารปริมาณน้ำที่จัดส่งจึงไม่เป็นตามที่ต้องการนัก

แผนการจัดสรรน้ำที่ได้จัดทำขึ้นนั้นมีการจัดทำแผนการส่งน้ำในฤดูฝนและฤดูแล้งตามปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองหลา

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูฝน มีความซับซ้อนไม่มากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองหลาและปริมาณน้ำฝนช่วยในการเพาะปลูกจึงมีการจัดทำ การส่งน้ำตามความต้องการของพื้นที่ โดยมีการกำหนดปริมาณน้ำในการจัดส่งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายย่อย แต่บางพื้นที่ได้รับน้ำมากเกินไปจนความต้องการเกิดน้ำท่วมขังเนื่องจากไม่มีระบบระบายน้ำมารองรับปริมาณน้ำที่มีการจัดส่งเกินความต้องการ

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง จะมีการจัดสรรน้ำจากมีปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนคลองหลามีการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายย่อย เพื่อที่จะส่งน้ำได้ในปริมาณที่กำหนดเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำ โดยมีคูน้ำที่รับน้ำคลองส่งน้ำสายย่อยที่สร้างโดยเกษตรกรเพื่อที่จะนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ การส่งน้ำยังเกิดการสูญเสียมากเนื่องจากไม่สามารถนำพื้นที่เพาะปลูกที่เพาะปลูกกระจายทั่วพื้นที่มาไว้รวมกันได้ ทำให้ต้องมีการกระจายน้ำในระยะทางที่ไกลทำให้เกิดการสูญเสียมาก

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำเอย-หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลากำลังอยู่ระหว่างดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยทางโครงการได้ยื่นเรื่องไปที่ส่วนกลาง (กรมชลประทาน) เป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปีครึ่งแล้ว แต่ปัจจุบันเรื่องยังไม่แล้วเสร็จ และยังไม่มีการตอบกลับมาจากส่วนกลาง ซึ่งความล่าช้าตรงจุดนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางน้ำ อันมีผลต่อการจัดทำแผนที่แนบท้าย

เมื่อการดำเนินการเรื่องการประกาศทางน้ำชลประทานของโครงการยังไม่แล้วเสร็จ โครงการฯ ก็ไม่สามารถดำเนินการเพื่อขอออกกฎกระทรวงตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานได้

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ แล้วมีความคิดเห็นว่า ถ้าจะมีแผนในการเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทาน และทางโครงการฯ ก็มีความพร้อมทั้งทางด้านกำลังคนและความรู้ที่จะปฏิบัติได้ แต่การที่ไม่มีการเรียกเก็บค่าชลประทานในกรณีของผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรแม้จะมีกฎหมายระบุไว้ชัดเจนว่าสามารถเรียกเก็บได้มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518 นั้น อาจมีสาเหตุเนื่องมาจาก 3 ประเด็น

กล่าวคือ ประเด็นที่ 1 สาเหตุของความยากจนของเกษตรกรซึ่งเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ประเด็นที่ 2 ปัญหาทางการเมือง ประเด็นที่ 3 คุณภาพของการชลประทาน

จากความเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ชลประทานฯ ในระดับโครงการฯ จะเห็นว่าสาเหตุที่ 1 ในเรื่องของความยากจนของเกษตรกรนั้น ในบางทศนะแล้วเราไม่สามารถระบุนิยามของเกษตรกรที่ร่ำรวยหรือยากจนได้ เนื่องจากเกษตรกรบางรายมีฐานะดี บางรายมีฐานะปานกลาง และบางรายยากจน ซึ่งประเด็นมีอยู่ว่าเกษตรกรที่มีฐานะดีนั้นควรถูกเรียกเก็บค่าชลประทานหรือไม่ สำหรับสาเหตุที่ 2 และ 3 นั้น นับว่าเป็นสาเหตุหลักที่ผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายควรนำไปพิจารณาด้วยเช่นกัน

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานของโครงการ

ที่ผ่านมาทางหัวหน้าโครงการฯ ยังไม่ทราบว่าจะสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมามีการจัดประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับขั้นตอนในการประกาศทางน้ำชลประทานและการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานทางส่วนกลางได้แจ้งให้แต่ละโครงการฯ ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ (ขั้นตอนในการขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ซึ่งถือเป็นเงินนอกงบประมาณ สามารถดูได้จากรายงานหลัก)

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 24 เมษายน และ 28-29 เมษายน 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทรและคลองหอยโข่ง มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทรและคลองหอยโข่งเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเพื่อเลือกตัวแทนในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานเกี่ยวกับความต้องการใช้น้ำและช่วงเวลาที่ต้องการใช้น้ำ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ได้พยายามเข้ามาสนับสนุนและผลักดันให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นในเขตพื้นที่ชลประทานของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำเริญ-หอยโง่ และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา มีการสร้างฝายน้ำล้นคลองจำเริญปิดทางน้ำธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่ท้ายโครงการฯ คลองหลาขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร จึงจำเป็นต้องมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อขอน้ำจากโครงการเพื่อให้เกิดความสะดวกในการประสานงานกันระหว่างเกษตรกร และเจ้าหน้าที่โครงการชลประทาน ในเรื่องของการจัดสรรน้ำเพื่อให้ตรงกับความต้องการใช้น้ำ และลดปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการใช้น้ำของเกษตรกร

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกในเรื่องการใช้น้ำและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ และหน่วยงานต่าง ๆ
2. ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบชลประทาน
3. เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและสร้างแบบแผนการใช้น้ำภายในกลุ่มผู้
ใช้น้ำเอง

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม โดยหัวหน้ากลุ่มมักจะเป็นผู้ที่มีตำแหน่งอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้ว เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน

10.5 การคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม และ ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม

หัวหน้ากลุ่ม จะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน หัวหน้ากลุ่มที่ได้รับเลือกไม่มีวาระในการทำงาน จะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อ ลาออก หรือ เสียชีวิต

10.6 หน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม

หัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มจะมีหน้าที่ในการประสานงานกับโครงการฯ ในเรื่องปริมาณความต้องการใช้น้ำของสมาชิก ดูแลและบำรุงรักษาคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำในพื้นที่ที่ดูแล รวมทั้งจัดประชุมนัดหมายสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา ดูแล และบำรุงรักษาคลองส่งน้ำ เช่น ขุดลอกและทำความสะอาดคลองส่งน้ำ และดูแลสมาชิกในกลุ่ม พร้อมทั้งคอยไกล่เกลี่ยปัญหาข้อพิพาทในเรื่องการใช้น้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 59 ราย พบว่าเกษตรกร 15 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องใช้น้ำจากโครงการฯ และต้องการได้รับความสะดวกในการใช้น้ำจากโครงการฯ โดยเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มบางกลุ่มจะมีการลงชื่อเพื่อสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่บางกลุ่มไม่มีการลงชื่อสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นที่รู้กันเองว่าเมื่อมีความต้องการใช้น้ำให้มาแจ้งความต้องการกับคนที่ เป็นหัวหน้ากลุ่ม เกษตรกร 44 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากเกษตรกรบางรายมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองและมีความประสงค์จะใช้น้ำจากแหล่งน้ำของตนเอง บางรายมีพื้นที่อยู่บริเวณต้นคลองได้รับน้ำสะดวกและเพียงพออยู่แล้ว บางรายไม่ได้ใช้น้ำชลประทานในการทำการเกษตรเพราะพืชที่ปลูกเป็นพืชที่มีความต้องการใช้น้ำน้อย เช่น ยางพารา และเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพราะไม่ทราบว่ามีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเนื่องจากรูปแบบของกลุ่มไม่มีความชัดเจน

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความต้องการใช้น้ำจากโครงการก็จะมาแจ้งความต้องการกับหัวหน้ากลุ่ม เมื่อหัวหน้ากลุ่มได้รับแจ้งความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในกลุ่มแล้วจึงประสานงานกับโครงการฯ โดยแจ้งความต้องการน้ำแก่เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายในการติดต่อเจ้าหน้าที่โครงการฯ ของหัวหน้ากลุ่ม เช่น ค่าน้ำมัน ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น แต่ค่าใช้จ่ายต่างๆ เหล่านี้ ผู้เป็นหัวหน้ากลุ่มจะเป็นผู้รับภาระเองทั้งหมด

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 ราย สมาชิก 5 รายตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือร่วมกันพัฒนา ขุดลอก ทำความสะอาดคลองส่งน้ำ ส่วนสมาชิก 9 ราย ตอบว่าไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกของกลุ่มต้องปฏิบัติ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 8 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้สมาชิกสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือดี แต่เกษตรกร 6 รายที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจาก การรวมกลุ่มยังไม่มี ความชัดเจนและไม่นำกฎระเบียบมาใช้ปฏิบัติ ขาดเจ้าหน้าที่เข้าดูแล สมาชิกภายในกลุ่มยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และยังมีปัญหาการแย่งน้ำกันระหว่างสมาชิกที่อยู่ต้นคูส่งน้ำ และสมาชิกที่อยู่ปลายคูส่งน้ำ ซึ่งเกษตรกร 6 รายให้ความคิดเห็นว่าถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังคงจะมีต่อไป เนื่องจาก การมีกลุ่มผู้ใช้น้ำสร้างความเป็นระเบียบในการใช้น้ำมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้เพิ่มอำนาจในการเรียกร้องเพื่อขอรับน้ำจากโครงการฯ และก่อให้เกิดสามัคคีสามารถลดช่วยปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกให้ลดลงได้

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 59 ราย พบว่าเกษตรกร 30 รายไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจาก เกษตรกรไดรับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ และปริมาณน้ำฝนที่ตกเพียงพอต่อการเพาะปลูกไม่จำเป็นต้องใช้น้ำจากชลประทาน แต่เกษตรกรจำนวน 29 รายมีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก คลองส่งน้ำได้รับความเสียหายทำให้การส่งน้ำไม่สะดวก การจัดการจ่ายน้ำยังไม่เป็นระบบ ทำให้ได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอ บางรายได้รับน้ำมากเกินไป บางรายได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดการแย่งกันใช้น้ำ การส่งน้ำของโครงการในช่วงเวลาที่ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร เช่น มีการปล่อยน้ำในช่วงเวลาที่ข้าวออกรวงทำให้พื้นที่นาได้รับความเสียหาย

10.8 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 2 ราย ถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มมีความต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 50.00 มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 ดังแสดงในตารางที่ 1.06

ตารางที่ 1.06 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	1	50.00
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	50.00
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	0	0.00
รวมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มทั้งสิ้น	2	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ; 2543

ในการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ราย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการแล้ว มีดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 100.00 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินทั้ง 2 ราย ดังตารางที่ 2.06

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มที่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทานยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ต้องการที่จะชำระที่สำนักงานโครงการ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เหลืออีก 1 รายได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานให้กับ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ณ ที่ทำการ อบต.

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการบริหารการใช้น้ำ

ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า หากให้กรมชลประทานเป็นผู้จัดหาอัตราค่าชลประทานที่จะจัดเก็บจะมีอัตราต่ำ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำอีก 1 รายที่เหลือ ให้ความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) เนื่องจากมีเป็นสถานที่ส่วนรวมของหมู่บ้าน สามารถรวบรวมเกษตรกรได้สะดวก

ตารางที่ 2.06 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทาน	2	100.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	2	100.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	1	50.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	1	50.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทาน	0	0.00
รวม	2	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในส่วนของการจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 2 ราย และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำว่าควรจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยให้เหตุผลว่า อบต.เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ และสามารถรวบรวมเกษตรกรได้สะดวก

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่ม 1 รายคิดเป็นร้อยละ 50.00 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็น

ร้อยละ 50.00 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่ม 1 รายคิดเป็นร้อยละ 50.00 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 3.06

ตารางที่ 3.06 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

เรื่อง	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	1	50.00	1	50.00
พรบ. การชลประทานหลวง	1	50.00	1	50.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาท/ไร่และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ราย ให้ความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชเหมาะสมแล้ว ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 5.00 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ เป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 1.75 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.06 และ ตารางที่ 5.06

ตารางที่ 4.06 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
 ประทานหลวง พ.ศ.2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	0	0.00	2	100.00	0	0.00
นอกภาคเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	1	50.00	1	50.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-
 หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ
 ส่งน้ำของโครงการ โดยคณะกรรมการต้องการให้โครงการฯ มีการส่งน้ำให้กับเกษตรกรตามที่เกษตรกร
 ร้องขอ กล่าวคือ ส่งน้ำให้แก่เกษตรกรให้เพียงพอและทั่วถึงในเวลาที่ต้องการ และหยุดการส่งน้ำ
 เมื่อเกษตรกรไม่มีความต้องการใช้น้ำชลประทานเพราะการที่โครงการฯ ส่งน้ำในช่วงเวลาดังกล่าว
 จะทำให้น้ำท่วมขังพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่า
 ชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายใน
 การดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่
 ใช้งานได้ดีตลอด

ตารางที่ 5.06 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	
0.00	0
1.00-5.00	2
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.00	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	
0.00	0
0.10-0.50	1
0.60-1.00	0
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 3.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.75	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 24 เมษายน และ 28-29 เมษายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหูลา จำนวน 59 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 59 ครัวเรือน มี 54 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 91.53 ของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.08 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก มี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.69 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก และมี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.69 ประกอบอาชีพรับราชการเป็นอาชีพ โดย รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 94,228.92 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตรประมาณ 67,127.28 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 67,301.64 บาทต่อปี จากจำนวนรายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนไม่มีรายจ่ายค่าใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 14 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 28 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 8 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 5 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน และ เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 1 ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 25,000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป (ตารางที่ 6.06 และตารางที่ 7.06)

ตารางที่ 6.06 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ – รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	94,228.92
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	67,127.28
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	67,301.64
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.06 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	3	5.08
2,000-4,999	14	23.73
5,000-9,999	28	47.46
10,000-15,999	8	13.56
16,000-24,999	5	8.47
25,000 ขึ้นไป	1	1.69

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองประมาณ 1,417 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรประมาณ 1,299 ไร่ ใ้เป็นที่ย่อยอาศัยประมาณ 108.90 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าประมาณ 19 ไร่ และเกษตรกรเช่าที่ดินเฉลี่ยประมาณ 0.47 ไร่ (ตารางที่ 8.06)

ตารางที่ 8.06 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	1,417.00	100.00
เพื่อการเกษตร	1,299.00	91.67
ที่อยู่อาศัย	108.90	7.69
ทิ้งร้างว่างเปล่า	19.00	1.34
พื้นที่เช่า	18.50	100.00
รวม	1435.5	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำของเกษตรกรมาใช้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร
ดังตารางที่ 9.06

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 31 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลองต่อ
คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองต่อคูผ่านแปลงคนอื่น
แล้วเข้าพื้นที่ตนเอง เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน จะสามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย และ
เกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือนมีวิธีอื่น ๆ ในการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร แต่เกษตรกรไม่ได้
บอกวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตรให้ทราบ

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลอง
ต่อคูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองต่อคูผ่านแปลงคน
อื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน สามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลอง
ต่อคูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย

ตารางที่ ๑.๐๖ ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	1	0	1	0	0	0	1
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	0	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	31	0	3	3	3	2	1
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	16	0	2	0	3	3	0
อื่นๆ	1	0	0	0	1	0	1

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือนมีวิธีอื่น ๆ ในการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร คือ ไม่ใช้น้ำชลประทานเนื่องจากใช้น้ำฝน

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรมได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เพาะกล้า เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรมได้เลย เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน สามารถสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือนมีวิธีอื่น ๆ ในการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร คือ ใช้น้ำจากในบ่อที่ได้ทำการเก็บกักไว้และใช้น้ำฝน

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อนำไปใช้ในการผลิตผลผลิตมากที่สุดในเดือนตุลาคม และมีความต้องการน้ำชลประทานน้อยที่สุดในเดือนกรกฎาคม (ตารางที่ 10.06)

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.98 ที่ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 20 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.90 มีความต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.42 ที่มีความต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.69 มีความต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ ดังตารางที่ 11.06

ตารางที่ 10.06 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	20
กุมภาพันธ์	20
มีนาคม	25
เมษายน	28
พฤษภาคม	22
มิถุนายน	20
กรกฎาคม	16
สิงหาคม	27
กันยายน	35
ตุลาคม	47
พฤศจิกายน	42
ธันวาคม	34

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 11.06 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	1	1.69
เฉพาะระบบส่งน้ำ	20	33.90
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	15	25.42
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	23	38.98
รวม	59	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.81 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรเหล่านั้นได้น้ำอย่างเพียงพอ และจะได้นำเงินมาพัฒนาระบบชลประทาน ส่วนอีก 42 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.19 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากระบบส่งน้ำยังไม่มีประสิทธิภาพ กรมชลประทานก็มีเงินงบประมาณอยู่ และเกษตรกรเองยังมีรายได้ที่ต่ำ (ตารางที่ 12.06)

ตารางที่ 12.06 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	17	28.81
ไม่เห็นด้วย	42	71.19
รวม	59	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.11 ไม่เต็มใจจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรที่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทาน จำนวน 23 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.89 ซึ่งในรูปแบบการจ่ายค่าชลประทานก็จะมีทั้งแบบ เงินสด โดยจะจ่ายเป็น บาทต่อลบ.ม. บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู มีจำนวนรวมกันเท่ากับ 21 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 91.30 และมีเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.70 ที่มีรูปแบบการจ่ายแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมไปกับค่าภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 13.06

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.39 ต้องการไปชำระที่สำนักงานโครงการ เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.57 ที่ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และมีเกษตรกรอีกจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.04 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยกันเองและชำระค่าชลประทานกับ อ.บ.ต. ดังตารางที่ 14.06

ตารางที่ 13.06 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีจ่ายค่าชลประทาน	23	63.89
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	21	91.30
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	14	66.67
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	3	14.29
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	4	19.05
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0
3. อื่น ๆ	2	8.70
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีจ่ายค่าชลประทาน	13	36.11
รวม	36	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 14.06 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	4	19.05
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	15	71.43
อื่น ๆ	2	9.52

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นว่าของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 36 ครัวเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 31 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.11 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.78 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน) เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.33 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และมีเกษตรกรอีก 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.78 ที่มีความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น แต่ไม่ได้ระบุไว้ว่าควรเป็นหน่วยงานไหน ตารางที่ 15.06

ตารางที่ 15.06 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	31	86.11
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	1	2.78
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	3	8.33
อื่น ๆ	1	2.78
รวม	36	100.00

ที่มา : จากสำรวจ, 2543

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.13 ให้ความเห็นว่าเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่าชลประทานเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและคลุกคลีกับเกษตรกรเป็นอย่างดี จึงเป็นผู้ที่ทราบปัญหาของเกษตรกรอย่างแท้จริง มีเกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 30.43 ให้ความเห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่จึงทราบสภาพที่แท้จริงของพื้นที่และมีความสะดวกต่อการจัดเก็บและการตรวจสอบ และมีจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 30.43 ให้ความเห็นว่าเป็นหน่วยงานอื่นๆ คือ อ.บ.ต. หรือผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ดังตารางที่ 16.06

ตารางที่ 16.06 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	9	39.13
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	7	30.43
อื่น ๆ	7	30.43
รวม	21	100.00

ที่มา : จากกสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรจำนวน 16 ครักเรือนที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ จากจำนวน 36 ครักเรือนที่มีความต้องการส่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต แบ่งเป็นเกษตรกรจำนวน 3 ครักเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.75 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้อยู่แล้ว และเกษตรกรจะมีความเกรงใจและให้ความเชื่อถือ มีเกษตรกรจำนวน 6 ครักเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.50 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าในกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิด จึงมีความสะดวกในการจัดเก็บ และทราบความต้องการของเกษตรกร มีเกษตรกรจำนวน 6 ครักเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.50 ให้ความเห็นว่าควรเป็น อ.บ.ต. โดยให้เหตุผลว่ามีความสะดวกต่อการจัดเก็บเพราะอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครักเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.25 ให้ความเห็นว่าควรเป็นส่วนหน่วยงานอื่น ๆ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้ระบุไว้ ดังตารางที่ 17.06

ตารางที่ 17.06 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	3	18.75
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	6	37.50
อบต.	6	37.50
อื่นๆ	1	6.25
รวม	16	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน
หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน**

เกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.56 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์
ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกร
จำนวน 51 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.44 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชล
ประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.78 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน
55 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.22 ที่ไม่ทราบ ดังตารางที่ 18.06

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชล
ประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง

ตารางที่ 18.06 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	8	13.56	51	86.44
พรบ. การชลประทานหลวง	4	6.78	55	93.22

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตร มีอัตราเก็บ 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.17 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรมีอัตราสูงเกินไปว่า มีเกษตรกรจำนวน 44 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 74.58 มีความเห็นว่ามีอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.25 มีความเห็นว่ามีอัตราต่ำเกินไป ดังตารางที่ 19.06

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.08 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 38 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 64.41 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 28.81 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 6.06 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 1.29 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.06 และ ตารางที่ 20.06

ตารางที่ 19.06 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
 ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

อัตราค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	6	10.17	44	74.58	9	15.25
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	3	5.08	38	64.41	17	28.81

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่อยู่ในพื้นที่ของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร – หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรม การประปาค่ายทหาร และการประปาหมู่บ้าน ในการอธิบายจะแยกอธิบายเป็นสามส่วนดังนี้

12.1 โรงงานอุตสาหกรรม

จากการสอบถามบริษัทหาดใหญ่แคนนิ่งจำกัด และโรงงานเพิ่มพูนทรัพยากรน้ำดื่มซึ่งอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำจำไทร – หอยโข่ง และใช้น้ำจากโครงการฯ พบว่า

บริษัทหาดใหญ่แคนนิ่งจำกัด เป็นบริษัทที่ตั้งอยู่นอกเขตอุตสาหกรรม ประกอบอุตสาหกรรมผลิตผลไม้กระป๋อง มีจำนวนแรงงาน 104 คน มูลค่าทรัพย์สิน 17 ล้านบาท ปริมาณการใช้น้ำของโดยรวมประมาณ 2,400 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำของโรงงานคิดเป็นร้อยละ 8 ของค่าใช้จ่ายของโรงงานในรอบหนึ่งปี ส่วนโรงงานเพิ่มพูนทรัพยากรน้ำดื่มเป็นบริษัทที่ตั้งอยู่นอกเขตอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน ประกอบกิจการน้ำดื่ม มีจำนวนคนงาน 4 คน มูลค่าทรัพย์สิน 600,000 บาท ส่วนปริมาณน้ำที่โรงงานใช้และค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อต้นทุนทั้งหมดทางโรงงานไม่สามารถตอบได้

ตารางที่ 20.04 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	
0.00	2
1.00-5.00	48
6.00-10.00	5
11.00-15.00	0
16.00-20.00	4
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 20.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.00	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	
0.00	0
0.10-0.50	41
0.60-1.00	5
1.10-1.50	1
1.60-2.00	3
มากกว่า 2.00	8
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.75	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

น้ำที่บริษัทหาดใหญ่แคนนิ่งจำกัด ใช้น้ำจากน้ำบาดาล และใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตประมาณ 750 ลูกบาศก์เมตร ใช้เพื่อทำความสะอาด 750 ลูกบาศก์เมตร และใช้เพื่อฆ่าเชื้อ 900 ลูกบาศก์เมตร บริษัทหาดใหญ่แคนนิ่งจำกัดเสียต้นทุนในการนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประมาณ 1.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร หรือ 3,600 บาทต่อเดือน หรือ 43,200 บาทต่อปี

12.1.2 การจ่ายเงินค่าน้ำดิบ

ทางบริษัทไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการใช้น้ำบาดาลเนื่องจากอยู่นอกเขตพื้นที่ที่กรมทรัพยากรธรณีกำหนดให้เก็บ

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำดิบ

ความต้องการใช้น้ำในอนาคตของทางบริษัท พบว่า มีแผนที่จะใช้น้ำดิบเพื่อใช้ในการผลิตหรือขั้นตอนการผลิตประมาณ 200 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และน้ำบาดาล 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ส่วนโรงงานเพิ่มทุนทรัพยากรน้ำดื่มใช้น้ำจากน้ำบาดาลเช่นเดียวกับบริษัทแคนนิ่งจำกัด โดยทางโรงงานใช้น้ำบาดาลในการผลิตน้ำดื่ม ทั้งนี้ทางบริษัทไม่สามารถบอกปริมาณที่ใช้ในการผลิตและค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำได้

12.1.4 ปัญหาการใช้น้ำดิบ

ปัญหาในการใช้น้ำจากบริษัทแคนนิ่งหาดใหญ่จำกัดและโรงงานผลิตน้ำดื่มเพิ่มทุนทรัพยากร พบว่า โรงงานทั้งสองไม่มีปัญหาในเรื่องของปริมาณน้ำ แต่ทางบริษัทแคนนิ่งหาดใหญ่จำกัดจะมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของคุณภาพน้ำที่ใช้ในการผลิต เนื่องจากน้ำบาดาลที่ใช้นั้นมีตะกอนหินปูนและมีกลิ่นโคลน ซึ่งทางบริษัทให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพน้ำมาก ส่วนโรงงานเพิ่มทุนทรัพยากรน้ำดื่มไม่มีปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำแต่ก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพน้ำมากเช่นกัน และเมื่อสอบถามสาเหตุที่โรงงานทั้งสองไม่ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทาน เนื่องจากทางโรงงานสามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำบาดาลซึ่งมีปริมาณที่เพียงพอ

12.1.5 ความคิดเห็นที่มีต่อค่าน้ำดิบ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทาน โดยสมมติว่ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชน เข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำแล้ว พบว่า ทางโรงงานทั้งสองมีความเต็มใจที่จะใช้น้ำที่หน่วยงานราชการหรือเอกชนจัดหา แต่โรงงานทั้งสองไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทาน

12.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับค่าชลประทานและกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า บริษัทหัดใหญ่แคนนิ่งจำกัดไม่ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนโรงงานเพิ่มพูนทรัพย์น้ำดื่ม นั้นทราบข้อกฎหมายดังกล่าว และโรงงานทั้งสองไม่ทราบมาก่อนว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ และในภาคการเกษตรไร่ละ 5 บาท เมื่อสอบถามความเหมาะสมของค่าชลประทานที่เรียกเก็บตามกฎหมายจากผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกภาคการเกษตร บริษัทหัดใหญ่แคนนิ่งจำกัดมีความเห็นว่าอัตราทั้งสองเหมาะสมแล้ว แต่โรงงานเพิ่มพูนทรัพย์น้ำดื่มไม่ออกความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าว

12.2 การประปา

จากการสอบถามการประปาของกองพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพลนั้นอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำจำไทร-คลองหอยโข่ง อยู่ห่างจากโครงการชลประทานประมาณ 5 กิโลเมตร มีผู้ใช้น้ำทั้งหมดในปัจจุบันจำนวน 769 ราย ส่วนการประปាកองบิน 56 และกองพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล พบว่า การประปាកองบิน 56 เป็นผู้ใช้น้ำที่อยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหูลา มีผู้ใช้น้ำจำนวน 500 ครัวเรือน และเป็นทหารเกณฑ์อีกประมาณ 1,500 ราย กองพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพลใช้น้ำประมาณเดือนละ 37,500 ลูกบาศก์เมตร เมื่อคิดเป็นจำนวนน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปาต่อปีประมาณ 0.438 ล้านลูกบาศก์เมตร ส่วนทางกองบิน 56 ใช้น้ำในการผลิตน้ำประปาต่อปีประมาณ 0.36 ล้านลูกบาศก์เมตร

การประปาของกองพลพัฒนาที่ 4 ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำเริญ-หอยโรงไปผลิตเป็นน้ำประปาโดยผ่านการกรองและส่งให้แก่ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในค่ายทหารใช้ฟรี (เป็นสวัสดิการ) ไม่มีการเก็บค่าน้ำประปา ส่วนการประปาของกองบิน 56 ซึ่งใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลานำไปผลิตน้ำประปาโดยผ่านการกรองและขายให้แก่ผู้ใช้ในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร (เดิมทางการประปาดังในอัตราที่เท่ากับการประปานครหลวง)

12.2.1 การจ่ายเงินค่าน้ำดิบ

ลักษณะในการใช้น้ำและการจ่ายค่าชลประทาน พบว่า กองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล และกองบิน 56 ไม่ต้องชำระค่าชลประทาน โดยทางกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล ได้อธิบายขั้นตอนในการขอใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานว่า โดยปกติทางโครงการชลประทานจะปล่อยน้ำให้แก่ทางกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล สัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ต่อมาเมื่อมีประชาชนมาอาศัยอยู่รอบๆ ค่าย และเกิดปัญหาน้ำขาดแคลน ทางโครงการชลประทานจะส่งน้ำให้ทางค่ายต่อเมื่อทางค่ายแจ้งความจำนงค์ขอใช้น้ำไป นอกจากนี้เมื่อถึงฤดูที่น้ำขาดแคลนมากๆ ทางค่ายแก้ปัญหาโดยการส่งน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้ในค่ายอย่างเป็นรอบเวร

12.2.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำดิบ

การขยายตัวของความต้องการใช้น้ำ กองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพลประมาณการว่าในอนาคตจะมีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นประมาณ 35 ครัวเรือน โดยทางค่ายมีแผนงานที่จะขยายการผลิตเพิ่มขึ้น 0.443 ล้านลูกบาศก์เมตร เมื่อคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 44,300 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาน้ำของทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขงเจียมในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 45,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี แล้วพบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น ส่วนทางกองบิน 56 ประมาณการว่าในอนาคตจะมีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นประมาณ 60 ครัวเรือน และทางค่ายคาดว่าจะขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้นประมาณ 450,000 ลูกบาศก์เมตร

12.2.4 ปัญหาการใช้ที่ดิน

ปัญหาในการใช้น้ำของการประปาทั้งสอง พบว่า การประปาทั้งสองมีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำขาดแคลนในฤดูแล้งไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากเกษตรกรที่อยู่รอบพื้นที่ของกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพลและกองบิน 56 ลักลอบนำน้ำที่ทางโครงการชลประทานส่งให้กองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล และกองบิน 56 สำหรับปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ ทางกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล มีปัญหาในเรื่องของการมีตะกอนของน้ำชลประทาน โดยทางกองพลพัฒนาที่ 4 ให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพน้ำพอสมควร ส่วนทางกองบิน 56 จะไม่มีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพน้ำที่จะนำมาผลิตน้ำประปามาก เนื่องจากน้ำประปาที่ผลิตได้ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค

12.2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานของการประปាកองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล พบว่า ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำดังกล่าว แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าจะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าระบบส่งน้ำ ค่าบริการอื่น ๆ และค่าน้ำในอัตราเท่าไร เพราะในการตัดสินใจต้องขึ้นอยู่กับทางต้นสังกัดเนื่องจากเป็นหน่วยงานทหาร แต่ถ้าถามวิธีการชำระค่าชลประทานทางการประปាកองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพลมีความยินดีที่จะจ่ายเป็นรายเดือน โดยชำระที่สำนักงานโครงการชลประทาน ส่วนการประปาของกองบิน 56 ค่ายรัตนพลมีความเห็นว่า ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปายินดีที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำ โดยยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าระบบส่งน้ำ และค่าบริการอื่น ๆ ตามที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดหาน้ำเสนอราคา มา และทางกองบิน 56 ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตรา 2 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยยินดีที่จะชำระค่าชลประทานเป็นรายเดือน โดยชำระที่สำนักงานโครงการชลประทาน

ทักษะของการประปาทั้งสองเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า การประปาทั้งสองมีทัศนะตรงกันว่าหน่วยงานที่จะเข้ามาจัดการในเรื่องดังกล่าวน่าจะเป็นกรมชลประทาน โดยทางกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพลให้เหตุผลว่า ทางกรมชลประทานจะได้นำเงินที่จัดเก็บได้ไปซ่อมแซมระบบส่งน้ำและนำไปใช้จ่ายทางด้านอื่นๆ ตามวัตถุประสงค์ของทางกรมชลประทาน ส่วนการประปาของกองบิน 56 ให้เหตุผลว่า ค่าน้ำชลประทานจะมีอัตราที่ต่ำ สำหรับค่าชลประทานที่เก็บได้ทางการประปาของกองบิน 56 มีทัศนะว่าควรนำไปขยายระบบส่งน้ำเพื่อส่งน้ำให้ทั่วถึงแก่ผู้ใช้น้ำที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ขาดแคลน

12.2.6 การตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

การตระหนักถึงกฎหมายชลประทาน จากการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสอง พบว่า การประปาของกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพลทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบบาท ส่วนทางกองบิน 56 ไม่เคยทราบกฎหมายดังกล่าวมาก่อนหน้านี้ และเมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย การประปาของกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพลมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในและนอกภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ส่วนการประปาของกองบิน 56 ทัศนะว่าอัตราค่าชลประทานที่ทางกฎหมายสามารถเรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีอัตราที่ต่ำเกินไป ควรเก็บในอัตรา 2 บาทต่อลูกบาศก์เมตร สำหรับอัตราค่าชลประทานที่ทางกฎหมายสามารถเรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเป็นอัตราที่ต่ำเกินไปควรอยู่ในอัตรา 2 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

12.2.3 การประปาหมู่บ้าน

จากการสอบถามการประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบ การประปาบ้านเหนือ และการประปาหมู่บ้านสะพานมะและหมู่บ้านคลองไม้ไผ่ โดยการประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบและการประปาบ้านเหนือเป็นผู้ใช้น้ำที่อยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำเอย – หอยโข่ง ส่วนการประปาหมู่บ้านสะพานและหมู่บ้านคลองไม้ไผ่อยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา

การประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร โดยอยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 2 กิโลเมตร มีผู้ใช้น้ำจำนวน 50 ครัวเรือน โดยใช้น้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปาและขายให้แก่ผู้ใช้ในอัตราคงที่ในราคา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยมีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาประมาณ 30,000 บาทต่อเดือน ซึ่งค่าใช้จ่ายนี้ไม่รวมถึงค่าน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา ส่วนการประปาบ้านเหนืออยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร โดยอยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 5 กิโลเมตร มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 252 ครัวเรือน ใช้น้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทาน แล้วนำไปผลิตน้ำประปาโดยผ่านการกรองและขายให้แก่ผู้ใช้ในอัตราคงที่ในราคา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาทางการประปาไม่สามารถบอกได้ ส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าน้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทาน ทางการประปาไม่ต้องเสียค่าชลประทาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทางน้ำดังกล่าวยังไม่ได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน

12.3.1 อุปสงค์การใช้น้ำ

การขยายตัวของความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำจากการประปาทั้งสองพบว่า การประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบคาดว่าจะความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้น 50 ครัวเรือน เมื่อคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 12,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาน้ำของทางการประปาหมู่บ้านตะขบในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 60,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี แล้วพบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น สำหรับการประปาหมู่บ้านเหนือคาดว่าจะความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้น 350 ครัวเรือนต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 1.675 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาน้ำของทางการประปาหมู่บ้านบึงชะอม - บ้านหนองม่วง ในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 3.1375 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี แล้วพบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

12.3.2 ปัญหาการใช้น้ำดิบ

ปัญหาในการใช้น้ำของการประปาหมู่บ้านทั้งสอง พบว่า การประปาบ้านทุ่งเลียบ และการประปาหมู่บ้านบ้านเหนือไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณการใช้น้ำ แต่จะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ เนื่องจากน้ำที่ทางการประปาใช้เป็นน้ำบาดาลซึ่งจะมีตะกอนมากทำให้ผู้ใช้น้ำไม่ค่อยกล้าที่จะนำมาเป็นน้ำสำหรับบริโภค ส่วนการประปาหมู่บ้านบ้านเหนือจะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ โดยในฤดูฝนน้ำชลประทานจะมีตะกอน การประปาทั้งสองจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพน้ำที่จะนำมาผลิตน้ำประปามาก เนื่องจากน้ำประปาที่ผลิตได้ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค

12.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานของการประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบมีความเห็นในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำ โดยเต็มใจที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ 350 บาท ส่วนค่าระบบส่งน้ำ และค่าบริการอื่นๆ ยังไม่สามารถบอกได้ การประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสลึงสตางค์ โดยมีความเต็มใจที่จะจ่ายเป็นรายเดือน มีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานโดยวิธีให้เจ้าหน้าที่ชลประทานมาเก็บเงินค่าชลประทานที่การประปา ส่วนการประปาหมู่บ้านบ้านเหนือต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาแหล่งน้ำ

ทัศนคติของการประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า การประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบมีทัศนคติว่าหน่วยงานที่จะเข้ามาจัดการในเรื่องดังกล่าวน่าจะเป็นกรมชลประทานเนื่องจากทำหน้าที่ในการจัดหา จัดสรรและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำอยู่เดิม สำหรับค่าชลประทานที่เก็บได้จากการประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบมีทัศนคติว่าควรนำไปจัดหาแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการ และควรนำมาซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

12.3.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักถึงกฎหมายชลประทานจากการประปาหมู่บ้านทั้งสอง พบว่า การประปาทั้งสองไม่ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และไม่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ และเมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย การประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ควรอยู่ในอัตรา 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนอัตราค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมายจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

13. ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

บริษัทหาดใหญ่แคนนิ่งจำกัดเสนอความคิดเห็นว่า ทางกรมชลประทานควรมีการจัดอบรมให้แก่เจ้าพนักงานและผู้ใช้น้ำที่อยู่ในพื้นที่โครงการชลประทาน และควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สัตว์น้ำ

การประปาของกองพลพัฒนาที่ 4 ค่ายรัตนพล เสนอความคิดเห็นว่าในอนาคตถ้ามีการเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำ ทางหน่วยงานทหารก็ควรที่จะทบทวนนโยบายในเรื่องของการจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคใหม่ ส่วนทางกองบิน 56 เสนอความคิดเห็นในเรื่องของการจัดส่งน้ำ ควรมีการปรับปรุงซ่อมแซมระบบส่งน้ำให้ดีเพื่อให้การบริหารการจัดส่งน้ำมีประสิทธิภาพ

การประปาหมู่บ้านทุ่งเลียบไม่ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม แต่การประปาหมู่บ้านบ้านเหนือเสนอความคิดเห็นว่าในกรณีของโครงการชลประทานที่เป็นโครงการในพระราชดำริไม่ควรมีการเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำ

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

โครงการพัฒนาคูณน้ำคลองจำไหร-หอยโข่ง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการชลประทานสงขลา

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☐ ผลิกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง	ชื่อหมู่บ้าน	บ้านทุ่งซุง	หมู่ที่	7	ตำบล	คลองหอยโข่ง
			อำเภอ	คลองหอยโข่ง	จังหวัด	สงขลา

อาณาเขต	พิกัด	47 NPH 502-550	ระหว่าง	5022		
ทิศเหนือ	ตำบล	a	อำเภอ	หาดใหญ่	จังหวัด	สงขลา
ทิศใต้	ตำบล	a	อำเภอ	สะเดา	จังหวัด	สงขลา
ทิศตะวันออก	ตำบล	a	อำเภอ	นาหม่อม	จังหวัด	สงขลา
ทิศตะวันตก	ตำบล	a	อำเภอ	a	จังหวัด	สตูล

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	10,800	{	จังหวัด	สงขลา	10,800	ไร่
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	10,800		จังหวัด			ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	26.423
--	-----------------------	--------

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	8
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	1.60	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	6
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	6	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	0.1
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	35	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	12.5
ความยาวเขื่อน (เมตร)	a		

☐	เขื่อนระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)			
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☐ บานโค้ง			
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	สูง (เมตร)	<input type="text"/>
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	สูง (เมตร)	<input type="text"/>
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>				
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>		

☐	ประตูระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☐ บานโค้ง			
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	สูง (เมตร)	<input type="text"/>
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>	สูง (เมตร)	<input type="text"/>
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/>				
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)	<input type="text"/>	กว้างช่องละ (เมตร)	<input type="text"/>		

☒	ฝายทดน้ำหัวงาน	ค่าก่อสร้าง (บาท)	9.54		
☐ a	ฝายหินก่อ	☐ a	ฝายยาง	☐ a	ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก
ความยาวสันฝาย (เมตร)	15.4		ความสูงสันฝาย (เมตร)	2.5	
ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/> a				

☒	ฝายทดน้ำคลองชักน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)	6.18		
☐ a	ฝายหินก่อ	☐ a	ฝายยาง	☐ a	ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก
ความยาวสันฝาย (เมตร)	20.0		ความสูงสันฝาย (เมตร)	3.5	
ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	<input type="text"/> a				

ระบบการส่งน้ำ	☒ ส่งน้ำด้วย Gravity	☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า
	☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	
	☐ ลำน้ำเดิม, กาลักน้ำ	

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

๑

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

1

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

1.25

สูง (เมตร)

1.25

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

2.185

☐ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตูละบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

11

☒ ท่อระบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

23

☒ ท่อระบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

12

☐ สะพานน้ำ

จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท

จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก

จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตกทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

36

☐ อาคารทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

☐	ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	
☒	ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	10
☒	ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	97
☐	ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☒	ไซฟอนลอดถนน	จำนวน (แห่ง)	2
☒	อื่น ๆ บ่อพักค่ายทหาร ขนาดความจุ 5,000 ลบ.ม.	จำนวน (แห่ง)	1

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำ				
1	LMC	คาคคอนกรีต	5.57	2.185	2,000
2	1R	คาคคอนกรีต	3.42	0.167	100
3	2R	คาคคอนกรีต	1.68	0.780	100
4	3R	คาคคอนกรีต	4.79	0.265	400
5	4R	คาคคอนกรีต	1.87	0.099	150
6	5R	คาคคอนกรีต	3.62	0.481	1,000
7	1L	คาคคอนกรีต	2.05	0.167	500
8	1L-1L	คาคคอนกรีต	1.02	0.054	100
9	1R-2R	คาคคอนกรีต	2.87	0.296	100
10	1L-5R	คาคคอนกรีต	0.95	0.078	100
11	1R-5R	คาคคอนกรีต	1.78	0.099	500
12	2L-5R	คาคคอนกรีต	0.89	0.054	100
	คลองระบาย	a	10.90	a	

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

1,000

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี	500	120	380-500	458
	กัญชง			700-1,700	
	ข้าวนาปี			500-1,000	
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
	ข้าวโพด			500-800	
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แกรอก			450-600	
	แตงโม			400-600	
	ถั่ว(ฝักสด)			300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	พืชไร่			๓	
X	ไม้ผล	100	ทั้งปี	๓	๓

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	1
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	2
☒ การประปา อุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	3
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างห้วยงานและอาคารประกอบ			
-อ่างเก็บน้ำ			26.42
-ฝายและคลองชักน้ำ			6.18
-อาคารประกอบ			11.22
2. ระบบส่งน้ำ			59.34
3. ระบบระบายน้ำ			
4. ก่อสร้างทางลัดเขียง			1.11
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน			39.58
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			1.59
7. อื่นๆ			
รวม	2526-2531	11	145.44

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง

- บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ	2,453,800	6,811,700	926,600
2. งานระบบส่งน้ำ			
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ	2,035,740	2,113,140	2,205,900
9. อัตราค่าจ้าง			
ข้าราชการ			
ลูกจ้างประจำ	2 คน		
ลูกจ้างชั่วคราว	20 คน		
ลูกจ้างชั่วคราว	3 คน		
รวม	a	2,270,600	1,671,100

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตุน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝ่ายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝ่ายหินก่อ ☐ ฝ่ายยาง ☐ ฝ่ายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝ่าย (เมตร) ความสูงสันฝ่าย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝ่ายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☒ X ส่งน้ำด้วย Gravity ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ลำนํ้าเดิม, กาลักน้ำ

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

๑

☐ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

1

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง)

11

☒ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

5

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

11

☒ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง)

6

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง)

44

☐ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง)

☐	ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	
☒	ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	69
☒	ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	96
☐	ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐	รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐	อาคารทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐	อื่น ๆ <input type="text"/>	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำ				
1	RMC	คาคคอนกรีต	14.28	3.932	2,000
2	1L	คาคคอนกรีต	7.78	0.787	1,600
3	1R-1L	คาคคอนกรีต	1.53	0.234	1,500
4	2L	คาคคอนกรีต	4.23	0.784	1,000
5	2R	คาคคอนกรีต	12.57	1.876	1,500
6	2R-2R	คาคคอนกรีต	2.70	0.798	2,000
7	1L-1R-2R-2R	คาคคอนกรีต	2.15	0.279	200
8	1R-2R-2R	คาคคอนกรีต	6.37	0.650	1,500
9	3R-2R	คาคคอนกรีต	2.00	0.625	50
10	1L-1R-2R	คาคคอนกรีต	3.20	0.440	2,500
11	1R-2R	คาคคอนกรีต	0.74	0.560	1,500
	คลองระบายน้ำ				
1	1R	คลองดิน	6.00		
2	2L-1R	คลองดิน	11.00		
3	2R	คลองดิน	8.10		

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลงจากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

6,000

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี กล้วย ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง แครอต แตงโม ถั่ว(ฝักสด) ถั่ว(เมล็ด) ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ทานตะวัน ฝ้าย พริก มะเขือเทศ มันฝรั่ง ไม้ผลประเภทส้ม ยาสูบ สับปะรด หัวหอม อ้อย	5,000	120	380-500 700-1,700 500-1,000 500-1,000 500-800 450-650 450-600 400-600 300-500 350-500 500-700 450-700 600-1,000 700-1,300 600-900 400-600 500-700 900-1,200 400-600 700-1,000 350-550 1,000-1,500	458
X	พืชไร่	400	ทั้งปี	๑	๑
X	ไม้ผล	50	150	๑	๑

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	5
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	15
☒ การประปา อุดบิโศก บริโศก	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	5
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ แหล่งกักเก็บน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ			39.18
2. ระบบส่งน้ำ			400.76
3. ระบบระบายน้ำ			91.80
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			29.41
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน			11.71
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			0.72
7. อื่นๆ			19.5
รวม	2528-2530		593.1

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. หน่วยงานและอาคารประกอบ			
2. งานระบบส่งน้ำ			
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	a	a	a
ข้าราชการ			
ลูกจ้างประจำ			
ลูกจ้างชั่วคราว			
รวม	a	2,270,600	1,671,100

(ค่ารวมยังไม่ได้รวมค่าจ้างอัตราค่าจ้าง)

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

ชื่อโครงการ

โครงการพัฒนาภูมิทัศน์คลองหลา

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการชลประทานสงขลา

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☐ ผลิตกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน

a

หมู่ที่

6

ตำบล

คลองหลา

อำเภอ

คลองหอยโข่ง

จังหวัด

สงขลา

อาณาเขต

พิกัด

47 NPH 470-605

ระหว่าง

5022

ทิศเหนือ

ตำบล

a

อำเภอ

หาดใหญ่

จังหวัด

สงขลา

ทิศใต้

ตำบล

a

อำเภอ

สะเดา

จังหวัด

สงขลา

ทิศตะวันออก

ตำบล

a

อำเภอ

นาหม่อม

จังหวัด

สงขลา

ทิศตะวันตก

ตำบล

a

อำเภอ

a

จังหวัด

สตูล

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)

18,000

พื้นที่ชลประทาน (ไร่)

18,000

จังหวัด

สงขลา

18,000

ไร่

จังหวัด

ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

553.904

☒ เขื่อนดิน☐ เขื่อนคอนกรีต☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)

-

ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)

30

พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)

4.80

ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)

25

ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)

8

ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)

1.5

ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)

150

ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)

20.0

ความยาวเขื่อน (เมตร)

a